

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

FEBRUÁR * LUTY * 1999

Č. 2 (489) CENA 1,50 ZŁ

FAŠIANGY '99
V KREMPACHOCH

Na začiatku roka organizujú výbory miestnych skupín Spolku na Spiši a Orave tradičné novoročné oblátkové stretnutia s krajanmi. K najznámejším a najlepšie pripraveným patria stretnutia v Novej Belej (odkiaľ je nás záber), Krempachoch, Jablonke a Jurgove. Podrobnejšie o oblátkových stretnutiach píšeme na str. 18-19 a 22. Foto: J. Bryja

*Krajankám a krajanom, inštitúciám
a všetkým priaznivcom, ktorí nám poslali vianočné
a novoročné pozdravy, srdiečne ďakujeme.*

*Redakcia
a ÚV SSP*

V ČÍSLE:

Spomienky na vojnu	4
Zložité cesty osudu	5
Noví richtári na Spiši	6
Zdravotné stredisko v Nižných Lapšoch	7
Koledy v Harkabuze	8
Nábytok z Jablonky	9
Z galérie slávnych Oravcov	10-11
Aký si strom?	12-13
Na pomoc spolupráci Polska a Slovenska	13
Pri šálke voňavého čaju	14
Čudná jeseň	15-16
Aktivity vyšnolapšanských požiarnikov	16
Spomienka na Františka Chalupku	17
Oblátkové stretnutia '99	18-19
Povedky na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Sport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Stáva sa.....	34

NA OBÁLKE: tanecný páru nedeckej Veselice - Žofia Bogačíková a Ján Molitoris počas vystúpenia v Krempachoch. Foto a návrh obálky: Artur Koziol

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, 633-09-41
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová,
Anton Pivočarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto: BDK w Lublinie
II/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma można zacząć
w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kót
i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,50 zł
półrocznie - 9 zł
rocznie - 18 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

NEZNÁMA BÁSEŇ PROFESORA ALOJZA MIŠKOVIČA

Najvýznamnejší obyvateľ Jurgova - profesor Alojz Miškovič (4. 9. 1902 Jurgov, 14. 4. 1967 Bratislava) patril k popredným osobnostiam slovenskej vedy a kultúry v celoslovenskom meradle. V rokoch totality dielo jurgovského rodáka podceňovali a critizovali. Príkladom takého postoja k hodnotám, ktoré vytvoril profesor Miškovič, je záver krátkeho biografického hesla (Miškovič, Alojz) v III. zväzku Encyklopédie Slovenska (Bratislava 1979, s. 596), v ktorom si môžeme prečítať venu: *Jeho dielo je poznačené konfesionalizmom a nacionálizmom.* Zdá sa, že sme sa až teraz dočkali čias, keď profesorove práce môžeme objektívne posúdiť a tak poukázať na ich vysokú vedeckú úroveň a mravnú hodnotu. Ako ukázalo vedecké sympózium, venované životu a dielu profesora A. Miškoviča (Spišská Kapitula, 11. 10. 1997), profesor Miškovič vedel geniálne predvídať vývin udalostí, k akým malo dôjsť až po jeho smrti (napr. vznik slovenskej cirkevnej provincie, ktorú erigoval pápež Pavol VI. v r. 1977). Sympózium v Spišskej Kapitule podčiarklo aktuálnosť viacerých výsledkov celoživotného úsilia A. Miškoviča.

Na sympóziu v Spišskej Kapitule odzneli referáty, ktoré hodnotili najdôležitejšie aktivity jurgovského rodáka. Práve vtedy mi pán profesor Michal Griger odovzdal jeho báseň *Sedemsto liet...* Bolo to pre mňa ozajstné pre-

Prof. Alojz Miškovič (prvý zľava) počas stretnutia s predstaviteľmi slovenskej brannej moci v Jurgove 28.VIII.1939. Foto: archív autora

kvapenie, lebo som ani netušil, že profesor Miškovič, ktorý často používal pseudonym Andrej Bielovodský, písal básne.

Od profesorovej smrti už uplynulo viac ako 30 rokov. Napriek tomu sme ešte nedokázali zmapovať všetky úseky jeho rôzno-rodej tvorivej činnosti. Dúfam, že kompletnej bibliografia všetkých prác profesora Miškoviča, - uverejnených, ale aj rukopisných, - ktorú pripravuje prof. Michal Griger, vyjde v tlači. Vtedy budeme mať dôkladný obraz celej šírky profesorových záujmov.

Báseň, ktorú dnes uverejňujeme, má krátky, ručne napísané venovanie: *Marienke na*

pamiatku a spomienku na spoločnú našu jurgovskú otčinu. V Bratislave 20. dec. 1954. Alojz Miškovič. Nevedno, či autor napísal báseň v čase, ktorý upresňuje venovanie, alebo skôr. Ako sa čitateľ môže ľahko presvedčiť, báseň, ktorá osídenie Zamaguria datuje na 13. storočie, vyjadruje veľkú lásku profesora Alojza Miškoviča k prírode a ľudu žijúcemu za Spišskou Magurou. Záver básne je obranou slovenskosti tejto zeme: *Zmizni každý, stade navždy, čo mu na reč a mrav siahaš, pod vládu ho cudziu priahaš...*

JOZEF ČONGVA

Sedemsto liet...

Sedemsto liet tomu vari,
ako vravia ľudia starí,
žije rod náš pod Tatrami,
rod náš maly, lež bujarý,
zo severnej Tatier strany
po úbočiach, po laziskách
po zaremkoch,
vyrobiskách,
v hore, v bôre,
na severe, na Magure,
v Jurgove a v Čiernej Hore,
na Lapšanke, v Tribši starom,
v Novej Belej i s Krompachom,
v oboch Lapšiach, vo Fridmane,
na Durštine i v Kacvíne,
v Nedeci i na Falštine,
pod Havraňom, pod Muránom,
toho kraja skalnou bránou,
Podspadami, v Javorine,
kade prudká Bialka plynie.

Sedem rokov na Magure
drevo rúbe, polia orie,
grúne, grapy zúrodenjuje,
hory váľa, skaly kruši,

úrodu tu mu dať musí,
lesná pôda, skalnatá zem,
rozkrájaná v množstvo pásom.
Macošská zem ver ho živí,
také on tu stvára divy
v hore, v bôre,
na severe, na Magure,
na Solisku, na Repiskách,
po roklinách, po gruniskách,
po grapách a vyhnaniskách
so živlami v stálej borbe,
v boji o chlieb v t'ažkej morbe,
tvrdie pôdy v potnej orbe.

Dávno on tu ovce pasie,
bez zretela na počasie,
mnohé iné krdle statku
sedem vekov v mieri, v zmätku,
v zime, v lete žije tak tu,
mlieko na syr, bryndzu mení,
v rukách všetko sa mu scení,
z vlny sukno jeho ženy
súkajú a plátno z ľanu
od včas rána po noc samú.

Sedem vekov po poľanách,
po dolinách i po stráňach

orie, plúži, seno kosí,
celý šťastný uháňa si
lod'kou vratkou ku Štiavnicí
a duniacom na Dunajci
vrhá siete na lososy,
v Bialke dravej lapá pstruhu,
v horách všakej zvere druhy.

Vlky kántri, strieľa capy,
v boj s medveďom oddá sa ti.
Znojom-potom kyprí pôdu
na večnú čest svojho rodu
pod Tatrami na severe,
v hore, v bôre, na Magure,
po nízinach i výšinách,
na Ráztočkach i v Pieninách,
pri bystrinách, pri potokoch,
tu žije od stá rokov.-

Ten svet svetov žitia krásy,
svet nad svety krásu krajší
s porastami i so chrastmi,
jemu patrí, on ho vlastní.
Jemu patrí pod Tatrami
úrodná zem, vrchy, bralá,
rieč, potokov voda hravá
i všetka ich krása - sláva,

tu má právo žitia - bytia,
mať úžitok, čo kraj skytá.
Preč, het odtiaľto, každá duša,
ču mu tu život udúša.
Zmizni každý
stade navždy,
čo mu na reč a mrav siahaš,
pod vládu ho cudziu priahaš,
v šat obliekaš iný, čo mal,
štrngáš zbraňou, aby sa bál...

Po roklinách, po strminách,
po rovinách, výšavinách,
Na Magure aj v Pieninách
chceme tu žiť jak sme žili,
na iné nás nech nesilí,
čo nie je náš, naše plemá.

Žiť tu chceme,
aj budeme,
bez poradcov, opekúnov,
koristníkov aj patrónov,
bez kazajok, bez pút-okov,
slobodne a bez otrokov.

Andrej Bielovodský

SPOMIENKY NA VOJNU

Ešte dnes žijú ľudia, ktorí na vlastnej koži zažili hrôzy II. svetovej vojny. Ich rozprávanie nie je pre nás iba zaujímavým príbehom, ale aj poučením a výstrahou do budúcnosti. Musíme urobiť všetko, aby sme uchránili seba a svojich potomkov pred útrapami vojny. Dnes si ani nevieme predstaviť, čo by mohla so sebou priniesť nová svetová vojna. Starí ľudia zvyknú vravieť, že koniec sveta nepríde od Boha, ale od ľudí, a v tomto prípade by asi mali pravdu.

Dnes si, aj keď od skončenia II. svetovej vojny uplynulo už vyše pol storočia, zaspomíname na vojnové časy spolu so Sebastiánom VÁCLAVOM z Čiernej Hory, priamym účastníkom týchto dejinných udalostí.

Narodil sa 10. decembra 1914 v Čiernej Hore. Rodičia gazdovali na nevelkém hospodárstve. Okrem Václava mali ešte päť detí: synov Vojtechu, Andreja a Jozefa a dcéry Máriu a Annu. V takejto početnej rodine sa z gazdovania bolo ľažko užiť, veď pol'a mali len niečo vyše jedného hektára, preto deti chodili za prácou do Podspádov. Tam sa dalo ľahšie zohnať robotu, najmä pri sadení stromkov alebo pri čistení lesa. Zarobiť sa dalo aj pri kosení a sušení sena. Sebastiánov starší brat sa stal krajčírom, takže od neho sa aj on priučil tomuto remeslu. Neskôr im s pomocou prišiel otcov brat, ktorý niekol'ko rokov strávil v Amerike. Po návrate domov im v Repiskách prikúpil asi hektár pôdy, a navyše aj koňa a kravu. Avšak útrapy ľažkej práce v zámorií sa trvale odrazili na jeho zdraví. Krátko po návrate ho ľažká choroba zavalila do posteľe, z ktorej sa už nezdvihol. Po dvoch rokoch nemoci podľahol.

Vojenčina

Začiatkom roku 1939 dostal Sebastián povolávací rozkaz. Narukoval do poľskej armády v Tarnopoli, kde odslúžil šest mesiac-

cov. Potom ho poslali na vojenskú školu, kde získal hodnosť desiatnika. Vrátil sa k jednotke a tam ho aj zastihla 2. svetová vojna. Na prvé dni vojny sa Sebastián pamäta veľmi dobre. Boli práve na manévroch v okolí Tarnopola. Počas návratu do kasárni ich prekvapilo neobyčajné ticho a nervozita v meste. Nikde nebolo počuť žiadnu hudbu. Ešte v tú istú noc ich prepravili do Radomu.

Hrôzy vojny

Z Radomu - ako Sebastián spomína - celú jednotku okamžite prevelili do sandomirských lesov, kde už zúrili boje. Nemecké vojská sa však čoskoro pozdĺž lesov silne opevnili a začali ich ostreľovať. S. Václav sa dostal do rozviedky, s ktorou chodil zisťovať pozície nepriateľa. Raz večer dostali povel do útoku. Nasadili na pušky bodáky a pohli sa cez pole k nepriateľským zákopom. Vtedy Nemci začali prudkú delostrelbu. Kto to nezažil, len ľažko si môže predstaviť tú hrôzu. Šero noci rozjasňovali neprestajné explózie, pred ktorými sa nikde nedalo skryť. Smrť číhala na každom kroku. Preto začali ustupovať. Lenže ako uniknúť smrti v tmavom a neznámom teréne. S. Václav a ďalší vojaci z jeho jednotky sa načas zastavili v hlbokých, asi dvojmetrových zákopoch. Avšak pod silným ostrelom ani tam nemohli dlho odolávať, a tak pokračovali v ústupe. Podvečer došli k nejakej dedine. Ľudia sa báli poskytnúť im pomoc. V dedine ostali na noc. Nadránom chceli ísť ďalej, ale už nemohli, lebo všade dookola bolo plno nemeckých patrol. Chtiac-nechtiac sa museli vziať.

V zajatí

Nemeckí vojaci ich odzbrojili a náladnými autami vyviezli na veľké repnisko, kde už čakali iní zajatci. Boli takí hladní, že do rána zjedli na poli všetku repu. Na druhý

S. Václav s mladším bratom, jeho synom a vnukom

Sebastián Václav

deň ich previezli do Čenstochovej a zavreli v kasárňach. Po 4 dňoch Nemci všetkých zajatcov naložili do dobytých vagónov a vyviezli do Nemecka. Tam ich najprv ubytovali vo veľkých stanoch ohradených ostaňatým drôtom. Po dvoch týždňoch ich rozdelili na skupiny a pohnali do práce. Skupinu, v ktorej bol S. Václav, ubytovali v krčme. Každé ráno pod dozorom nemeckých vojakov chodili do poľa vyberať zemiaky. Trápil ich hlad, kedže Nemci im každý deň dávali len trochu zemiekov uvarených v šupine, ktoré potom jedli s vodou. Cestou do práce prechádzali zavše okolo ovocných záhrad, kde im dozorcovia dovolili odtrhnúť si zopár jablk. Neskôr zjatcov zaradili do práce pri stavbe cesty a pri búraní starého kaštieleľa. V nemeckom zajatí strávil Sebastián vyše dva roky.

Opäť na vojnu

Napriek všetkému mal S. Václav predsa len šťastie, lebo - ako sme už spomenuli - po vyše dvoch rokoch ho z tábora prepustili. Vojenčiny mal už dosť. Vrátil sa domov a onedlho sa oženil. Za ženu si vzal Annu Zygmontowiczovú z nedalekej Biakly. Spolu sa pustili do práce na rodičovskom gazdovstve. Avšak armáda (tentoraz slovenská) naňho nezabudla. V roku 1943 dostal opäť povolávací lístok do Spišskej Starej Vsi. Po mesiaci ho z armády prepustili, lebo na front posielali iba slobodných vojakov. Vrátil sa domov, kde však dlho nepobudol, lebo o niekoľko mesiacov ho povolali do Levoče, kde strávil tiež iba mesiac. Kedže bol krajčír našiel si aj v armáde uplatnenie. Väčšinu času v Levoči strávil na zošívani a prešívani uniformami. Raz, keď sa vrátil z krátkej prieplusty do kasárni, zastal tam partizánov, s ktorými - ako sa neskôr dozvedel - sa jeho jednotka mala zúčastniť povstaleckých bojov pri Poprade. Sebastián bol v hliadkovej službe. Keď sa raz vrátil z hliadky, jednotka už odišla - bez neho. Nemohol sa potulovať po obsadenom teréne, preto sa pobral domov. Dnes S. Václav s úsmevom spomína, ako prišiel domov v uniforme s puškou na pleci. Konečne sa mohol

ZLOŽITÉ CESTY OSUDU

Spomienky starších ľudí na ich bohatý, aj keď nezriedka veľmi ťažký život, sú často poučujúce najmä pre mladšiu generáciu. S veľkým záujmom dodnes počúvame rozprávanie našich starých rodičov, v ktorom sa najčastejšie vracajú do čias svojho detstva a spomienok na mladosť. Dnes si mnohí z nás nevedia ani predstaviť, ako dokázali žiť a pracovať vo veľmi ťažkých podmienkach a pri tom boli šťastní a vedeli vychovať viac detí, ako je to obvyklé dnes. Možno, že za to vďačili pobytu v prírode, na čistom vzduchu, jednoduchej a zdravnej strave alebo životu bez stresov. Jedno je však isté. Akosi ľahšie znášali nepriazeň osudu, ktorý sa s nimi veru nemaznal, snažili sa prekonávať životné prekážky a tak ako tvrdá oravská pôda, s ktorou boli odjakživa zviazaní, zocelovali sa aj oni. V putovaní za najstaršími Oravcami sme zašli do Chyžného za Máriou KOBYLAKOVOU, aby sa s našimi čitateľmi podelila svojimi životnými osudmi.

Mária Kobylaková (rod. Chovanecová), sa narodila 6. októbra 1903 v Chyžnom ako najstaršia z deviatich detí Karolíny a Ignáca Chovanecovcov. V tomto roku teda oslávi 96 narodeniny. Mala štyri sestry a štyroch bratov (Karolínu, Johanu, Annu, Veroniku, Jánu, Ignácu, Štefana a Karola), z ktorých dnes žije už len ona.

Detstvo a služba

- Na svoje detstvo si spominam celkom dobre - hovorí babička. - Rodičia sa veru mu-seli poriadne obracať, aby nám nič nechýbal. Ako malé dievčatko som teda pásla husi a neskôr kravy. Keď som mala asi sedem rokov, rodičia ma odviezli k našej tete Márii Dvorskéj do Hladovky, kde som chodila do školy a zároveň som slúžila v ich krême. Učili sme sa samozrejme po maďarsky, veď to bolo v rokoch 1910 až 1917. Pamätám sa, že som mala až šesť maďarských a tri slovenské knižky. Učili sme sa písat, čítať a počítať a vo vyšších triedach pribudol o.i. dejepis (tôr-

venovať rodine a práci na gazdovstve, pri ktorom si dorábal ako krajčír. V 1948 ho, žiaľ, postihlo nešťastie, keď im počas veľkého požiaru v Čiernej Hore zhorel dom aj s celým inventárom. Spolu s manželkou Annou museli začínať od začiatku.

Dnes Sebastian Václav má už 85 rokov, avšak pamäť mu slúži veľmi dobre. Často spomína na vojnové zážitky, ktoré rozpráva piatim vnukom a dvanásťom pravnukom. Veľa času tráví na čítaní. Ako nám povedala jeho manželka Anna, číta všetko, čo mu príde pod ruku. Je dlhorčným členom nášho Spolku a verným čitateľom Života. Želáme mu veľa zdravia, pokoja a mnoho teplých, slnečných dní.

Text a foto: JÁN BRYJA

ténelem), ktorý sme sa učili po maďarsky. Náboženstvo sme mali dvakrát v týždni s kňazom, ktorý dochádzal z Trstenej.

Poznamenajme, že Mária, podobne ako aj mnohí jej spolužiaci, si spočiatku len ťažko zvykala na maďarčinu. Postupne však dosahovala výborné výsledky. Po maďarsky sa vie dodnes napríklad prežehnať a pozná aj ďalšie slová. Dobre si pamätá aj niektoré slovenské básničky z tých čias, o.i. *O krčmárovi a sedliakovi*, ktorú mi aj zarecitovala.

Rodina a práca

Z Hladovky sa vrátila tesne pred koncom 1. svetovej vojny, ako 15-ročné dievča. Rodičom sa zišli jej pracovité ruky, takže pomáhalu na gazdovstve, mame v kuchyni, starala sa o dobytok a každú jeseň chodievala za zárobkom vykopávať zemiaky, napríklad do Witova a inde.

- Život bol naplnený prácou - hovorí. - Ved na gazdovstve je čo robiť od skorého rána až do neskorého večera. Popri robote som si však rada zaspievala, chodila som medzi mladých, a snáď najradšej si spomínam na stretnutia pri páračkách. Tak som spoznala aj svojho budúceho manžela Jána. Zobrali sme sa v roku 1939, hoci jeho rodičia boli dlho proti našej svadbe. Nechceli sa zmierit hlavne s tým, že si berie dievča z chudobnej rodiny. Po svadbe sme teda bývali v jednej malej izbičke u jeho brata Albína.

Onedlho vypukla II. svetová vojna. Severná Orava a Spiš sa dostali späť ku Slovensku. Rodine Márie začali pribúdať starosti. Postupne sa im narodilo päť detí, žiaľ, dvaja synovia a dcérka im zomreli ešte v dojčenskom veku. Zobrala si ich zákerná choroba, ktorou sa ukázal brušný týfus. Prežili dve dcérky Mária (1941) a Margita (1944), ktorým venovali celú svoju lásku. Pred koncom vojny, keď sa boje preniesli do Veľkej Lipnice a okolia, evakuovali aj viacerých Chyžňanov.

- My sme sa rozhodli zostať doma - spomína. - Skryli sme sa v pivnici, kde sme prečkali to najhoršie. Menšia dcérka mala totiž vtedy len rok, druhá necelé štyri, takže som nechcela ísť s nimi k nejakým cudzim ľuďom. Našťastie sa nám nič zlé nestalo.

Vojna sa skončila a život sa pomaly vrácal do svojich kol'ají aj na Oravu. Práca a ešte raz práca robotných rúk Márie a jej manžela Jána umožnili, aby dorastajúcim dcérkam nič nechýbal. Nebolo to však jednoduché. Preto popri práci na malom hospodárstve (Mária od rodičov dostala len jeden hektár poľa), musel manžel Ján hľadať dodatočnú prácu, často ďaleko od domu. Niekoľko rokov ťažko pracoval v lesoch pri Koszaline, potom sa rozhodol odísť za zárobkom do vtedajšieho Československa. Pracoval, tak ako mnoho Oravcov, v Ostrave.

- Manžel zomrel v roku 1983 - hovorí pani Mária. - Za roky, ktoré odpracoval v Ostrave,

96-ročná Mária Kobylaková

mi dodnes posielajú peniaze, ktoré mi prilepšujú dôchodok.

Na záver uvedme, že najväčšou radostou u pani Márie boli jej dve dcéry. Teraz sa už teší aj zo svojich troch vnukov a desiatich pravnukov. Jej staršia dcéra, tiež Mária, si totiž neskôr založila rodinu a dnes má už sama tri dospelé deti. Syn Tadeáš a dcéra Anna majú šesť chlapcov a štyri dievčatá, tretí Krištof je zatiaľ slobodný. Posledné roky však všetci žijú v Amerike, kde sa presťahovali. V Chyžnom nechali pekný poschodový dom, v ktorom dodnes žije pani Mária so svojou druhou dcérou Margitou, ktorá je mníškou. Jej rehoľné meno je sestra Justína a je členkou rádu sestry kanoničky Svätého ducha v Krakove. Posledných šesť rokov sa venuje opatrovaniu svojej mamy. Márii Kobylakevej zdravie už neslúži tak ako kedysi, ved - ako sa hovorí - roky sa nedá zastaviť, aj sluch je slabší. No napriek vysokému veku - je ešte celkom bodrá. Je obdivuhodné najmä to, že pri prezeraní starých fotografií v albume vôbec nepoužívala okuliare, a hned mi povedala, kto je na nich. Pri rozlúčke som pani Márii zažalol ešte veľa slnečných dní, radosti a pohody. Verím, že múdrost a lásku bude svojim blízkym ešte dlho rozdávať.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Záber spred vyše 15 rokov: M. Kobylaková s dcérou - rehoľnou sestrou Justínom a manželom Jánom

NOVÍ RICHTÁRI NA SPIŠI

Zastávať úrad richtára znamená mať dôveru celej obce. Ved' richtár je hlavným ohnivom spájajúcim dedinu s úradmi štátnej správy, je jej reprezentantom. Na jeho plesciach spočíva starostlivosť o celú obec. Richtár musí byť v podstate k dispozícii občanov po celý čas. Mal by byť prvý informovaný o tom, čo sa v obci deje, čo je potrebné v dedine zmeniť, čo treba v prvom rade urobiť. Richtár musí byť otvorený voči všetkým občanom, musí spolupracovať s každým, nikomu nemôže odrieť. Samozrejme sám by len ľahko zvládol všetky povinnosti, ktoré tento úrad so sebou prináša, preto mu v práci má pomáhať richtárska rada.

V posledných týždňoch minulého roka sa v mnohých spišských dedinách konali voľby nových richtárov. V niektorých obciach si richtárske kreslo do ďalšieho volebného obdobia udržali starí richtári, inde občania zvolili nových. Rozhodli sme sa navštíviť niektorých novozvolených richtárov, aby nám porozprávali o svojej práci a prezradili svoje plány.

VOJTECH
MADEJA
z Repísk

- Repíská patria ku gmine Bukowina Tatrzanska, v ktorej bol nedávno zvolený nový vojt. Ešte nemám žiadne informácie o tohto ročnom rozpočte pre našu obec, preto ľahko mi je teraz konkretizovať svoje plány do budúcnosti. Neviem, aké dotácie budem mať k dispozícii, a čo bude možné urobiť. Teraz si musím usporiadať všetky protokoly z posledných štyroch rokov, zistíť, na čo išli peniaze a na čo ich budeme najviac potrebovať. Ako richtár mám na starosti všetky časti Repísk, teda Grochoľov, Vojtičkov a Brijov Potok a Pavlíky. Budem sa snažiť o rozvoj turistiky a športu v tejto oblasti, ved' všetci vieme, že gazdovať sa dnes vôbec neoplatí. To je taký ďalekosiahly plán. Je však aj niekoľko neodkladných prác, ktoré treba vykonať v prvom rade. Takým najzávažnejším problémom je napojiť Repíská na zdroj pitnej vody z Jurgova. V Repískach nie je žiadnený vhodný prameň, a tak Grochoľov, Vojtičkov a čiastočne aj Brijov Potok nie je zásobený pitnou vodou. Dedinu vôbec treba zmodernizovať. Plánujeme dokončiť úpravu hlavnej cesty a obnoviť pouličné osvetlenie v celej obci. Okrem toho bude rozšírená telekomunikačná sieť. Už dnes v mnohých domoch majú ľudia telefón a je veľa ďalších záujemcov. Kto chce, ešte vždy sa môže prihlásiť v Bukownie. Takisto chceme čo najskôr doriešiť otázku auto-

busového spojenia. Je predsa smiešne, aby sme vyše 50 rokov po vojne boli odtrhnutí od sveta. Do Repísk z Nového Targu chodí len jeden autobus denne a aj ten premáva iba v letnom období. Zo Zakopaného nám nechceli vôbec prideliť autobus. Od nového roku sme však mali prislúbenú pravidelnú autobusovú linku aj z Nového Targu, aj zo Zakopaného. Avšak do dnešného dňa k nám autobus nepršiel ani raz. Spoj by bol veľmi potrebný, ved' mnoho ľudí cestuje každý deň do práce v Novom Targu alebo Zakopanom, taktiež veľa žiakov navštevuje stredné školy v týchto mestách. Keď sme už pri školách, musíme spomenúť ešte jeden problém, ktorý sa s tým spája. V Repískach máme dve základné školy: jednu v Brijovom Potoku, ktorú navštevujú aj deti z Pavlíkov, a druhú pre deti z Grochoľovho a Vojtičkovho Potoka. Každú školu navštevuje okolo 50 detí. Keďže náklady na udržanie škôl sú príliš veľké, je možné, že ich zrušia a deti budú musieť dochádzať do Čiernej Hory alebo Jurgova. Dúfame však, že k tomu nedôjde.

Ako vidíte, práce i problémov máme veľa. Či sa nam ich podarí vyriešiť, bude známe po schválení rozpočtu.

DOMINIK
BEDNARČÍK
z Novej Belej

- Ako každý richtár, aj ja mám veľa plánov. V prvom rade si kladiem za cieľ ukončiť veľkú prístavbu zdravotného strediska, ktoré sme začali budovať v minulom roku. Tu musíme pochváliť aktivitu miestnych ľudí, ved' 90% Beljanov odrobilo na stavbe po dva dni. Dost' nám pomohol svojimi dotáciami aj gminný úrad v Novom Targu, od ktorého sme na tento účel dostali okolo 150 tisíc zlých. Veľa stavebných materiálov sme kúpili z urbárskych prostriedkov. Ešte vždy máme nejaké zvyšné peniaze z minulého roka, takže verím, že spolu s tohoročnou dotáciou (asi 40 tisíc zł.) sa nám podarí stredisko zariadiť. Práce je ešte veľa, treba zaviesť vodu, ústredné kúrenie, celú budovu omietnuť, vymaľovať atď. Z ďalších prác by sme chceli dokončiť opravu ciest - polných, ale aj hlavnej. Musíme sa tiež postarať o zabezpečenie brehov rieky Bialky, aby sa nám v prípade veľkých dažďov nevyliala z koryta. Taktiež musíme ukončiť úpravu koryta malého potôčika, ktorý tečie cez dedinu (asi 100 metrov). Športovci by chceli pri štadióne vybudovať šatne. V minulom roku sme začali opravovať kostolný organ, takže aj to by sme chceli ukončiť. Okrem toho chceme v tomto roku vymaľovať

interiér kostola, pričom staré maľby so slovenskými nápismi by mali zostať na pôvodnom mieste a k nim by malo pribudnúť niekoľko malieb s poľskými nápismi. V poslednom čase sa nám v dedine vyskytol jeden závažný problém, ktorý ešte vždy nie je doriešený. V minulom roku začal nedaleko miestneho smeťiska podhalský cestno-mostný podnik ťažiť bez povolenia štrk z rieky Bialky. Hlavný problém spočíva v tom, že ťažba sa uskutočňuje príliš blízko starých novobel'ských lesov. Po ťažbe zostávajú v zemi obrovské diery, do ktorých steká okolitá voda, v dôsledku čoho naše lesy začínajú vyschýnať. Na moju žiadosť vojvodský úrad koncom septembra minulého roku zadržal ťažbu, lenže podnik ju chce opäť obnoviť.

Uvidíme, koľko sa z toho dá urobiť. Verím však, že veľa. Ved' ako som už spomenul, Bel'ania sa radi zapájajú do spoločných prác. Aj ako predsedá urbárskeho spolku nemôžem nariekať na spoluprácu s vojtom alebo úradmi, lebo vždy som sa stretol s kladným prístupom a dúfam, že takto bude aj nadálej.

TADEUSZ
SOŁTYS
z Lapšanky

- V Lapšanke máme čo robiť. Je však len jeden základný problém: nedostatok finančných prostriedkov. V prvom rade sa budem snažiť o rozvoj turistiky v našej obci. Ved' náš región je k takýmto aktivitám priam stvorený. Žiaľ, zatiaľ stojíme v mŕtvom bode. V Lapšanke je potrebné postaviť lyžiarske vleky, ktoré by k nám určite prilákali množstvo turistov. Ved' aj teraz ich prejde cez dedinu veľa, lenže čo tu majú robiť? A predsa lyžovať by sa u nás dalo celú zimu. Stačí sa popozeráť po okolí, napr. po Bialke, kde sneh pri vlekoch rýchlo mizne, kým u nás je ho vždy veľa. Viem celkom iste, že ak by v Lapšanke vleky boli, našli by sa aj podnikatelia, ktorí by v obci otvorili nejakú kaviareň alebo reštauráciu. Začiatkom 80. rokov sme tu mali lyžiarsky vlek, lenže ten už mnoho rokov nefunguje. Možno sa nám podarí zohnať nejakého sponzora, ktorý by takéto zariadenie financoval. Okrem toho by sme chceli čím skôr Lapšanku zapojiť do kanalizačnej siete. Avšak aj tu bude problém s financovaním. Eudia by určite pomohli, časť prác by urobili sami, lenže bez štátnych dotácií toho veľa nezmôžeme. Žiaľ, ako som bol informovaný, gminný úrad v Nižných Lapšoch je teraz zadlžený, takže nám asi nebude môcť poskytnúť žiadne peniaze. V samej obci treba taktiež urobiť niekoľko drobnejších prác, napríklad zabezpečiť okraje hlavnej cesty. Cesta cez dedinu je dosť úzka, viedie popri potoku, takže ľahko môže dôjsť k nejakej nehode. Na potoku musíme urobiť betónové hradidlá, aby bolo

odkiaľ - v prípade požiaru - čerpať vodu. Musím, žiaľ, poznamenať, že v Lapšanke sa v poslednom čase vyskytlo niekoľko prípadov krádeží. Určite k tomu napomohlo aj slabé osvetlenie cesty. V dedine je mnoho tmavých, vôbec neosvetlených miest, preto by som to chcel čím skôr zlepšiť. Teraz nám pribudol ešte je-

den závažný problém. V obci máme pomerne veľkú školu. Hrozí nám však, že školu zatvoria. Vraj je príliš málo detí a gmine sa nevyplati takú školu financovať. Lenže v Lapšanke deti vždy pribúda, preto je nemysliteľné, aby bola škola zatvorená. Deti by museli každý deň dochádzať až do Tribša alebo do Nižných

Lápš, kde sú (pripadne budú) veľké školy. Najmä pre tie menšie by to bolo určite veľmi únavné. Myslím, že náklady na udržiavanie školy by bolo možné znížiť iným spôsobom. Škola - podľa všeobecnej mienky - musí zostať otvorená.

Text a foto: JÁN BRYJA

ZDRAVOTNÉ STREDISKO V NIŽNÝCH LAPŠOCH

Gazdovia zvyknú vravieť, že nemajú kedy byť chorí. Ved' vraj nikto za nich dobytok neobriadi. Nemôžu prísť do maštale a povedať: dnes som chorý, dnes kŕmiť nebudem. Takže, pokiaľ je to len možné, snažia sa vyhnúť lekárom a zdravotným zariadeniam. Lenže, ako sa vraví, nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. Preto sa stáva, že aj tí s najpevnejším zdravím musia občas vyhľadať lekársku pomoc. Ich kroky vtedy smerujú do miestneho zdravotného strediska. Preto sme sa rozhodli navštíviť zdravotné stredisko v Nižných Lapšoch, našťastie nie v úlohe pacientov, ale aby sme čitateľom predstavili súčasnú činnosť, ale aj perspektívy tohto zariadenia. Informácie nám udelila hádam najkompetentnejšia osoba, doktorka Božena Koczociková - nová vedúca strediska, ktorej chceme podakovať za jej ochotu.

Nižnolapšanské stredisko tvorí spolu s fridmanským jedno samostatné verejně gminné zdravotné stredisko, financované odnedávna tzv. Zdravotnou poisťovňou (Kasa chorych). Stredisko poskytuje základnú zdravotnú starostlivosť nasledujúcim občanom nižnolapšanskej gminy - z Vyšných a Nižných Lápš, Lapšanky, Tribša, Nedece-Zámku a Kacvínna. K fridmanskému stredisku patria dediny: Fridman, Falštín a Děbno. Ako nás in-

formovala paní doktorka Koczociková, nižnolapšanské stredisko má na starosti okolo deväť a pol tisíca pacientov, ktorým sú k dispozícii tria lekári (detská lekárka, ženská lekárka pracujúca na pol úvazku, všeobecný lekár) a päť sestričiek. Okrem toho v stredisku ordinuje aj zubný lekár.

Čo trápi Spišiakov?

Zdravotné stredisko navštevuje čím ďalej, tým viac ľudí, čo vôbec neznamena, že chorľavejú viacej. Dnes je totiž oveľa jednoduchšie dostať sa do Nižných Lápš aj z okolitých dedín, ved' autobusy premávajú dosť často a navyše mnoho ľudí vlastní aj auto. Takže nie je problém navštíviť lekára už pri počiatočných útrapách, či prísť na kontrolu. Ľudia sa dnes lepšie starajú o svoje zdravie, nevyhýbajú sa lekárom ako voľkedy. Ktoré ochorenia trápi Spišiakov najviac? Ako nám povedala dr. Koczociková, ktorá už štvrtý rok pôsobí v nižnolapšanskom stredisku ako detská lekárka, až 80 % jej pacientov sú deti s nesprávnym držaním tela. Pomôcť im môžu cviky na správne držanie tela. Preto v niektorých základných školách (napr. v Kacvíne), je zavedená korekčná telesná výchova. Najviac chorých detí je do 5. roku života. V zime sú náchylnejšie aj na rôzne prechladnutia, angíny a chrípky, v lete sa zasa vyskytujú otrá-

vy skazenými potravinami a pod. Pre deti je vedená osobitná poradňa. Stredisko podrobuje komplexnému vyšetreniu všetky deti začínajúce školskú dochádzku. Po skončení základnej školy stredisko robí pre nich ďalšie komplexné zdravotné vyšetrenie. Dospelí sa najčastejšie stážajú na choroby pohybových orgánov, očné a sklerotické ochorenia a reumatizmus. Medzi nimi je najviac pacientov okolo päťdesiatky.

Domáce návštevy

Zdravotné stredisko v Nižných Lapšoch je otvorené každý deň od ôsmej hodiny ráno do pol tretej poobede. V utorky a štvrtky je pracovná doba predĺžená do pol siestej. Stredisko je taktiež otvorené jednu sobotu v mesiaci. Ostatné soboty je v stredisku vedená služba. Ako všade, aj na dedinách žijú ľudia, ktorým vysoký vek alebo ťažké ochorenie nedovolí prísť do strediska. V takýchto prípadoch musí lekár cestovať za pacientmi. Domácu návštevu možno prihlásiť každý deň do jedenastej hodiny. Po skončení ordinačných hodín dochádza k chorým dr. E. Dziewoński. Každý deň musí navštíviť aspoň 2-3 pacientov.

Problémy strediska

Hoci nižnolapšanské stredisko je v prevádzke už niekoľko desaťročí, jeho zariadenie je veľmi skromné. Lekári majú k dispozícii iba najzákladnejšie vybavenie, súčasťou ktorého sú len dva prístroje na meranie krvného

POKRAČOVANIE NA STR. 11

Budova zdravotného strediska v Nižných Lapšoch. Foto: J. Pivovarčík

Vedúca strediska B. Koczociková

Živý betlehem harkabuzských detí...

... a kapela pod vedením F. Harkabuza

KOLEDY V HARKABUZE

Ked' vo vianočnú noc v roku 1223 v talianskom meste Greccio sv. František z Assisi zriadil prvý betlehem, iste ani netušil, že o niekoľko storočí sa budú nachádzať v každom kostole a dome. V neskorších storočiach vzniklo viac rôznych vianočných zvykov, ku ktorým patrili o.i. jasličky (vianočná hra so scénkami z narodenia Ježiša) a navštievovanie domov koledníkmi. Zvyk stavat betlehemy v kostoloch sa začal rýchlo rozširovať najmä vďaka františkánom a iným reholiam od 16. storočia. V období Vianoc okrem betlehemov obdivujeme

kolednícke prehliadky

Zaujímavé vystúpenia malých koledníkov zo základných škôl v Podsrní, Bukovine-sídlisku a Harkabuze sme mali možnosť vietať 24. januára t.r. na I. koledníckej prehliadke v Harkabuze. Telocvičňa miestnej základnej školy sa zaplnila divákmi a hostami už dávno pred začiatkom podujatia, ktoré otvoril riaditeľ školy Władysław Labuz. V úvode privítal všetkých prítomných, vtom inšpektorku Kuriatúriu osvety v Novom Targu Teresu Szczurowskú, riaditeľov škôl, členov gminnej rady, riaditeľku kultúrneho strediska v Rabe Wyżnej Elżbietu Smółkovič, redaktorov z Gazyty Krakowskej a Života a ďalších. Poznamenali, že doteraz sa takéto prehliadky konali v

Rabe Wyżnej a v tomto roku po prvýkrát v Harkabuze. Potom zaznela koleda, ktorú si spolu s učiteľkou v dôchodku Mariou Oskwarcovou z Harkabuze zaspievala celá sála.

Na javisku

sa ako prví predstavili malí koledníci zo ZŠ v Harkabuze. Ich vystúpenie pripravila učiteľka Zofia Śmiechová. Sála zašumela hneď ako sa objavili, pretože namiesto bábiky, predstavujúcej malého Ježiška, ležal v jasličkách živý chlapček! Slová uznania a obdivu vzbudilo potom celé, vyše 45-minútové pásmo, v ktorom predvedli príbeh narodenia Ježiška. Počuli sme dávne koledy, hovorené slovo a videli sme vynikajúci scénický prejav malých hercov. Nečudo, že diváci ich vystúpenie viackrát prerušovali búrlivým potleskom a v očiach rodičov sa objavili slzy šťastia, radosti a nevýslovná pýcha nad ich výkonmi.

Deti z Bukoviny-sídliska začali svoje vystúpenie koledou Tichá noc. Na organe ich sprevádzal Piotr Twardosz, bývalý žiak ZŠ v Harkabuze a deti pripravila učiteľka Maria Karwacká. Videli sme svätú rodinu, pastierov, troch kráľov, anjela a ďalšie postavy z Biblie a počuli mnoho kolied, ktoré sprevádzali celý program.

Poznamenajme, že v prestávkach prihrávala miestna kapela pod vedením krajaná Františka Harkabuza. Na druhej heligónke hral jeho

zat' Ryszard Bryja z Podvlka a Harkabuzania Józef Smiech so synom Tadeusom hrali na saxofóne. Ďalšia scénka predstavovala príchod koledníkov do gázdovského domu. Malí Harkabuzania, ktorých nacvičili sestry Kierpiecové, zarecitovali viaceru vinšov, o.i. tento: *prajeme vám, aby ste mali detí ako smeti, ako v lese jedličiek, aby ste orali štyrmi pluhmi, ak nie štyrmi tak tromi, ak nie tromi ...*

Posledné vystúpenie patrilo žiakom z Podsrnia, ktorých pripravila učiteľka Bernarda Szewczyková. Na javisko ich priviedla riaditeľka školy Stanisława Chowaniecová. Kolednícke vystúpenie detí dopĺňovala hudobná skupina v zložení: učiteľ hudby Krystian Grzybacz a jeho manželka Jadwiga (gitaru) a Małgorzata Fiedorová (husle). V scénach sme videli ako za Herodesom prišli traja králi z východu, vedení hviezdu a hľadajúci miesto narodenia Ježiša, počuli sme spevy pastierov, koledy, skrátku celý biblický príbeh o narodení Spasiteľa.

Mimoriadne vydarené podujatie, ktoré trvalo vyše dve hodiny, ukončili spevom koledy žiaci z Podsrnia. Poznamenajme, že na vlaňajšej prehliadke náboženských piesní v Jablonke získali 2. miesto. Riaditeľka kultúrneho strediska v Rabe Wyżnej E. Smólková podľačovala prítomným za účasť, detom a ich učiteľom za nezabudnuteľný umelecký zážitok a pozvala všetkých na ďalší ročník koledníckej prehliadky.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

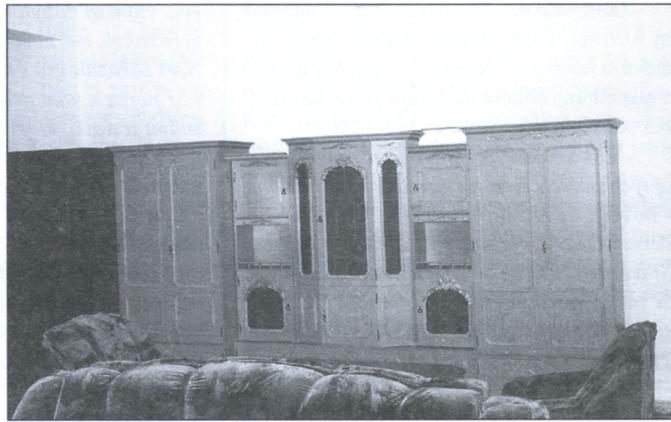
Malí Podsrňania spievajú koledy...

... a v scénke príchodu Troch kráľov

Sídlo firmy Záhora

Obývacia stena - jedna z viacerých typov

NÁBYTOK Z JABLONKY

Prirodzenou túžbou každého človeka pri zariadovaní svojho bytu alebo domu je mať pohodlný, kvalitný a cenovo prístupný nábytok. Kým v minulosti bol neraz problém s jeho zadovážením, teraz si často ani nevieme vybrať z obrovského množstva nábytku, ktorý nám ponúkajú rôzni domáci i zahraniční výrobcovia. Poznamenajme, že na Slovensku bola v minulosti výroba nábytku sústredená najmä vo veľkých národných podnikoch, o.i. v Západoslovenských nábytkárskej závodoch v Bratislave, v závode Mier Topoľčany, v Tatra nábytku v Pravenci, v Drevoindustrii Žilina a inde. Jeho kvalita bola celkom priateľná, preto putoval nielen na domáci trh, ale časť sa exportovala aj do mnohých štátov Európy, na Český východ do USA a iných krajín. V posledných rokoch však prenikajú na európske trhy mnohé svetové firmy, z ktorých najznámejšou sa stáva napr. švédska IKEA. Stretávame sa tiež s bohatou ponukou súkromných výrobcov nábytku.

Podľa funkcie sa nábytok delí na: 1. sedací a lôžkový (odpočinok), 2. stolový (práca a stolovanie), 3. skladovací. Najstaršie nábykové pamiatky na Slovensku pochádzajú zo stredoveku. Zo 14. storočia sa zachovala truhla vyhotovená z jedného kusa dreva (pňa stromu), zdobená vypaľovaním a vyškrab-

bávaním (nachádza sa v nábytkovom múzeu v Markušovciach). Na vzраст dopytu po nábytku zareagoval nábytkársky priemysel výrobou novodobého sektorového nábytku, ktorý umožňuje z jednotlivých kusov vytvoriť rôzne nábytkové zostavy. Okrem štandardnej priemyselnej výroby sa naďalej uplatňuje individuálna nábytková tvorba, t.j. výroba nábytku podľa individuálneho záujmu a vku su zákazníka, ktorý sa robí doslova na mieru. Na Orave sme našli takéhoto súkromného výrobcu nábytku v Jablonke - Matonogoch, kde má svoje sídlo firma

Záhora

Vo veľkom dvojposchodovom dome majiteľa Stanislava Záhory sa nábytok nachádza na vyše 500 m² predajnej plochy. Ďalšie predajné priestory majú v centre Jablonky, na poschodi moderného nákupného strediska.

- *V ponuke máme asi tridsať druhov a typov nábytku - hovorí S. Záhora. - Sú to o.i. sedacie súpravy, spálne, obývacie steny, kuchynský a záhradný nábytok. Vyrábame tiež nábytok na objednávku, ktorý sme schopní zákazníkovi dodáť do 10 dní. Samozrejme máme aj všetky bytové doplnky, o.i. koberce, záclony, lustre, drevené panely na podlahy a steny, predávame tiež tapety, farby, lepidlá,*

skrátku skoro všetko, čo je potrebné k úplnému zariadeniu bytu. Okrem nábytku vlastnej výroby máme v ponuke aj nábytok z ponuky najväčších výrobcov v Poľsku, t.j. z podnikov v Jasle, Žaroch, spolupracujeme tiež s nábytkárskymi firmami v Gdaňsku, Varšave a Poznani.

Poznamenajme, že Stanislav Záhora si vzťah k drevu, stolárstvu a výrobe nábytku vyniesol z rodičovského domu. Jeho otec Jozef bol výborným stolárom, takže nie div, že aj on sa po skončení základnej školy rozhodol vyučiť za stolára. Absolvoval trojročnú Stolársku a čalúnnickú školu v Kalwarii Zebrzydowskej nedaleko Krakova.

- *Po vyučení som tam zostal pracovať dva roky - pokračuje. - V roku 1975 sme si v Jablonke otvorili spolu s otcom stolársku dielňu...*

Remeslu sa darilo. Od začiatku mali množstvo objednávok, pretože robili kvalitný a netypický nábytok na objednávku. V roku 1987 si S. Záhora v Matonogoch vybudol dom, ku ktorému pribudol pred piatimi rokmi d'alej. Dnes sa práve v ňom nachádzajú hlavné predajné priestory. - *Účtovníctvo firmy vedie manželka Jadwiga a brat Jozef je vedúcim výroby - pokračuje. - V súčasnosti zamestnávame päť ľudí, vtom jedného predavača. Na nábytok poskytujeme šestmesačnú záruku, predávame za hotovosť i na splátky a ak hodnota nákupu prekročí 1000 zlôtých, zákazník má odvoz do 30-km zdarma.*

Majiteľ S. Záhora s A. Mosińskou vo svojom obchode

Ktorý luster si len vybrať...

Zaujímalo ma, či si u nich kupujú nábytok aj Slováci, ktorí predsa každý týždeň navštievujú jarmoky v Novom Targu i Jablonke a v poslednom období nakupujú vo veľkom najmä nábytok.

- Zákazníkov zo Slovenska máme veľa, aj tých stálych, hoci na jarmoku nepredávame - hovorí. - Prichádzajú k nám hlavne zo severnej Oravy, ale tiež z Bratislavu i južného Slovenska. Chcel by som však poznámenie, že neraz sa čudujem, prečo mnohí Slováci v snahe ušetríť, kupujú nekvalitný nábytok. Trúfam si povedať, že je lepšie kúpiť kvalitnú

vec, vtom aj nábytok, ktorý má predsa slúžiť veľa rokov, než lacné a pritom nekvalitné veci. Naši zákazníci sú s kvalitou zrejme spokojní, ved' neraz k nám prichádzajú kupovať aj ich známi a ďalší, ktorí sa o nás dozvedeli.

Kvalitný, perfektne vykonaný a nie drahý nábytok z firmy Záhora si získal dobré meno už na celej Orave a priťahuje stále ďalších zákazníkov. Ako mi však povedal majiteľ, v mesiacoch január a február sa nábytok predáva najhoršie, je to pre nich tzv. „mŕtva sezóna.“ Najviac zákazníkov majú teda od jari do zimy, kedy je roboty doslova vyše hlavy. Preto od

apríla predĺžujú pracovnú dobu o 1 hod., t.j. od 8.00 do 17.00 hod., ale s prázdnymi rukami neodíde ani ten zákazník, ktorý príde neskôr. Je obslužený rovnako milo a kvalitne.

Z Jablonky som odchádzal obohatený o mnohé zaujímavé poznatky z práce tohto súkromného, rodinného podniku vyrábajúceho nábytok. Získal som tiež dojem, že môžu smelo konkurovať aj s tými najuznávanejšími výrobcami. Teší to o to viac, že ide o výsledky potejnej práce šikovných oravských ľudí.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Z GALÉRIE SLÁVNYCH ORAVCOV

Orava, v tom horná, vydala na svet viačeré veľké osobnosti, ktoré sa významne zapísali v dejinách Slovenska, jeho kultúry, literatúry, umenia a náboženského života. Patrili k nim najmä katolícki hňazi, ktorí azda najviac preslávili naše hornooravské obce. O niektorých sme už písali na stránkach Života, napr. o slávnom rodákovi z Chyžného Tomášovi Červeňovi či o jablonskom dekanovi Pirončákovi. Dnes prinášame informácie o ďalších slávnych Oravcoch, ktorí budťo pochádzali priamo z hornej Oravy alebo tu dlhší čas pôsobili. K niektorým z nich sa ešte podrobnejšie vrátime v ďalších číslach našho časopisu.

ŠÁRKA ALEXYOVÁ-BUGANOVÁ

Narodila sa 4. novembra 1906 v Malej Lipnici. Detstvo však prežila v Námestove, kde jej otec bol notárom (matka Anastázia, rod. Králičková). Tam vychodila aj ľudovú školu. Po skončení stredoškolských štúdií v Trstenej, Ružomberku a Košiciach, kde r. 1923 aj maturovala, študovala na Karlovej univerzite v Prahe, potom na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a istý čas dokonca na Sorbonne v Paríži. Pôsobila vo vysokoškolských spolkoch Moyses a Eudovít Štúr v Bratislave.

Do slovenskej literatúry vstúpila už ako študentka najmä senzitívnu poéziu (prírodná, lúbostná a etická lyrika), ktorú publikovala o.i. v Slovenských Pohl'adoch, Vatre a Živene. Bola veľmi plodná. V rôznych časopisoch publikovala viaceré štúdie, literárne a publicistické príspevky, hudobné a divadelné kritiky, fejtóny, ba aj básne v próze. Prekladala z francúzskej a inej literatúry (Ch. Baudelaire, O. Wilde) a na stránkach Živene propagovala feministické hnutie. Svoju matku takto ospievala:

*Si mojom jasnomu rosou.
Som tvojho žitia osou.
Tvoj slova bôl zadúšia.
Som tvoja krv - tvoja duša.*

Žijem v tvojom kroku.

Svetiš v mojom oku.

*Si radostou môjho sna
a žitia vždy nová vesna.*

V roku 1933 sa vydala za akademického maliara a spisovateľa Janka Alexyho a na istý čas sa literárne odmlčala. Jankovi Alexymu bola nielen vernou manželkou, ale aj dobrou radkyňou, inšpirátorkou a pomocníčkou. Svedčia o tom ich spoločné okenné maľby v kostoloch (Svätý Jur, Liptovský Sv. Mikuláš) a na iných miestach. Bola ilustrátorom viačerých manželových kníh. Vyvíjala úsilie o záchrannu alebo rekonštrukciu kultúrnych a historických pamiatok na Slovensku, najmä Bratislavského, Trenčianskeho a Spišského hradu. Je tiež spoluautorkou (s manželom) monumentalných historických výjavov na gobelínoch, napr. Jánošíkova družina, Smrečany, Hrady a zbojníci a in. Zaslúžila sa aj v oblasti výtvarnej výchovy detí. Zomrela 1. júna 1978 v Bratislave.

ANTON KUDJA-RIAVIN

Je taktiež lipnickým rodákom, znáym pedagógom a redaktorom, ktorý bol zároveň literárne činný. Narodil sa 17. apríla 1908 v chudobnej roľníckej rodine. Ako učiteľ pôsobil vo Svätom Jure a neskôr v Bratislave, kde v rokoch 1932-1938 redigoval detský časopis Mladý život. Písal divadelné hry pre mládež (Ked' mižnú biele krvinky, Loktibrada a princezná), básne (Ružové plamene, Slzy na dlaní) a rozprávky (V krajine zeleného trpaslíka). Ako redaktor zostavil Zbierku oslavných básni a prekladal z češtiny detskú literatúru (O Európe od P. Dejnáka a Danišove deti od A. Příhodovej).

JOZEF VOJTIČEK

Narodil sa 18. decembra 1861 v Malej Lipnici. Po vyštudovaní teológie istý čas pôsobil ako kaplán a roku 1899 sa stal farárom v Zákamennom (rodisku spišského biskupa Jána Vojtaššáka), kde založil potravné a úverové družstvo. Ako roduverný Slovák sa po

skončení prvej svetovej vojny stal rektorm spišského seminára v Spišskej Kapitule a generálnym vikárom. Zomrel 16. apríla 1931 v Spišskej Kapitule a je pochovaný v Zákamennom.

Poznamenajme, že básnik Ignác Grebáč-Orlov navštívil v roku 1939 Veľkú Lipnicu a svoje dojmy z tejto návštevy opísal v denníku Slovák. Na lipnickom cintoríne našiel tri opustené hroby týchto kňazov: Ján Jablonský, Jozef Bonk a Štefan Radlinský, ktorí sa, ako to zdôrazňoval, zlatými písmenami zapísali do dejín slovenského národa.

JOZEF BONK

Narodil sa 31. júla 1858 v slovenskej roľníckej rodine v Podvlnku, kde vychodil aj ľudovú školu. Stredoškolské vzdelanie získal v Trstenej a Levoči a bohoslovie študoval v Spišskej Kapitule, kde bol 24. januára 1881 vysvätený za kňaza. Ako kaplán pôsobil najprv v Sedliackej Dubovej, potom v Lokci a Rabči. V roku 1889 sa stal farárom vo Veľkej Lipnici (kedysi Dolnej), kde pokračoval v práci svojich predchodcov - Štefana Radlinského a učca Jána Jablonského.

Preslávil sa ako veľký nároдovec. Medziňm jeho pričinením v snemových voľbách v roku 1906 asi 600 oravských voličov hlasovalo za slovenského poslance Ferka Skyčáka, ktorý sa vďaka tomu dostal do parlamentu. Podľa Národných novín (č. 60/1906) vo voľbách zápasili dve strany - ľudová a národná. - Pomocou farára Bonka - písali tiež noviny - Národná strana prelomila l'ad na Orave. Celý deň a noc vytrval s voličmi: chodil, prehováral, oduševňoval. Ľud od radosti plakal - taký bol oduševnený jeho prítomnosťou. To sa mu neskôr stalo osudným - odňali mu kňazskú kongruu.

Jozef Bonk bol veľkým propagátorom Spolku sv. Vojtechu. Vďaka jeho aktívite mala Lipnica mimoriadne veľký počet členov Spolku. Knižné podiely a kalendáre prichádzali do obce v plných debnáčoch. Orava z roku 1906 ho takto predstavila: - Vzor nepriaznivým vetrom verne sa drží slovenského ľudu. Jeho pričinením každá slovenská rodina v Lipnici sa stala členom Spolku sv. Vojtechu.

Pri 25. výročí knázskej vysviacky Jozefa Bonka Veľká Lipnica hostila roduverného Slovákov nielen z Oravy, ale aj z Liptova a Spiša. Ruky mu prišiel stisnúť aj sám Andrej Hlinka. Poznamenajme, že keď sa A. Hlinka vrácal domov do Ružomberka, na stanici ho už čakali maďarskí žandári, ktorí ho zaistili a uväznieli.

Kňaz Jozef Bonk zomrel náhle, na porážku, 11. mája 1918. Iste ani netušil, že už onedlho jeho milovaná Lipnica a ďalšie oravské obce budú odovzdané Poľsku. Národné noviny v nekrológu napísali: *-Rodoľub, cenný človek, srdcom a povolaním orec, navždy zavrel oči. Onemel výrečný jazyk. Pominul sa silný, mohutný kňaz. Orava má pekný počet vyberaných kazateľov, ale Bonkovi sa nevyrovnaná ani jeden. Bol obrom práce.*

Peknú odobierku s Bonkom (16 slôh) zložil Jozef Jablonský, učiteľ v Jablonke. Uverejnili ju v roku 1918 Duchovný pastier.

IGNÁC KOJDA

Rímskokatolícky kňaz, národný buditeľ a vlastivedný pracovník. Narodil sa 6. júna 1873 v Pekelníku v rodine Ignáca Kojdu a jeho manželky Júlie, rodenej Maliszovej. Po gymnaziálnych štúdiách ho biskup ako vynikajúceho študenta poslal študovať teológiu do Jágru, kde bol 30. septembra 1897 vysvätený za kňaza. Ako uvedomelý kňaz sa čoskoro stal trňom v oku vtedajšej cirkevnej hierar-

chie. Možno aj preto za 12 rokov ako kaplán vystriedal skoro všetky najchudobnejšie pôsobiská. Začal v Rabči, potom prišiel do Podvlna a odtiaľ do Matejoviec. Jeho ďalšími pôsobiskami boli: Vyšné Ružbachy, Bobrovec, Partizánska Ľupča, Liptovský Sv. Kríž, Hybie, Letanovce a Markušovce.

Popri knázskej práci sa venoval národnobuditelskej a ľudovýchovnej činnosti, najmä v severnej časti Spiša, kde čelil protislovenskej propagande maďarskej a poľskej buržoázie, bojoval proti alkoholizmu, propagoval zakladanie a činnosť dedinských potravných družstiev, rozširoval členskú základňu Spolku sv. Vojtecha, horlil za zachovanie slovenskej ľudovej tvorby, najmä kroja. Bol mecenom slovenských národných podujatí, literatúry a tlače, ako aj zakladajúcim členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Jeho činnosť súvisí so snahami, ktoré reprezentovali: A. Radlinský, J. Kohuth, F. R. Osvald, A. Kmet' a Spolok sv. Vojtecha.

I. Kojda bol zanieteným zberateľom slovenských ľudových piesní, prísloví, porekadiel, zvykoslovia, povier a povestí z Oravy a Spiša. Venoval sa aj dialektologii a publikoval listinný materiál v nárečí. Prispieval do Zborníka Muzeálnej slovenskej spoločnosti (Zvyky a obyčaje v Kluknave na Spiši, Nárečové slová zo Spiša, Svadba v Kluknave), Katalických novín (Hádanky z biblickej história, Príspevky k nárečiu), Pútnika svätovoj-

tešského (Ako treba dieťky vychovávať, Výkaz peňažitých darov pre bobroveckých pohorelcov). Spolupracoval s Andrejom Hlinkom na preklade Starého zákona do slovenčiny. V rukopise ostalo okolo 100 jeho pôvodných kázní.

V roku 1905 s podlomeným zdravím prišiel za farára azda na najchudobnejšiu faru spišského biskupstva - do Kolačkova. Obec bola taká chudobná, že nemala ani zvonára, ani učiteľa. Sám teda musel plniť obe tieto funkcie. Za národnú aktivitu bol uhorským úradním perzekvovaný ako burič a vlastizradca. Postavili ho dokonca pred vojenský súd. Pri súde sa sám bránil. Nakoniec ho internovali do kláštora v Spišskom Podhradí. Hoci bol chudobný ako kostolná myš, jeho knižnica nebola o nič menšia ako Rešetkova. Naraz ležal s otcom na smrteľnej posteli. Syn zomrel skôr - 10. októbra 1917 v Kolačkove. Národné noviny ho takto charakterizovali: *-Rodozradu nenávidel, v nás mladších vykresal prvé iskry rodolásky. V jeho slabom tele neobyčajne silný duch pôsobil. Vždy samostatný chodil svojou cestou, často na odpor, na nezdar narázal, ale prispôsobiť sa, pretvarovať sa - sa do smrti nenačil. Ako chorobu (TBC), tak i krivdu mužne znášal. (Sprac: J.Š.)*

PRAMENE:

Slovenský bibliografický slovník,
Literárno-Kultúrny cestopis Oravy
Slovenský sever č. 4-5/98

ZDRAVOTNÉ STREDISKO...

DOKONČENIE ZO STR. 7

tlaku a elektrokardiograf (EKG), slúžiaci na vyšetrenie srdca. Ako nám povedala dr. Koczociková, chýbajúce zdravotnícke prístroje sú najväčším nedostatkom tohto strediska. Kvôli všetkým komplexnejším vyšetreniam musia pacienti cestovať až do Nového Targu. Druhýkrát musia cestovať pre výsledky. Prítom v budove strediska by sa dalo zriadiť aj laboratórium, vedľa je tam niekoľko prázdnych, nevyužívaných miestností.

Lekáreň

V priestoroch strediska sa nachádza súromná lekáreň. Ako nás uistila dr. Koczociková, lekáreň je veľmi dobre zásobená liekmi. S platením za lieky je to už rôzne. Za niektoré platia pacienti paušálne, čiže iba 2,50 zl. za recept, kým za väčšinu liekov musia platiť 20, 30 alebo aj 100 % ceny. Napriek tomu sú ľudia s lekárňou spokojní. Je pre nich veľkým uľahčením, keď si môžu všetky potrebné lieky kúpiť na mieste. Lekáreň je otvorená v rovnakých hodinách ako aj stredisko. Kým nebola, museli s každým receptom cestovať do Nového Targu.

Reforma zdravotníctva - bude lepšie alebo horšie?

Doktorka Koczociková nevidí budúcnosť príliš optimisticky. Ako vraví, reforma zdravotníctva určite prinesie mnoho zmien v práci tejto inštitúcie. Čažko však povedať, či to budú zmeny k lepšiemu. Určite sa budú musieť zmeniť otváracie hodiny. Stredisko bude pravdepodobne otvorené v pracovné dni od 8. do 16. hodiny. V soboty bude stredisko zatvorené, hlavne kvôli nedostatku finančných prostriedkov. Ako je známe, reforma zdravotníctva umožňuje pacientom vybrať si lekára, u ktorého sa budú liečiť. Lenže aký to má význam pre všetkých chorých využívajúcich služby nižnolapšanského strediska? Nemôžu si vybrať ošetrojujúceho lekára, lebo v stredisku je len jeden všeobecný lekár. Mohli by si sice vybrať niektorého novotargského lekára, ale kto by v prípade potreby cestoval do Nového Targu, keď je na mieste zdravotné stredisko? V novom zreformovanom systéme určite budú problémy aj s financovaním strediska. Ako nám povedala dr. Koczociková, Zdravotná poisťovňa dáva 79 zlотовých ročne na jedného pacienta. Z týchto peňazí je 24 zlотовých určených na odborné konzultácie (cena jednej je 22 zlотовých), 20 zlотовých ide na laboratórne vyšetrenia (jeden röntgen stojí okolo 16 zlотовých). Zvyšných 35 zlотовých je určených na mzdy lekárov a personálu strediska a na údržbu ob-

jektu. Poznamenajme, že samotná údržba nižnolapšanského strediska za minulý rok stála 450 tisíc zlотовých. Zdá sa, že pre zdravotníctvo vôbec nesvitajú lepšie časy.

JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

V noci zo 4. na 5. januára t.r. vykradli zlodeji v Hornej Zubrici potravinársko-priemyselný obchod, z ktorého odcudzili tovar v hodnote 2,2 tisíc zlотовých.

Dňa 6. januára t.r. napadli v tej istej obci traja zamaskovaní muži 76-ročného, osamoteného Ferdynanda D., zviazali ho a ukradli mu z domu 2,4 tisíc dolárov a 200 zlотовých.

* * *

Dňa 10. januára vystúpili pred krakovským obecenstvom deti z folklórneho súboru Orava z Veľkej Lipnice. V novom kostole na sídlisku Bialy Prádnik sa predstavili programom Prišli sme k vám s koledami.

PETER KOLLÁRIK

AKÝ SI STROM?

Ludia odjakživa žijú v prírode a v tesnej symbioze s ňou. Oddávna ich teda zaujímajú vzájomné vzťahy a súvislosti v nej. Už starí Egypťania sledovali planéty, krúžiacce od nepamäti po svojich nebeských orbitách, a vedeli predpovedať, kedy nastane napríklad zatmenie Slnka, príliv či odliv alebo rozvodnenie Nílu. Zistili, že vzájomné postavenie planét ovplyvňuje tiež počasie a určité magické vlastnosti pripisovali v dávnoveku aj z čítania z hviezd. Tak sa vyuvinula *astrológia* (gréc., aster-hviezda, logos-veda). Táto náuka, rozšírená až do stredoveku, sa zaoberala vysvetľovaním magického vplyvu planét a hviezd na osudy ľudí a národov, podáva možnosti predpovedí rôznych udalostí zo vzájomného postavenia nebeských telies. Kombinácia priaznivých a nepriaznivých aspektov ich postavenia v okamihu narodenia človeka pôsobí vraj na jeho budúci charakter, rôzne životné udalosti, šťastné a nešťastné dni, chorobu, smrť a podobne. Tieto predpovede sa prenesli aj do *horoskopu* (gréc., ukazovateľ hodín). V starom Egypte tak nazývali knaza, ktorí mal za úlohu sledovať pohyby hviezd, merať čas a ohlasovať hodiny priaznivé alebo nepriaznivé pre zamýšľané dielo. Horoskop tiež označuje diagram postavenia Slnka, Mesiaca a planét v súhvezdí zverokruhu, deleného vzhľadom k obzoru na 12 dómov (6 nad a 6 pod obzorom). Existuje veľa druhov horoskopov. My si dnes povedzme o tom, ktorému verili starí Galovia. V spoločnosti týchto ľudí keltského pôvodu, žijúcich na území dnešného Francúzska, mali významné postavenie knazi - druidovia. Pri svojich pozorovaniach ľudí a prírody vychádzali zo starej keltskej viery, že každá ľudská bytosť má svoju dvojnásku v strome, s ktorým je spojená nielen podobou, ale aj črtami svojho charakteru. Tak, ako sa líšia stromy, tak sa líšia aj ľudia. Niektoré stromy sú pevné, mohutné (dub, buk, jedľa, céder), iné zasa nenápadné, slabé, potrebujúce pomoc (lieska, breza, vrba, jarabina). Z týchto znalostí o právach prírody sa vyuvinul

galský horoskop

Poznamenajme, že vždy k jednému stromu sa viaže charakter ľudí, narodených v dvoch časových obdobiah, preto dva rôzne dátumy. Teda akým je kto stromom?

JEDLA - mysticizmus

(2.-11.I. a 5.-14.VII.)

Vyznačuje sa drsnou krásou, eleganciou, ušľachtilosťou a je vždy originálna. Je však aj náladová, rozmarňá a tvrdohlavá, neraz osamotená v svojich názoroch. Pomerne ľahko si osvojuje vedecké poznatky a žije dlho, hoci ju neraz prenasleduje chronická choroba. V láske chce veľa, ak však trafi na svoj typ, náruživo sa zamiluje a je verná.

BREST - moralizmus

(12.-24.I. a 15.-25.VII.)

Rád na seba upozorňuje, preto sa vkusne a elegantne oblieka. Vyznačuje sa seba-

vládaním a duševnou pohodou, neznáša chybę ani svoje, ani druhých. Je veľkým moralistom, rád riadi iných, hoci dobré rady iných nerád poslúcha. V manželstve je čestný a verný, neraz však príliš despotický. Má zmysel pre humor, ale aj svoje nálady ...

CYPRUS - vernost'

(25.I.-3.II. a 26.VII.-4.VIII.)

Ozajstný individualista, má solídnu a svalnatú postavu. V živote pevný, ale aj lyrický a plný optimizmu. Rýchlo dosahuje zrelosť a samostatnosť, ale pri svojej povahе bude dlho mladý. Nemá rád samotu, preto chce byť vždy obklopený rodinou a priateľmi. K podriadeným býva prísny a pedantný, hoci sám neraz spôsobuje zmätky. Miluje svoju rodinu, podporuje ju a sám chce byť milovaný. Hoci je obeťavý a verný priateľ, k úplnej spokojnosti mu vždy čosi chýba.

CÉDER - optimizmus

(4.-18.II. a 5.-23.VII)

Pevný, urastený a mimoriadne pekný strom. Jeho krásu je zriedkavá, tak aj ľovek v tomto znamení je mocný, sebaistý, rozhodný a popudlivý. Rád rozhoduje a žiarí. Často býva hudobne nadaný, verí v seba, neodradzujú ho neúspechy, teda je ozajstný optimista. Rád imponuje iným, je inteligentný, schopný a pracovitý. Vždy dosahuje plánovaný cieľ. Zbožňuje dobrodružstvá a má veľmi zaujímavý život.

BOROVICA - sentimentálnosť

(19.-29.II. a 24.VIII.-2.XI.)

Je si vedomá svojho kúzla, preto býva ne-raz zahľadená do seba. Rada sa obklopuje peknými vecami a príjemnými ľuďmi. Je dobrov spoločníčkou, hoci v nadväzovaní priateľstva trochu zdržanlivá. V láske horí jasným a prudkým ohňom, ale tak isto rýchlo jej láska hasne. Hlboko prežíva každé sklamanie a kým nenájdje vhodného partnera, uspokojenie nachádza hlavne v práci. Je však dobrým organizátorom, teší sa dôvere okolia a má praktické vlohy a smelosť. Borovica je priaznivým znamením najmä pre ženy.

VŔBA - melanchólia

(1.-10.III. a 3.-12.IX.)

Krásna, ale smutná a melancholická. Ak je to žena, má prirodzené kúzlo. Je nežná, citlivá a túži po láske. Muži v tomto znamení majú veľký úspech u žien. Vŕba má umelecké sklony a hoci túži po cestovaní, je tuho zviazaná s domovom a rodinou. Svojou intuíciou neraz predvída rôzne udalosti, čím prekvapuje svoje okolie. Pokojný prístav nachádza neskôr v manželstve, kde však, žiaľ, okúsi trpkosť, nepochopenie a podečenovanie.

LIPA - skeptizmus

(11.-20.III. a 13.-22.IX.)

Má v živote úspech, jej kúzlu podliehajú všetci. Čím je staršia, tým je tento úspech tak v rodine, ako aj medzi priateľmi väčší. Jej ne-

priateľmi sú unáhlenosť, námaha a boj. Dokáže rýchlo odpúšťať. Sníva o bohatom živote a ked' svoj cieľ nedosiahne, má tichý žiaľ na celé okolie a často narieka. Hoci je inteligentná a praktická, len zriedkavo nachádza šťastie v láske. Chýba jej väčšia vytrvalosť a skoro vždy je žiarlivá ...

LIESKA - neobvyklosť

(21.- 31.III. a 23.-IX.-3.X.)

Hoci osoby narodené v tomto znamení sú nenápadné, majú veľký vplyv na druhých. Vyplýva to z ich priam magického kúzla, ktorému všetci podliehajú. Lieska je prívetivá, rada vystupuje na verejnosti, vie si získať ľudí. Lahko si získava popularitu, na ktorej jej v hĺbke duše veľmi záleží. Menej sa však stará o osobný život a svoju rodinu. V láske je vrtošívá, ak sa však zaľubi, urobí všetko, aby bol jej partner šťastný. Keď ju niekto zraní, vie byť veľmi nebezpečná. Lieska máva nevšedný, búrlivý a vôbec nie ľahký život.

JARABINA - citlivosť

(1.-10.IV. a 4.-13.X.)

Radostná a jemná, súčasne vytrvalá. Energeticky sa stavia proti všetkým možným búrkam a vetrom osudu. Na jej tvári častejšie vidieť úsmev ako slzy napriek tomu, že každú stavosť - svoju aj cudziu - hlboko prežíva. Má umelecké aj filozofické sklony, dokáže však postaviť čelo všetkým úkladom. Je prudká, citlivá, ale nestála. Svoje sympatie často mení, nemožno ju teda rozčarovať. Jarabina totiž nikdy neodpustí a najčastejšie ona ruší manželské zväzky. Hoci má veľké spoločenské vlohy, chýba jej jednoduchosť.

KLEN - múdrost

(11.-20.IV. a 14.-23.X.)

Klen je neobyčajný. Zlý či dobrý, vždy je veľkou individualitou, vyníma sa v dave. Je trochu sebec, zdržanlivý a často nesmelý. Má vysokú inteligenciu a dobrú pamäť, preto si ľahko prisvojuje vedomosti. Zaujíma ho svet, udalosti, má nenasýtenú túžbu po novinkách. Hoci býva zdravý, neraz sa cíti zle a často sa môže nervovo zrútiť. Klen chce imponovať aj v láske, svojej vyvolenej však vnučuje svoje

vrtochy, čím dosahuje pravý opak. Život mu plynne zaujíma, hoci nie je vystlaný ružami.

ORECH - tvrdosť **(21.-30.IV. a 24.X.-2.XI.)**

Má charakter plný rozporov, je tvrdý, často bezohľadný, zároveň však šlachetný a všeobecne inteligentný. Je schopný organizátor, v povolaní sa vyznačuje ctižiadostivosťou a pracovitosťou. Možno s ním počítať. Nezáleží mu na lacnej popularite, neznáša však kompromisy. V láske prežíva každý cit, hoci nie je ľahkým partnerom. Nie všetci ho sú majú radi, ale vždy ho obdivujú a je autoritou. Strenutia s orechom preto bývajú plné vzrušenia.

TOPOL - nezávislosť **(1.-14.V. a 3.-13.XI.)**

Je to dekoratívny strom, milý, nestarnúci, ktorý schne vtedy, keď mu je prfli tesno. Nerád žije osamote. Osoba, ktorej je prisúdený, je krásna, skromná, súčasne však máva vysoké nároky preto býva osamotená. Má súčasne umelecké sklonky a zmysel pre filozofiu, ale je aj dobrým organizátorom. V živote sa jej pesimizmus strieda s nadseňom. Svoje názory zastáva smelo, preto dosahuje veľa. V manželstve sa len zriedkavo rozwádzia. Hoci je nezávislá, práve v láske sa stáva mäkká a poddajná.

GAŠTAN - spravodlivosť **(15.-24.V. a 14.-21.XI.)**

Je krásny a nevšedný. Má hlboký zmysel pre spravodlivosť, reaguje veľmi živo, vie bo-

jať za nejakú vec, ale vie sa aj stiahnuť. Je rodený diplomat, v spoločnosti popudív a neraz sa cíti nesvoj. Vtedy volí pôzu nadradenosťi, takže nemáva veľa priateľov. Neraz značne trpi, keď vo svojom okolí nenachádza pochopenie. Najlepšie sa rozvíja vtedy, keď je akceptovaný blízkymi. V láske, hoci po tom veľmi túži, len ľahko nachádza vhodného partnera. Keď sa ale zaľúbi, je to na celý život. Svojej rodine býva oddaný, je uvážlivý a neobyčajne schopný v domáčich práciach.

JASEŇ - ctižiadostivosť **(25.V.-30.VI. a 22.XI.-1.XII.)**

Vysoký, štíhly, neobvykle milý, skoro každý ho má rád. Má však impulzívny charakter, preto nie je ľahké s ním žiť. Neznáša obmedzenia, robí len to, čo mu vyhovuje a vysmieva sa kritickým a zlomyseľným poznámkam. Je však mimoriadne ctižiadostivý, inteligentný a schopný. Svoj cieľ súčasne dosahuje rýchlo, keď mu však nieco nevyjde, radšej sa stiahne. V láske je verný, rovzážny, preto v blízkosti jaseňa nikomu nie je zle ani v najbúrlivejších dňoch.

HRAB - estetika **(1.-14.VII a 2.-11.XII)**

Jeho kúzlo je akési studené, hoci v mladosti neraz pritahuje veľa pohľadov. Stará sa o svoj výzor, kondíciu a je disciplinovaný. Je však trochu egoista a potrpí si na potlesk okolia. Sám sa neraz vidí na vrchole, hoci k nemu často nedôjde. Hľadá citlivého partnera, obdiv, sníva o sláve, ale zriedkavo ju dosahuje.

Je skôr milovaný, než sám miluje. Hrab je dosť nedôverčivý k iným, hoci sám sa bojí, že sa zle rozhodne. Pretože nechce byť oklamaný, nedôveruje iným, čo mu prináša problémy v medziľudských vzťahoch. Táto charakteristická črta mu neraz sťahuje život.

FIGOVNÍK - sentimentálnosť **(15.-24.VII. a 12.-21.XII.)**

Osobnosť v tomto znamení potrebuje lásku a teplo. Je silná, ale aj čudná, nie každému sa páči. Je nezávislá v úsudkoch, ľahko znáša protivenstvá, teda keď môže, nič svojho protivníka. Schopnosť a inteligencia figovníka je praktická. Priznáva sa k pohodlnosti a lenivości, ale zároveň pevne stojí na zemi. Keď je obklopený láskou a pochopením, dokáže urobiť veľa. Kto s ním spojí svoj život, nebude ľutovať, hoci nemôže očakávať žiadne zázraky...

DUB - silná povaha **(25.VII.-30.VIII. a 22.XII.-1.I.)**

Je silný a životoschopný. Ani žena-dub nepotrebuje ochranu, vedľa často je sama fyzicky i morálne silnejším partnerom. Charakteristické črty duba - solídnosť, hrdosť a zodpovednosť. Má výborné zdravie, nepozná choroby, lekárov a lieky, nevie stenať. Osoba v tomto znamení stojí pevne na zemi, je nezávislá, odvážna a silná. V práci je to človek činu, iniciatívny. Vie sa zamíľať na prvý pohľad a veriť, že je to na celý život. O manželstve však začína uvažovať rozumne až v staršom veku.

Sprac.: PETER KOLLÁRK

NA POMOC SPOLUPRÁCI POLSKA A SLOVENSKA

Vo Varšave sa 21. januára t.r. sa po prvý raz stretli poslanci Poľsko-slovenskej parlamentnej skupiny Sejmu a Senátu PR so zástupcami Združenia poľsko-slovenského priateľstva a dobrého susedstva, založeného 17. novembra minulého roka. Na pracovnom stretnutí, ktorého sa zúčastnili aj pracovníci veľvyslanectva SR vo Varšave, boli vytýčené spoločné ciele a dohodnutý mechanizmus spolupráce medzi poľskými poslancami a členmi Združenia v záujme rozvíjania kontaktov a intenzívnej spolupráce so Slovenskou republikou.

Predsedu Poľsko-slovenskej parlamentnej skupiny - senátoru Franciszek Bachleda Ksiedzulorzu prisľúbil Združenie zo strany poľských zákonodarcov pomoc pri riešení problémov, ktoré brzdia alebo znemožňujú naplno rozvinúť spoluprácu so Slovenskom. Okrem iného povedal, že poľská strana je pripravená stretnúť sa hned, ako to bude možné, s poslancami slovenského parlamentu, keď budú ukončené procedurálne záležitosti týkajúce sa vytvorenia Slovensko-

poľskej parlamentnej skupiny v Národnej rade SR. Za miesto stretnutí navrhol F. Bachleda Ksiedzulorzu Bardejov a na poľskej strane recipročne Krynicu.

K zmyslu stretnutia predsedu Združenia poľsko-slovenského priateľstva... Henryk Bednarski povedal: - *My sme mimovládnou organizáciou. Náš manévrovací priestor - poviem to tak - je v spoločnosti. Naša práca bude o to efektívnejšia, čím väčšia bude podpora našich cielov v parlamente. Naše návrhy budú niekedy ľahko realizovateľné, ak nebudeme mať podporu vlády, administratívny či regionálnych vlád. Ak nás podporia v Sejme napríklad formou interpelácií poslanci alebo senátori, či priamo vo vláde, potom získajú naše návrhy a iniciatívy inú silu.*

Konkrétnym výsledkom iniciatív Združenia poľsko-slovenského priateľstva... je už začatá v dňoch 21.-27. I. 1999 séria stretnutí jeho členov s predstaviteľmi vojvodských Sejmikov i regionálnych vlád a rokovanie s miestnymi podnikateľmi v Rzeszowe, Krakove a

Katoviciach. Teda v krajoch, ktoré po novom územno-správnom členení Poľska hraničia so Slovenskom. Združenie chce byť spojkom medzi ľudmi, ktorí majú záujem na lepšej spolupráci Poľska so Slovenskou republikou, o výmenu informácií a projektov v oblasti obchodu, hospodárstva, turistiky, kultúry a športu. - *Našim najbližším cieľom - zdôraznil H. Bednarski - je oživiť dosiaľ formálne otvorené hranicné priechody v rámci takzvaného malého pohraničného styku. Vyslovene sa chceme sústredit aj na riešenie problémov ľudí žijúcich v pohraničných oblastiach. Nielen vypočúť, no najmä pomáhať slovenskej národnostnej menšine žijúcej v Poľsku. Budúcnosť vidime aj v realizovaní myšlienok vzniku a fungovania takzvaného Karpatského euroregiónu. Združenie už má vo Varšave vytvorené štruktúry a nevyhnutný aparát. Teraz sa sústredíme na to, aby sa ľudia aktivizovali aj v regiónoch a vytvárali miestne pobočky. Želali by sme si, aby sa na Slovensku zorganizovala skupina podobne zmysľajúcich.*" O témach, ktoré obsahovala odpoved' profesora Bednarského bola aj diskusia na pracovnom stretnutí v priestoroch rezidencie veľvyslanca SR vo Varšave.

BRONISLAV ZVARA

PRI ŠÁLKE VOŇAVÉHO ČAJU

Neraz sa hovorí, kol'ko ľudí, toľko chutí. Jeden sa radšej relaxuje pri šálke horúcej čiernej kávy, iný zas dáva prednosť voňavému, pariacemu sa čaju. Z rôznych nápojov nám však asi nič tak nuchutí, ako lipový či šípkový čaj, ktorý nám podá láskavá ruka našej mamy. Hoci na prvý pohľad sa môže zdáť, že väčšina z nás siha za šálkou čaju len vtedy, keď treba zapíti tabletu, nie je to celkom pravdou. Pitie čaju má vo svete dlhú tradíciu, snáď dlhšiu ako pitie kávy. Napríklad Angličania si radi posedia pri čají o piatej, hojne navštěvované sú čajovne v Azii a bez čaju sa nezaobídú ani mnohé naše spoločenské posedenia s priateľmi. Voňavý a vychladený čaj nám zaháňa smäd aj v lete, takže povedzme niečo viacej o tomto oblúbenom nápoji. Najskôr teba povedať, že kvalita čaju závisí od mnohých činiteľov, o.i. miesta pestovania (čaje z Indie, Cejlónu, Číny), podnebia, zloženia pôdy, druhu čajového kŕička, ročného obdobia, zberu, technológie výroby a kvality vody použitej na zaparenie.

Čaj, podobne ako káva, zaháňa únavu, ale je menej škodlivý nášmu zdraviu. Pije sa sám alebo v kombinácii s citrónom, mliekom a podobne. Kvalitný čaj získame vtedy, keď horúcou vodou zaparíme sušené lístky čajovníka, ktoré obsahujú *kofein* - chemický alkaloid, *tein* - purínový derivát a triesloviny. Zdravotným šlágtrom v zahrianičí je už dlhší čas zelený čaj, ktorý obsahuje množstvo vitamínov (A, B, C a E) a dôležité bioaktívne látky, ktoré spolu s vitamínm bojujú proti voľným radikálom a znižujú riziko ochorenia na rôzne druhy rakoviny (kože, pľúc, žalúdka, hrubého čreva), hladinu cholesterolu, krvný tlak a sú aj prevenciou proti zubnému kazu. Podľa vedeckých štúdií optimálnu

ochranu predstavuje sedem až desať šálok čaju, ktoré denne vypijú Japonci. Podľa spôsobu výroby rozlišujeme niekoľko druhov čajov. *Zelené čaje* (nefermentované), *čierne* (fermentované), *červené* (ktorých vlastnosti sú bližšie čiernym čajom), *žlté* (zeleným), *aromatizované*, *zdravotné* a podobne. Hoci čierne čaje majú viacero kofénu ako zelené čaje, v porovnaní s čiernom kávou ho obsahujú asi štyrikrát menej. Aj preto sú čaje menej škodlivé ako káva. Aromatizované čaje sa vyrábajú zo všetkých spomínaných druhov čajov, dopĺňajú sa však aromatizovanými olejmi z exotických rastlín, korením a umelými esenciemi. Z čiernych čajov je známa a oblúbená o.i. *Lesná zmes* (Forest fruit), ktorá je ochutnená a obsahuje kúsky lesných plodov, napr. sušené černice, jahody a maliny. V Európe sa pije najviacej čiernych a zelených čajov, ktoré ponúkajú viaceru svetových producentov, napr. Dilmah-India, Yunan-Čína a pod. Snáď najoblúbenejšie čierne čaje nesú názov

Lipton

Toto čajové impérium založil Angličan Sir Thomas Lipton. Prakticky po celý svoj život sa venoval vyhľadávaniu najvyberanejších chutí a zušľachtovaniu ich tými najlepšími vôňami. Založil o.i. vlastnú plantáž čaju na Cejlóne, riadiac sa heslom: „*z plantáže priamo do šálky*.“ Ako dôvod uznania za jeho zásluhy ho kráľovná Veľkej Británie Viktorie menovala svojím osobným dodávateľom čaju a udelila mu šlachtický titul. Poznamenajme, že tento vynikajúci znalec čaju bol aj výborným námorníkom. Na svojej jachte „*Shamrock*“ sa päťkrát zúčastnil pretekov o americký pohár (America's Cup). Firma Lipton má v ponuke mnoho druhov vynikajúcich

čajov. K najoblúbenejším z nich patria *English Breakfast*, *Finest Earl Grey*, *Royal Ceylon*, *Orange Windsor* (listky čierneho čaju zmiešané s kúskami pomarančovej kôrky) a *Golden Vanilla* (čierne čaj s dodatkom kúskov vanilky). Často sa tiež pijú tzv.

zdravotné čaje,

ktoré mnohí, najmä starší ľudia, vtom naši krajania žijúci na Orave a Spiši, pripravujú z liečivých rastlín. Zbierajú a sušia o.i. kvety lípy, šípk, rumanček, repík lekársky, bazu čiernu, borievky, čučoriedky, mätu piepornú a pod. Pri prechladnutí treba piť čaj z lipového kvetu alebo z kvetu bazy čiernej - zápar osadený medom. Počas zberu však nezabúdajme na niekoľko hlavných zásad. Rastliny treba ukladať do vzdušných obalov (nie do igelitových vrecák!), sušiť na čistom, suchom a vzdušnom mieste, napríklad na povale bez prístupu slnečného žiarenia (inak pri sušení zmenia farbu) a rozprestierať ich len v jednej vrstve na papier alebo sieťovinu, aby sa zaručil prístup vzduchu. Vňať sušíme tak, že ju najčastejšie voľne zviažeme do kyticiek a zavesíme za stonky dolu kvetmi. Pri príprave čaju v domácnosti sa už nedá odstrániť prach usadený na droge, preto je pred prípravou čaju vhodné dať ho na cedidlo a niekoľko sekúnd nechať pod slabým prúdom vody. Takto sa z čajoviny odstráni prachový podiel, ktorý by v hotovom čaji spôsobil zákal. Ak sa čaj používa na zapatie tablet s obsahom antibiotík, je výhodné použiť šípkový alebo lipový čaj. Tieto druhy svojimi liečebnými účinkami podporujú liečbu a neodhdáňajú spánok, ako to môže spôsobiť väčšie množstvo silného ruského čaju. Čaje z liečivých rastlín sa odporúča užívať len krátky čas, niektoré iba jednorazovo (potopudné, laxatívne) a tzv. domáce čajoviny (napríklad z kvetov lípy, rumančeka, z listov jahody, usušených jablkových šp a pod.) treba striedať alebo sa musí obmieňať ich zloženie.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúceho francúzskeho divadelného a filmového herca, ktorý vytvoril možstvo znamenitých postáv vo vyše päťdesiatich filmoch. Patria k nim napr. Rocco a jeho bratia, Leopard a ďalšie. Iste ľahko uhádne o koho ide, keď pripomieneme, že prednedávnom získal polskú televíznu cenu Telekamera '99 udeľenú pre najpopulárnejšieho zahraničného herca, v súvislosti s čím po prvý raz navštívil Poľsko. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

V Živote č. 12/98 sme uviedli fotografiu Davida Duchovného. Knihy vyzrebovali: Margita a Žofia Radecké z Kaváreň, Anna Świąty z Nedeca a Marek Klukošovský z Novej Belej.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

ČUDNÁ JESENЬ

DOKONČENIE Z Č. 1/99

No objavila sa aj poľská milícia. Neubýtovala sa v bývalej četníckej stanici, ale obsadila dom na začiatku dediny, kde býval hlavný inžinier. Bol to pomerne dosť veľký drevený, štýlový domček, ktorý začiatkom stočenia dal postaviť kneža Hohenlohe pre svoju manželku Evu Braunovú-Dambsku. V priestoroch bývalej četníckej stanice zriadili polhostinstvo, krčmu. Je tam dodnes. Z krčmy v Podspádoch vyhnali Rothmanna a prestáhovali ho do malého domčeka na Vojtasovej Poľane, kde predtým bola umiestnená poľská pohraničná stráž.

A prišiel nový, poľský učiteľ. Menoval sa tiež Plučinský. A vraj pochádzal z Nového Targu. Tak vraveli, ale nemôžem to brať za bernú mincu. Zoznamovanie sa s ním a sna mi. Reč nám veľké problémy nerobila. Ved sme hovorili goralsky. Či nás presvedčal, že sme Poliaci, nemôžem to potvrdiť. Čo si však pamätám, veľa nám rozprával o Matke božkej Czenstochovskej.

- A viete, prečo už neplače?... pýtal sa nás.

Nedeli sme.

- Lebo znova získala perlu, ktorú stratila... A viete, kto je tá perla?

Znovu sme nedeli.

- No Javorina... Javorina... preto plakala.

Túto pripoviedku v tom čase používali mnohí poľskí novinári, publicisti a spisovatelia.

A ked' sa jednej ôsmačky opýtal, či vie, ako sa volá poľský prezident, samozrejme, že nevedela.

- Mościcki... hovorí jej.

Dievča sčervenie, pozrie sa na svoje spolužiačky (musím dodať, že na svoj vek bola veľmi vyvinutá) a hanbivo odpovie.

- Mom... ale malé... a chytí sa za prsia.

DAR SRDCA

Naša akcia Dar srdca naďalej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojili nasledujúci krajania: Jozef ŠOLTÉS z Mníchova, ktorý Spolku daroval 100 mariek, ako aj kráž Jozef MALEC - 50 zł. Do akcie prispel tiež kr. Bronislav KNAPČÍK z Mikołowa, ktorý na potreby kultúrnej činnosti MS SSP na Slezsku venoval 884 zł. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť naš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków, Konto: BDK w Lublinie, II/O w Krakowie, nr. 10701193-2017-2221-0100.

Začiatkom decembra napadlo hodne snehu. Povyťahovali sme lyže a brázdili blízke kopce a lúky. Najmä lúku pred loveckým zámkom, kde sa čosi dialo. Bolo tam hodne ľudí.

Mikuláš. V škole sme vystrojili jedličku. A pán poľský učiteľ nám rozdával darčeky, ktoré boli pod stromčekom. Kto ich pripravil, kto ich kúpil, neviem. Dostávali sme sladkosť a nejaké ošatenie. A kalendárky. S portrétom kardinála Sapiehu. Mapou Poľska. Túto mapu predvojnového Poľska som si dlho opatroloval a vždy porovnával súčasný povojnový stav. Bohužiaľ, niekde sa mi „zašantročila“, čo je mi veľmi ľuto.

Či sme dostali nejaké poľské učebnice, na to sa už nepamäťám. Ved' do poľskej školy som chodil len do Vianoc. Potom som ochorel a už nikto ma neučil. Ani po poľsky, ani po slovensky. Do piatej ľudovej triedy som chodil iba necelé štyri mesiace a vôbec nemám vysvedčenie, že som ukončil piaty ročník základnej ľudovej školy.

Aj neskôr niečo podobné sa mi stalo. Nemám polročné vysvedčenie zo septímy na gymnáziu. Lenže to nesúvisí s tou čudnou jeseňou.

Ako prebiehalo vyučovanie v poľskom jazyku, to mi celkom vypralo z pamäti. Viem len, že sme sa učili veľa pesničiek. Aj poľskú hymnu - Ešte Poľska nezhynula... Pred Vianocami učiteľ Plučinský si vybral z nás všetkých malú skupinku a išli sme na poštu. Veľmi maličká miestnosť. Niečo sa s paní poštárikou dohováral, potom ona zdvihla telefónne slúchadlo, zatočila kl'ukou (nuž staré telefóny, málko to si ich dnes vie predstaviť), niekoho si vyžiadala, to ako telefonicky, pán učiteľ nám povedal, že o chvíľu budeme spievať. Spievať na pošte? Zdalo sa nám to čudné. Paní poštárka mávla rukou, pán učiteľ ticho povedal - teraz spievajme.

Nespomínam si, aká to bola pesnička. Celkom krátka. Ked' sme skončili spev, paní poštárka zavesila telefónne slúchadlo, pán učiteľ sa jej pod'akoval a z pošty sme odišli.

Ked' sme už boli vonku, opýtal sa nás, či vieme, komu sme to spievali. Naša logická odpoveď bola, že paní poštárke.

- Nie, to sme spievali do rádia... a počuli vás v celom Poľsku.

Aj dnes sa nad tým zamýšľam, či to bolo možné pri vtedajšej telekomunikačnej technike. Možno bolo. A to v tom prípade bolo moje prvé stretnutie s rozhlasom. V okupovanej, z nášho pohľadu a oslobođenej zasa z ich pohľadu, Javorine.

V predvianočnom období sme často spomínali na nášho bývalého učiteľa. Chceli sme ho na Vianoce prekvapíť. Obdarovať nejakým darčekom. Myslím, že práve v tom čase sa konala výmena československých peňazí za poľské. Doma sa z kútov škerila chudoba, ved' otec skoro dva mesiace bol mobilizovaný a nezarábal. A tá almužna od vojakov! Nejaké zlote sa vymenili. Obchod

fungoval, fungovala aj krčma. Neviem, u koho v triede skrsla myšlienka, aby sme nášmu učiteľovi kúpili vianočný darček a odniesli mu ho do Ždiaru. Ale to musí byť tajnosť, povedali sme si. Dobrovoľná zbierka na darček. V obchode (konzume) sa objavila kazeta na holiace potreby. Drevená, s priečadkami, zrkadlom, a na vrchnáku vyrezaná hľava gorala v klobúku s orlím pierkom. Tú sme kúpili. Darček bol, ale ako ho zaniesť za hránice do Ždiaru. Našli sa odvážlivci, čo ju chceli načierno preniesť cez bielu zasneženú hraniču pánu učiteľovi. Ondro, dnes lekár-krčiar v Matejovciach a Jožo, dlhorocný popredný lyžiar (ešte dnes preteká, aj keď má už vyše sedemdesať rokov, žije v Tatrách) boli tí odvážlivci, čo na čierno prešli hraničnú čiaru a učiteľovi Valášikovi odovzdali náš kolektívny vianočný darček.

hraničná čiara viedla nad krížom (dnes už nestojí) na Strednici nad Ždiarom, kde je dnes raj lyžiarov s množstvom vlekov.

Na vianočné sviatky mala príť na návštevu do Javoriny poľská vláda na čele s prezidentom Mościckim a kardinálom Sapiehom. Preto tá urýchlená elektrifikácia loveckého zámku a lesnej správy a ostatných budov, kde sídlila nová štátна moc. Dedinu ako celok elektrifikovali až v januári. To je pozitívum nového panstva - elektrifikácia zastrčenej dediny v Tatrách, Javoriny, ktorá sa koncom roka 1938 dostala na stránky nielen domácej, ale aj zahraničnej tlače. A negatívum - podľa mňa - zriadenie krčmy, bez ktorej sa Javorina mohla obísť.

Otec pracoval v parnej elektrárni v Podspádoch. Doma už všetko pripravené na štetrovečernú večeru. Stromček skromne vyzdobený. Cukríkmi zabalenými do staniolu, ktorý mama mala odložený ešte z uplynulého roku. Ako darčeky ručne urobená bábika pre sestru, niečo vyrezané z dreva pre brata. Detailne si už nespomínam. Ani na svoj darček. (A či vôbec bol?) Otec prišiel veľmi neskoro. Museli všetko vyskúšať, lebo prezident už bol v zámku.

Či ho dedina vítala, či bola nejaká slávobrána, nespomínam si. Jedine však viem, že som sa na nijakom vitaní nezúčastnil.

Prvý vianočný sviatok. Sneží a fúka silný vietor. Bohoslužby, na ktorých sa zúčastnil poľský prezident a vláda. U nás v nedeľu a vo sviatok sa omša konala vždy ráno o ôsmej. Takže aj v tento deň. Už o ôsmej sme boli v kostole. Školská mládež stála a kľačala pred oltárom. Chabo oblečená. Čakanie. Dlhé čakanie a do kostola nikto neprichádza. Cez špáry dreveného kostolíka dostávajú sa dnu snehové vločky. Je nám zima. Ale čakáme, či musíme čakať na príchod Moścického. Prišiel. Až pred obedom. Bohoslužba dlho trvala. Ako sa spievalo, to si už nepamäťám. A či bola kázeň? Tiež nie... Len rýchle sa dostať domov a zohriať sa.

Druhý deň ráno, druhý vianočný sviatok, neviem sa postaviť na nohy. Ľavá celá

opuchnutá. Odídem k dedovi z maminej strany, ležím na drevenej lavici pod oblokom, aby som mohol sledovať, čo sa deje vonku na ulici. Sneží. A podvečer poľskí policajti (miličia) odvádzajú na policajnú stanicu (postrenek) predovšetkým ženy. Ale aj mladých ľudí. Veličom je jeden z tých dvoch civilistov, ktorých sme v novembri hnali s metlami na Lysú Poľanu. Tak sa aspoň v dedine vratilo. A za vojny sa zasa vraveli o tom veliteľovi reči, že v Zakopanom pracuje na gestape. Či to bola pravda? Neviem. Ved' ľudský jazyk vie toho veľa vypľuť a skôr toho trpejšieho.

A po dedine išla fáma, že odvádzajú len tie ženy, ktoré poznali na fotografii, ked' na Lysej Poľane fotografovali našich manifestujúcich. Medzi zatkutými bola aj moja mama.

To bola asi jediná represália voči domácim do konca roka 1938.

Veľké obdarúvanie školskej mládeže sa uskutočnilo na lesnej správe za účasti prezidenta Moścického a jeho manželky. Ja som

sa toho stretnutia už nemohol zúčastniť, lebo som ochorel. Možno som v ten prvý vianočný sviatok v chladnom kostole prechladol. Nevládal som chodiť. Už iba reprodukujem. Krásne vyzdobený stromček a veľa, veľa darčekov. Ved' oslobodených treba oceniť a pomôcť im. Ošatenie a obuv (sako, ktoré som aj ja dostal, nosil som ešte aj v terci). Tmavé, zapínané až po hrdlo. Podobné dnes majú oblečenie aj mnohí speváci), školské potreby, sladkosti. Vraj to bola nádhera. Nádhera kupovania tej najmladšej generácie. Pani prezidentová najmenšie deti brala do náručia a nechávala sa s nimi fotografovať. Možno aj filmovať, lenže ja som tam nebola. Jeden takýto obrázok som videl na titulnej strane Kuriera Ilustrovaného, ale to už bolo v Zakopanom, kde som ležal v nemocnici (začiatkom januára). A vtedy sa mi zdalo, že pani prezidentová vo svojom náručí drží môjho blondavého štvorročného brata. Čierno-biela fotografia na obyčajnom novinovom papieri.

Čudná jeseň roku 1938 sa skončila. Ako by. A naozaj. Veľmi čudná. Bol koniec de-

cembra, vládu prevzal večne poletujúci biely sneh. Mnohé veci zakrýval, akoby sa hanbil, že v tejto čudnej jeseni vyskytli sa aj čudní aktéri, sice nie z veľkého sveta, ale mikro, čo z osobných zištných dôvodov chceli uchytiť ten bismarckovský plášť histórie. Nebolo ich veľa, ale boli. Neopakuje sa to stále? A za tých šesťdesiat rokov mnohokrát, ojoj!

Lenže táto čudná jeseň prebudila nesmiernu túžbu po spravodlivosti, vzbudila veľkú lásku k rodnému kraju a vlasti, ku ktorej tento chudobný a skalistý kúsok zeme s päťsto obyvateľmi patril, vieru, že kej vlasti vždy bude patriť. Nech príde akýkoľvek plášť histórie.

Dnes mi z tej čudnej jesene ostáva už iba doškrabaný, presvetiený alebo slabo zaostrnený malíčký celuloidový filmový pásič. Mnohé kontúry a detaily sa nedajú objaviť ani zväčšovacím sklom. Škoda. Možno na vine je ten plášť hostorie, ked' o mnohých veciach hovoriť bolo tabu.

JÁN VDOVJÁK

AKTIVITY VYŠNOLAPŠANSKÝCH POŽIARNIKOV

Požiarna jednotka vo Vyšných Lapšoch sa začala formovať ešte koncom minulého storočia. Začínala prakticky od nuly. Postupom času si spoločnými silami dokazala zdokonaliť výstroj a vybavenie. Starší inventár nahradzovala novým, zriaďala si vlastnú zbrojnica a pred niekolkými rokmi si zadovážila výkonný požiarny

automobil STAR-244 a novú striekačku. V súčasnosti má vyšnolapšanský zbor 38 členov. Jeho predsedom je Ján Kedžuch a veliteľom Jozef Mazurek.

Požiarna zbrojnica, podobne ako krajanská klubovňa, boli dlhé roky hlavnými centrami kultúrneho života v obci. Vo veľkej sále zbrojnica trávili čas pri stolnom

tenise deti a mládež, cez víkendy si tam zase staršia mládež organizovala zábavy a diskotékky. Nejaký čas na prízemí zbrojnice bola v prevádzke kaviareň. Žiaľ, zly technický stav značne obmedzoval možnosti využitia tohto objektu. Preto sa v minulom roku vyšnolapšanskí požiari rozhodli urobiť generálnu opravu zbrojnice.

Do práce sa naozaj pustili plnou parou, takže už na konci roka vyzerala ako nová. Celý objekt vymaľovali, hlavnú sálu zväčšili vyburaním steny, v jednej z miestností na poschodí zriadili kuchyňu, ktorá sa určite veľmi zíde pri svadbách. Pribudli tiež sociálne zariadenia, aby objekt využíval požiadavkam dnešnej doby. Vela práce mali pri zavedení vodovodného potrubia. Predtým už sice mali v budove inštalovaný vodovod, ale počas kanalizačných prác v dedine bol poškodený prameň, v dôsledku čoho voda z nádrže zmizla. Preto bolo treba napojiť zbrojnici na iný zdroj vody. Objekt hned zapojili aj do kanalizačnej siete. Opravu sa im podarilo vykonať veľmi rýchlo vdaka aktivite celého zboru a gminným dotáciám. Veľkou miereou sa o to pričinili aj poslanci gminnej samosprávy A. Sołtys a F. Paierchin a bývalý richtár A. Skorupka. S pomocou prišiel samozrejme aj miestny urbársky spolok, ktorý im poskytol drevo.

Kedže prízemné miestnosti požiarnej zbrojnice sa nevyužívali, požiarnici rozhodli, že ich dajú do prenájmu. Nájomcami sa stali podnikatelia Marian a Andrzej Sołtys, ktorí si tam otvorili obchod.

Text a foto: JÁN BRYJA

Požiarna zbrojnica vo Vyšných Lapšoch

Kňazi J. Bednarčík (sprava) a K. Koniorczyk na čele smútočného sprievodu

František Chalupka

SPOMIENKA NA FRANTIŠKA CHALUPKU

Naše krajanské hnutie postihla veľká strata. Dňa 17. januára 1999 zomrel v Novej Belej vo veku 79 rokov krajan

FRANTIŠEK CHALUPKA

Narodil sa 20. mája 1920 ako štvrté, najmladšie dieťa v slovenskej roľníckej rodine Tekly a Hieronyma Chalupkovcov. Prišiel na svet v rušnom období, keď severný Spiš pripojili k Poľsku. Chalupkovci tento fakt hlbocko prezívali, ale svoje deti vychovávali v slovenskom národnom duchu. Preto mladý František, aj keď musel chodiť do poľskej ľudovej školy, naučil sa i po slovensky, v čom mu veľmi nápmocné boli slovenské noviny a kalendáre, ktoré im pravidelne posielala rodina zo Spojených štátov.

Keď František skončil školu, musel - ako väčšina chlapcov na vidičku - pomáhať v práci na rodičovskom hospodárstve. Taktôž vo výre každodenných povinností ubehlo medzivojnove obdobie, až prišiel pamätný rok 1939, keď sa Spiš a Orava vrátili k Slovensku. František vyrástol na mládenca a v r. 1940 dostal povolávací lístok do armády. Naštaste zo zdravotných dôvodov ho zaradili do zálohov, vďaka čomu sa vyhol hrôzam vojny. Po vojne a opäťovnej zmene hraníc sa František Chalupka aktívne zapojil do krajanského hnutia. Keď v roku 1948 vznikla v Novej Belej Miestna

skupina SSP, patril k jej zakladateľom. Bol veľmi iniciatívny a zvlášť sa angažoval vo folklórnom hnutí. Istý čas v 50. rokoch bol vedúcim miestneho krajanského folklórneho súboru. Medzitým sa oženil a za manželku si vzal krajanku Máriu Rajčiakovú, s ktorou spolu vychovali 4 deti - dcéry Annu, Máriu a Žofiu (dnes podpredsedníčku ÚV SSP) a syna Jána.

František Chalupka sa nikdy nevyhýbal krajanskej práci, bol všade tam, kde si to situácia vyžadovala. Získal si takú dôveru belianskych krajanov, že ho vždy volili do výboru MS a v rokoch 1966-73 mu dokonca zverili funkciu predsedu MS, a neskôr, do roku 1979 - predsedu revíznej komisie. Bol viackrát členom Obvodného výboru SSP na Spiši a mnohonásobným delegátom na zjazdoch Spolku. Významne sa pričinil i k popularizácii Života, ktorý si predplácal od jeho založenia. Za obetavú krajanskú prácu získal mnoho diplomov a medailu Za zásluhy pre KSSČaS, navyše belianski krajania mu udeliili doživotný titul Čestného predsedu MS.

Popri krajanskej práci vyvíjal František Chalupka širokú spoločenskú činnosť, medzi iným v urbárskom spolku a požiarnekom zborom, v ktorom vyše štvrt storočia zastával funkciu predsedu. Významne sa pričinil k výstavbe krásnej požiarnej zbrojnice, na ktorú je celá obec hrdá. Vďaka spoločenskej práce vynaložil

aj pre rozvoj družstva GS v Krempachoch, v ktorom bol dlhé roky predsedom dozornej rady. Aj za požiarnickú i družstevnú činnosť získal viaceré vyznamenania.

Dňa 20. januára sa v Novej Belej konal pohreb zosnulého Františka Chalupku. Pohrebné obrady a smútočnú sv. omšu odbavovali kňazi K. Koniorczyk a J. Bednarčík. Na poslednej ceste F. Chalupku - popri najbližšej rodine - prišla odprevadiť skoro polovica obyvateľov Novej Belej, členovia MS SSP, predstaviteľia viacerých požiarnych zborov zo širokého okolia a ďalších inštitúcií. So zosnulým sa prišli rozlúčiť i predstaviteľia Ústredného výboru Spolku s tajomníkom ÚV L. Molitorisom, čestný predseda Spolku J. Molitoris, šéfredaktor Života J. Šternoga a viačerí krajania z iných spišských obcí.

Odišiel od nás vzorný krajan, obetavý činiteľ Spolku, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

J. Š.

* * *

Rodine zosnulého Františka Chalupku vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

ÚV SSP

MS SSP v Novej Belej
a redakcia Život

* * *

Predstaviteľom nášho Spolku, požiarnym zborom a iným účastníkom pohrebu, ktorí prišli odprevadiť nášho otca Františka Chalupku srdečne d'akujeme.

Rodina Chalupkovcov

Modlitby a rozlúčka nad hrobom

Posledná cesta z kostola na cintorín. Snímky: J. Šternogov

Kňaz K. Koniorczyk požehnáva oblátky

Na stretnutí belianskych krajanov vládla výborná nálada

Už niekoľko rokov spišskí a oravskí krajania cez fašiangy organizujú rôzne spoločenské podujatia a veselice, na ktorých nie je núdza o dobrú zábavu, ani o kultúrne zážitky. Je to príležitosť nielen na nejaký čas odpútať sa od práce a všedných starostí ale tiež stráviť niekoľko chvíľ v príjemnom prostredí. Jedným z najkrajších krajanských fašiangových podujati sú oblátkové stretnutia.

Vianočné jaslicky trochu ináč

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA '99

V NOVEJ BELEJ

Prvé tohtočné oblátkové stretnutie pripravili Novobel'ania. Konalo sa v sobotu 9. januára v miestnej hasičskej zbrojnici. Aktív miestnej skupiny SSP prípravil toto stretnutie naozaj veľkolepo. Aj účasť novobelských krajanov na podujatí bola veľmi hojná. Odradiť ich nemohlo ani mrazivé počasie, vedľ krajan František Brodovský v spoločenskej miestnosti zbrojnica už od rána kúril, aby sa stretnutie konalo v príjemnom, teplom prostredí.

Sála sa začala zapĺňať krajanmi už pred 19. hodinou. Najnedočkavejšie boli samozrejme deti. Krátko pred 20. hodinou slávnosť otvorila v mene výboru MS Jana Majerčáková, ktorá privítala prítomných krajanov a hostí, medzi nimi mestného farára K. Koniorczyka, nového novobelského richtára Dominika Bednáriká, učiteľský zbor s riaditeľom J. Szenderewicrom a redaktora Života.

Stretnutie sa začalo modlitbou za zosnulých krajanov. Potom prišiel rad na vystúpenie najmladších belianskych žiakov, ktorí prítomným zaspievali slovenské koledy, prednesli niekoľko krátkych veršovaniek a básni.

Najväčší aplauz získali po predvedení krátkej divadelnej scénky s jasličkami. Najmladšie Belianky zarecitovali pekný novoročný vinš. Veľkým potleskom odmenilo publikum aj jasličky v podaní starých žiakov, ktorí sa dobre vžili do svojich úloh a pridali im potrebnú dávku humoru, čím ešte viac pobavili spoločnosť. Neobišlo sa ani bez hudby. Pod vedením kapelníka Emila Cerváša sa zhromaždeným niekoľkými koledami a ľudovými pesničkami predstavila miestna mládežnícka dychovka. Ich vystúpenie spríjemnil spev troch mladých Belianok - D. Cervásovej, D. Šoltýsovej a E. Gronkovej. Kultúrny program zavŕšilo vystúpenie mládežníckeho folklórneho súboru pod vedením Jozefa Majerčáka, ktoré bolo ozajstným zlatým klincom programu. So spevom a tancom mladých Belianov a Belianok museli byť spokojní aj tí najnáročnejší diváci. Niet sa preto čomu čudovať, že ich odmenili dlhotrvajúcim potleskom.

Po kultúrnom programe nasledovala vari najhlavnejšia časť večierka, keď mestny farár K. Koniorczyk požehnal oblátky, s ktorými sa potom prítomní medzi sebou delili, nazvájom si blahoželali a do nového roka si priali všetko najlepšie. Po týchto pekných chvíľach

Kultúrny program sa páčil mladším i starším

Spieva beliansky mládežnícky súbor

Oravci sa delia oblátkou

Krajania spievajú slovenské koledy

sa začala podávať chutná večera. Tu treba pochváliť kumšt krajanských kuchárov, ktoré mali v tento večer asi najviac práce. Po večeri sa o slovo prihlásila známa novobelská sláčiková kapela v zložení: Severín Kurnát a František Šturek - husle, Jozef Kurnát - harmonika, Alojz Dlhý - basa. Rozkrútila sa poriadna zábava. Do tanca sa pustili nielen mladí, ale aj mnohí starší krajania. Vedľa hudba hrala pre každého, okrem ľudoviek aj modernejšie skladby. Tí, ktorí netancovali, si mohli pobešedovať a porozprávať sa so známymi pri káve alebo aj poháriku niečoho tuhšieho.

Bolo to naozaj veľmi vydarene podujatie. Všetci prítomní krajania boli s ním nadmieru spokojní, preto nečudo, že trvalo dlho do noci. Veríme, že o rok sa opäť na oblátkovom stretnutí v Novej Belej zídem a budeme sa rovnako dobre zabávať.

Text a foto: JÁN BRYJA

V JABLONKE

Oblátkové stretnutia spojené s novoročným vinšovaním patria už tradične k najkrajším kultúrno-spoločenským podujatiám aj v Jablonke. Tunajší krajania pod vedením

podpredsedu OV SSP na Orave Augustína Andrašáka zorganizovali oblátkové stretnutie 24. januára t.r. v miestnej klubovni. V pekné nedele predpoludnie sa však najskôr stretli na slovenskej omši v miestnom kostole Premenenia Pána, odkiaľ sa už všetci ponáhali do slávnostne vyzdobenej klubovne. Tu už na nich - vďaka šikovným gázinkám, o.i. Márii Kašprákovej, Helene Andrašákovej a Cecílii Zborekovej - čakali bohaté prestreté stoly, na ktorých nechýbali misy s obloženými chlebíčkami, zákusky, koláče, šálky voňavého čaju, káva a ďalšie dobroty.

Oblátkové stretnutie otvoril podpredseda OV SSP na Orave Augustín Andrašák. Zúčastnili sa ho predsedovia a aktivisti väčšiny miestnych skupín Spolku Slovákov na Orave, z ktorých mnohí sú zároveň členmi MS Spolku sv. Vojtecha a MO Matice slovenskej. Na úvod privítal všetkých krajanov a hostí, o.i. tajomníka ÚV SSP Ľudomíra Molitorisa, učiteľku Katarínu Reisovú, redaktora Života a zaželal im veľa zdravia, šťastia a božieho požehnania. Potom sa už každý s každým podelil bielou oblátkou, symbolom pokoja a mieru. Vyslovili sa priania všetkého najlepšieho, odzneli viaceré novoročné vinše a príležitostné prejavy.

Po vinšoch i prianiach zazneli v preplnenej klubovni slovenské koledy. Počuli sme tie

najkrajšie z nich. Ako prvú si krajania zaspievali najznámejšiu vianočnú pieseň Tichá noc, ktorú napísal učiteľ Franz Gruber a kazateľ Jozef Mohr na fare rakúskej dedinky Obersdorf 24. decembra 1817. Nasledovali ďalšie koledy, vtom Nový rok nám nastal, Dobrý pastier sa narodil, Dobrá novina. V prestávkach medzi spievaním a ochutnávaním dobrôt z bohatu prestretých stolov sa našiel čas aj na besedu. Tajomník ÚV SSP L. Molitoris hovoril o viacerých organizačných záležitostiach, o.i. o príprave kultúrno-spoločenských podujatí na tento rok, o výletoch na Slovensko, ktorých sa zúčastní školská mládež z Oravy navštievajúca hodiny slovenčiny a pod. Veľa ďalších príspevkov krajanov sa týkalo návrhov na uskutočnenie personálnych zmien v OV SSP na Orave, čím by sa oživila a zaktívnila krajanská činnosť. Zhromaždení sa dohodli na zvolaní mimoriadneho zasadania Obvodného výboru, kde by tieto otázky prerokovali.

Doznela krajanská beseda, vzájomné želaní všetkého najlepšieho v novom roku i posledné koledy a krajania sa v dobrej nálade a s príslubom opäťovného stretnutia na budúci rok spokojne rozchádzali do svojich domovov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Blahoželania Jablončanov

L. Mšalová a V. Bogaczová v rozhovore s A. Andrašákom

DONALD HONIG

NÁHODOU ZACHRÁNENÁ

Maud Duffyová, Susan Tinnyová a May Fairleyová, tri najväčšie klebetnice z Chester Street, sa takmer každé ráno o desiatej stretávali v bistro Josepha Tompkinsa, aby prebrali najdôležitejšie udalosti.

- Počuli ste, že pán Gregg sa chce rozvíest? - začala hned po pozdrave May Fairleyová. - Chystá sa oženiť s tou blondínkou z divadla ...

- Počula som, že jeho manželka sa nemieni rozvíest, - poznamenala pani Duffyová. - Nechápem, prečo chce žiť s takým lotrom ...

- Každý by si mysel, že môže byť rada, ked' sa ho zbaví. A namiesto toho je celá nešťastná. Pán Gregg môjmu starému povedal, že si robí kvôli manželke starosti. Vraj aby neurobila nejakú hlúpost ...

- Azda by pani Greggová ...?! - zvolala pani Tinnyová.

- O podobných hrozných veciach sme už predsa neraz číitali v novinách, - poznamenala pani Fairleyová.

- Strašné! - zašepkala pani Duffyová. - Verme však, že Greggovci sa zmieria a budú d'alej pekne a šťastne žiť spolu ...

- Aj keby to malo byť len kvôli tomu chlapcovi, - povedala veľmi citlivá pani Tinnyová.

- Ked' ste už spomenuli toho chlapca, - rozvášnila sa pani Fairleyová, - viete, čo včera vykonal? Rozbil loptou okno pani Pickettovej!

Tri dámy pohoršene krútili hlavami nad nedostatočnou výchovou šesťročného Bobbyma Greggga.

* * *

V malom útulnom byte sedela atraktívna blondínka. Z očí jej planula rozhodnosť ...

- Tak čo bude s nami, Jim? - opýtala sa azda už po desiaty raz za popoludnie. - Nemôžem čakat' večne. Musíš sa rozhodnúť!

- Nie je to také jednoduché, Ellen, - zašomrala nešťastne. - S Kay sme spolu už takmer deväť rokov. Nejde to, tak naraz so všetkým skončiť ...

- Bolo by to ľahké, keby si chcel! - odsekla. Vždy si tvrdil, že medzi vami už nijaká láska neexistuje. Tak na čo čakáš?

- Máme predsa syna, - povedal zamyslene a odpil si z whisky.

- Aj ja! - odvetila rázne. - Ako dlho ma ešte mieniš t'haťať za nos? Ak ma máš naozaj rád, tak by si už konečne mohol svoju lásku aj dokázať!

- Kay sa nechce rozvíest. Včera som s ňou znova hovoril. Odmieta.

- Prehovor ju! Presvedč!

- Je tvrdohlavá ...

- Ja nie som o nič menej tvrdohlavá! A nechcem sa o teba deliť s inou ženou. Chcem byť prvá a jediná! - Vstala, ruky si oprela o štíhle boky a ostro mu hľadela do očí. Nezniesol jej pohľad, zvrátil čelo a uprel pohľad do pohára, akoby chcel nájsť riešenie na jeho dne.

- Pochybujem, že by sa mi ju podarilo prehovoriť, - zašomral.

- Tak čo chceš robiť, Jim? Len si prosím ťa, nemysli, že to medzi nami môže takto d'alej pokračovať. Nechcem! Už to nezniesiem ... Uráža ma to!

- Dám všetko do poriadku, - skočil jej do reči. - Stane sa to, čo si obidva túžobne želáme.

- Ako to chceš urobiť?

- Nechaj to na mňa.

- Čo mieniš urobiť? Ved' si tvrdil, že sa ti manželku nepodarí prehovoriť.

Z Greggovho hlasu zaznela zrazu rozhodnosť:

- Budeš spokojná ...

Dopil whisky a postavil pohárik na stôl.

Chvíľu ho zamyslene pozorovala, potom prikývla, akoby s ním uzavrela nejakú dohodu.

- V poriadku, - povedala chladne.

- Je to twoja vec. Len daj pozor, aby si ma nezaplietol do nejakej spinavej veci!

- Neboj sa. Do ničoho ťa nezatiahnem. O pár dní bude všetko v úplnom poriadku ...

* * *

Ked' sa Jim Gregg rozlúčil s Ellen, vydal sa autom smerom k Chester Street. Nešiel rovno, vybral si obchádzku, aby mal trochu viac času na rozmyšľanie. Chcel si dôkladne premyslieť to, čo mal v pláne. Len nič nepokazit' nejakou unáhlenosťou, hovoril si v duchu.

Bol presvedčený, že to, čo chce urobiť, je správne a spravodlivé, bude to splatenie všetkých príkori a bolestí, ktoré mu Kay za tie roky pripravila.

Ked' odbočoval na Chester Street, zbadal Bobbyho. Otec a syn pozreli na seba a chlapec, sediaci na schodoch činžiaka, hned' vyškočil a bežal k otcovi.

- Otecko! - volal celý vzrušený.

- Otecko, kúpiš mi tú strojvodcovskú čiapku?! Veľmi ju chcem mať!

Chytil chlapca pod pazuchami, zdvihol ho, zakrútil sa s ním, držiac ho vo vzdachu, a postavil na zem.

- Veľmi by som chcel čiapku, ako nosí strojvodca, vieš, ten, čo viedie lokomotívu. V hračkárstve majú takú vo výklade. Kúpiš mi ju? Ved' vieš, že chcem byť strojvodcom ...

Jim Gregg vzal syna za ruku a vybral sa s ním do hračkárstva, ktoré bolo nedaleko.

- Kde je mamička? - opýtal sa otec.

- Doma.

Blízko obchodu to už Bobby nemohol vydržať, vytrhol sa otcovi a uháňal rovno k výkladnej skrini, kde ležala vytúžená čiapka.

- Otecko, tu je! - kričal.

Jim Gregg sa usmial.

- Dobre, Bobby. Pod', kúpim ti ju.

O niekoľko minút vyšli z obchodu. Chlapec mal na hlave modro-červenú strojvodcovskú čiapku a celý šťastný napodobňoval húkanie a písanie lokomotív či syčanie unikajúcej pary.

Otec si už prestal chlapca všímať. Myslel na svoj plán a trochu nervózne pozeral do okien domu, kde čakala manželka. Hrýzol si pery, ani si to neuvedomujúc, a začali sa mu triať ruky.

Pred vchodom do domu zastal. Znova sa obrátil k oknám a chlapec sa spýtao zahľadel na otca. - Chod' sa hrať, Bobby. Môžeš ešte chvíľu zostať vonku ... Pochvál' sa kamarátom novou čiapkou ...

- Ale o chvíľu začne pršať, - namietol chlapec.

- Pršať? - začudoval sa otec. Zdvihol oči k oblohe a uvedomil si, že syn má pravdu. - Tak sa chod' hrať do práčovne, alebo nie, chod' do pivnice, tam máš hračky. A neodchádzaj odtiaľ, kým po teba neprídem. Počkáš tam na mňa, Bobby?

Chlapec priložil ruku k štítku čiapky, zasalutoval a odbehol do pivnice.

Jim Gregg zmizol v dome. Vyšiel hore po schodoch, vybral z vrecka kľúč a odomkol dvere.

Prvé kvapky dažďa už bubnovali na sklo. V byte bolo šero. Manželka bola doma, ale nerozsvietila; sedela pri kuchynskom stole, hlavu mala opretú o ruky, zrejme zadriemala.

Jim Gregg sa zaradoval, ved' takto to pôjde úplne ľahko. Po prstoch sa vykradol z kuchyne. V spálni našiel veľkú šatku, v komore šnúru na bielizeň. Opäť ticho vstúpil do kuchyne a postavil sa manželke za chrbát. Skôr ako sa zobudila, mala šatku v ústach, a kým sa spamätnala z prvého ľaku, aj zviazané ruky a nohy.

Bezmocne ležala na dlážke, oči doširoka roztvorené, zračila sa v nich hrôza.

- Teraz vidíš, ako vážne som to mysel s rozvodom, - zaškľabil sa. Často som ťa oň žiadal aj prosil. Ale ty si oňom nechcela ani počuť ...

Teraz dosiahnem násilím, čo som nemohol mať podobrotky ...

Rozhliadol sa, či sú okná dobre zatvorené.

- Neboj sa, Kay, nič ťa nebude bolieť, - povedal takmer nežne. - Otvorím plynové kohútiky a ty jednoducho zaspíš a viac sa nezabudíš.

A susedia povedia, aké je to hrozné, že si spáchala samovraždu, keď si sa dozvedela, že od teba odchádzam, pomyslel si.

Pristúpil k plynovému sporáku a skrútil kohútiky. Plyn začal so sykotom unikať. Teraz rýchlo preč, potom zavčasu naspäť, odstrániť putá ...

Rozhodol sa, že chlapca zavedie k sestre Susan. Povie jej, že Kay dnes bola veľmi nešťastná, a keď odchádzal, takmer si zúfala; márne sa pokúšal uspokojiť ju. Pod touto zámienkou nechá chlapca radšej u Susan. Vráti sa domov, odstráni šnúru a šatku, potom hned' zavolá lekára a policiu. Určite sa to podarí, Jim Gregg si bol úplne istý.

Ked' zišiel dolu k domovým dverám, všimol si, že už prestalo pršať. Zavolal Bobbyho a chlapca o chvíľu vybehol po schodoch vedúcich k práčovni a do pivnice. Ešte vždy sa hral na strojvodcu a na lokomotívu a bol nesmierne pyšný na svoju novú čiapku.

- Bobby, mamička sa necíti dobre. Pod', odveziem ťa k tete Susan, - povedal Gregg chlapcovi.

INGRID S.-GAUBEJOVÁ

MALÁ DOMÁCNOŠŤ

- Zase si vybraľa peniaze? - opýtal sa Anton svojej ženy a vyčítavo jej držal pred nosom posledný výpis z účtu. - Čo len robíš s toľkými peniazmi? Taká malá domácnosť predsa nemôže pohliť toľko peňazí?

- Kupujem mäso, chlieb, šalát...

- Asi v najdrahších obchodoch! - prerušil ju.

- Ak si myslíš, že dostaneš lacnejšie, chod' nakupovať ty! - odvetila podráždene. - A môžeš ísť hned' zajtra. Budeme mať totiž na večeru hostí.

- To aj urobím! - zahundral Anton.

Na druhý deň sa vybral skoro ráno na nákupy. Samozrejme, šiel autom. Rozhodol sa pre trhovisko v centre mesta. Premávka bola hustá, viac stál, ako šiel. Na ten kúsok potreboval vyše pol hodiny. Ďalšiu polhodinu hľadal kústik voľného miesta. Rutinovane zaparkoval medzi dvoma vozidlami na mieste ako dlaň.

Na trhovisku sa hemžilo ľudí ako mravcov. Mal šťastie. Pri pulte so zeleninou stálo iba dvanásť zákazníkov.

- Zväzok petržlenu, jednu hlávkú šalátu, kilo paradajok, - požiadal, keď sa dostal na rad.

Trhovníčka siahla po petržlene.

- Nie ten! - protestoval Anton. - Ved' má len štyri stonky. Dajte mi ten celkom vľavo. Ten má aspoň zopár lístočkov.

Po niekoľkých sekundách zhrozene zvolal: - Tú biednu hlávkmu mi väzne chcete predať?

Predavačka zeleniny očervenela.

- A tento vám vyhovuje? - zasyčala a ukázala mu inú hlávkmu šalátu. Anton sa pozorne prizrel, napokon súhlasne prikývol.

Ked' mu vážila paradajky, pohoršil sa:

- Ved' je to iba päť kusov! Za tú cenu?

- Čo ste si myslíli? Že za tie peniaze dostanete celú plantáž? Je to kilo, alebo nie? - rozohnila sa aj ona.

Anton zaplatil a zašomral: - Nehanebnica!

Bolo to však dosť hlasno, aby to predavačka počula. Vrátila mu to:

- Vaša úbohá žena! To musí byť chudera! Žiť s takým otravným chlapom! Tá biedna stvora si už tu na zemi odpykáva všetky hriechy! - kričala za ním, až sa ľudia obzerali.

- Sevrknutá stará ježibaba! - zakontroval a šiel ďalej.

Čakala ho ďalšia úloha: kúpiť šest lososových rezov.

Ked' mu povedali cenu, zalapal po vzduchu. Predavač mu vysvetlil, že lososy sú v tomto období drahé.

* * *

Nasledujúce ráno sa tri najväčšie klebetnice z Chester Street stretli v Tompkinsovom bistre.

- Nie je to hrozné? - začala sa rozčuľovať pani Fairleyová. - Taká hanba! A taká tragédia ...!

A predstavte si, nikto nevie, prečo! - rozhorčovala sa pani Tinnyová.

- Čo sa vlastne stalo? - opýtal sa zvedavo pán Tompkins.

- Vari ste to ešte nepočuli? - opýtala sa vyčítavo pani Duffyová.

- Inak by som sa nespytoval, - poznamenal Tompkins.

- Predstavte si, - podujala sa vysvetľovať pani Fairleyová, - včera večer prišla polícia a zatkla pána Greggaa. A nikto nevie, prečo. Ani jeho manželka.

- Vždy som hovorila, že ten Gregg má v sebe čosi zločinecké, - tvrdila pani Duffyová.

- A ten jeho chlapec, ten lotor Bobby, nebude o nič lepší, - prorokovala pani Fairleyová. - Viete, čo zasa včera urobil? Hral sa v pivnici, pritom tam krútil všetkými možnými kohútikmi a zastavil prívod vody a plynu pre celý dom! Zaslúžil by si poriadnu bitku po holom zadku...

(Rodina č.9/96, preložila D. Petrová)

- Tak vezmem niečo iné, - rozhodol sa, aj keď mu Irma vyslovene prikázala, aby nič iné nekupoval. Vedel, že svojim hostom chcela ponúknut' niečo zvláštne.

Spýtal sa na cenu zubáča. Ked' mu ju predavač povedal, najprv si mysel, že zle počuje.

- Tak si vezmite pstruhu, - ponúkol mu predavač.

- Sú naozaj čerstvé? - opýtal sa nedôverčivo.

- Ved' vidíte, že plávajú!

Skôr však, než sa ich predavač rozhodol vyloviť, pre istotu mu oznamil cenu.

- Obyčajný pstruh stojí toľko peňazí? - nahneval sa Anton. - Ďakujem, neprosím si, - zavráčal a odpochodoval k autu.

Už nemal chuť nakupovať.

Za stieračom našiel zastoknutý pokutový lístok. Auto stálo na mieste, kde bol zákaz parkovania.

Vrecúško so zeleninou položil na kapotu motora a začal čítať lístok. Ešte ho nedočítal do konca, keď sa vrecúško zošmyklo a padlo na zem. Zohol sa za ním, ale už bolo neskoro. Práve prichádzala na bicykli mladá žena a prešla ho.

- Dávajte pozor! - zakričala naňho a pokračovala v jazde.

Rajčiny sa rozpučili, šalát už nevyzeral ako hlávka, ale ako rozpadnuté pohúžvané lístky. Petržlen ležal medzi nimi ako bizarná ozdoba.

- Už sa na trh nevrátim! Ani za svet! - soptil.

Pozbieraný všetko zo zeme, sadol za volant a naštartoval.

- Dostal si, čo som ti prikázala? - opýtala sa Irma, len čo prišiel domov.

Anton sa na ňu zničene pozrel.

- Nie! - odvetil lakonicky.

- Ale ved' doma nič nemáme! - povedala so zdvihnutým obočím. - Čo ponúknem hostom?

Anton našiel riešenie: rezervoval stôl v reštaurácii pre gurmánov.

O niekoľko hodín sedel jeho šéf s manželkou, zástupca s manželkou, Irma a on pri slávnostne prestretom stole.

Všetci študovali jedálny lístok. Anton si objednal šalát, špecialitu reštaurácie. Ostatnú sa najprv rozhodli pre predjedlo. K šalátu si Anton už nič neobjednal. Traja jeho hostia si vybrali lososové rezy, dvaja humra a k tomu vhodné vína.

Ked' už ležali vedľa seba na manželskej posteli, Irma blažene poznamenala:

- Bol to prekrásny večer. Mal by si častejšie chodiť na nákupy!

(Express 38/90)

Počas slávnostného prípitku

Veselá rozlúčka so starým rokom

SILVESTROVSKÉ STRETNUTIE V KRAKOVE

Koniec roka je za nami. Vstúpili sme do nového roka, zvlášnejšieho od iných snáď tým, že má až tri deviatky (1999) a je posledný v tomto storočí i tisícročí. Na záver roka už tradične bilancujeme to, čo sa nám podarilo urobiť v uplynulých 12 mesiacoch, spomíname najmä na príjemné chvíle, tešíme sa z dosiahnutých úspechov, robíme si plány do budúcnosti a tieto stretnutia spájame aj s „potriasáním“ rúk naším známym, priateľom a spolupracovníkom. Želáme si všetko najlepšie a veríme, že nový rok bude ešte lepší a úspešnejší než ten, s ktorým sa práve lúčime.

Milého stretnutia, ktoré sa konalo 31. decembra na pôde ÚV SSP v Krakove, sa o.i. zúčastnili tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, predseda MS v Krakove Jerzy M. Božyk a šéfredaktor Života Ján Špernoga, účtovníčka Ewa Kołodziejová, pracovníci tlačiarne a autor tohto článku. Otvoril ho L. Molitoris, ktorý všetkým prítomným zaželal všetko najlepšie, najmä veľa zdravia a úspechov v novom roku 1999. Ako povedal, za posledné roky sa vytvoril kolektív, úspešne spolupracujúci a dobré reprezentujúci našu národnostnú menšinu žijúcu v Poľsku. Potom si všetci štrngli pohárikom perlivého šampanského a za hudobného doprovodu Jerzyho M. Božyka si zaspievali viaceru kolied a slovenských ľudových piesní. Stretnutie pokračovalo neformálnymi príatl'skými rozhovormi a spomínaním na uplynulý rok. Potom sa už každý ponáhľal k svojim blízkym a rodine. Nieko sledoval silvestrovský program v televízii, d'alší snáď na silvestrovský bál, kde s poslednými údermi zvonu privítal nový rok 1999.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PRI STROMČEKU V JURGOVĚ

Miestna skupina Spolku Slovákov v Jur-
gove usporiadala 17. januára t.r. krajanské
stretnutie pri vianočnom stromčeku. Vzhľadom

na veľký záujem krajanov sa podujatie uskutočnilo v priestranej sále miestnej hasičskej zbrojnice.

Stretnutie otvorila predsedníčka Klubu Matice slovenskej v Jurgove Mária Głodášková, ktorá srdečne privítala tajomníka ÚV SSP Eudomíra Molitorisa, ako aj prítomných členov Miestnych skupín Spolku z Čiernej Hory, Repíšk a Jurgova.

Podujatie bolo veľmi zaujímavé, tým viac, že školská mládež pripravila pre účastníkov pekný kultúrny program. Bola v ňom medzi-iným pôsobivá a pekne predvedená divadelná scénka Traja králi, starodávne vianočné i novoročné vinše a množstvo pekne zaspievaných slovenských kolied. Veľký aplauz, podobne ako ostatné časti programu, získali aj sólistické vystúpenia výborných mladých hudobníkov - huslistu Tomáša Vojtasa a klarinetistky Agaty Čongvovej.

Pri štredro prestretych stoloch, o čo sa zaslúžili znamenité jurgovské kuchárky, vládla výborná nálada. Krajania si schuti pobese-dovali, zaspievali a neskôr aj zatancovali. Do tanca i na počúvanie vyhrávala chýrna jurgovská dychovka. Jej hra pritiahola do tanca nielen mládež, ale aj starších. Všetci sa rozhádzali neskoro v noci veľmi spokojní a s prísl'ubom, že sa o rok opäť stretnú.

Chcela by som touto cestou podľať všetkým krajanom, ktorí sa podielali na príprave tohto podujatia, dychovke a školskej mládeži. Ďakujem tiež tým, čo prišli na stretnutie, aj keď nie sú členmi nášho Spolku. Dovedenia o rok.

MÁRIA GŁODASIKOVÁ

NERADOSTNÁ SITUÁCIA ROJNÍKOV

Začiatok nového roka je príležitosťou, aby sme sa zamysleli nad tým, aký vlastne bol minulý rok. Z môjho hľadiska, teda hľadiska oravského roľníka, môžem povedať, že bol celkom dobrý. Vďaka Pánu Bohu oravská zem nás za tvrdú, mozolnatú prácu obdarila dobrou úrodou. Budeme mať teda dosť poživne do budúcej úrody. Len aby nás Pán

Boh uchránil pred živelnými pohromami a povodňami, aké napr. predvlni postihli južné Poľsko.

Vlani bolo viac dní slnečných ako daždivých, teda priaznivých pre oravských roľníkov, ktorí sú akoby pripísaní pôde. Väčšina z nich si teda nemôže hľadať inú prácu a pôdu ponechať, ktorá je predsa od Boha daná na obrábanie a gazdovanie. Mohlo by sa teda zdať, že neostáva nič iné, len sa s chut'ou pustiť do roboty. Vedľa dnes roľník už nemusí tak drieť ako kedysi. Sú predsa rôzne stroje, ktoré mu uľahčujú prácu. Kto je teda bohatý, môže si ich kúpiť a o nič sa nestarať, a keď áno, tak snáď len o počasie. Lenže pravda je iná. Podľa mňa štát sa o roľníkov nestará, jeho politika nie je pre polnohospodárstvo priaznivá, v súvislosti s tým je vidiek z roka na rok chudobnejší.

Je to paradoxné, ale pred zmenou systému bola naša situácia oveľa lepšia. Štát poľnohospodárstvo trochu dotoval. Ludia sice museli oveľa ľažie pracovať, keďže mechanizácia nebola na takej úrovni ako dnes, ale pracovali s chúťou, vyrábali veľa, lebo vedeli, že ich úsilie nie je daromné. Mali zabezpečený odbyt, ktorý je dnes veľkým problémom, mohli dostávať pôžičky, ktoré neboli tak vysoko zúročené, ako teraz. Navyše cenové relácie boli priateľnejšie ako dnes. Keď kedysi roľník predal päť vykŕmených býkov, mohol za ne kúpiť traktor alebo iné stroje v tej istej hodnote. Dnes by na traktor musel vykŕmiť aspoň 20 býkov, a možno aj viac. Podobne je s inými produktami, napr. za liter mlieka môže kúpiť sotva štvrt' litra malinovky.

Každý rozumný človek musí uznáť, že s cenami v polnohospodárstve nie je čosi v poriadku, keď spomeniem hoci aj ceny jatočného dobytka. Pred piatimi rokmi dostával roľník za kilogram jatočného dobytka okolo 3 zl. Dnes, po piatich rokoch, za ten istý kilogram dostáva taktiež 3 zl., a niekedy aj menej. Medzitým však maloobchodné ceny mäsa a údenín v obchodoch stúpli skoro o 200 %. Potom nech sa nikto nečuduje, že roľníci strajkujú, že blokujú cesty atď. Ved' čo majú robiť?

Nerentabilita poľnohospodárskej výroby má aj ďalšie následky - roľníci obmedzujú

výrobu, v súvislosti s čím značnú časť pôdy nechávajú ležať úhorom. V niektorých obciach možno dnes spozorovať aj do 20 % neobrobenej pôdy. Vedľa načo majú produkovať, keď potom svoje produkty nemajú kde predať, a keď aj majú, tak za veľmi nízke ceny. Keby tak dnes naši predkovia zmít-vychstali, veľmi by sa čudovali všetkým novotám, mechanizáciu, traktorom či kombajnom, ale na druhej strane by im vlasys dupkom vstali nad toľkou márnotratnosťou pôdy. Keďže z pôdy sa už nedá vyžiť, mnogí roľníci sú nútenci hľadať si dodatočný zárobok v stavebnictve, v sezónnych a iných práciach v mestách a nezriedka aj v cudzine. Takto sa d'alej nedá hospodáriť!!!

Teraz by som chcel ešte niečo napísť o našej obci Pekelník, čo sa v nej vlasti urobilo, prípadne zmenilo.

Ludia sa sice stárajú na zhoršujúce sa podmienky, ale na druhej strane nemôžu zostať stáť so založenými rukami. Pracujú teda a veria, že sa raz situácia predsa len zlepší. Keď ide o obec, vlasti prebiehal v Pekelníku veľká oprava ciest. Ludia zvážali kamene a vytvrdzovali gminné cesty. Uskutočňovalo sa to pod vedením nášho richtára Vladislava Szubu, ktorý je zároveň členom gminnej rady v Czarnom Dunajci. Okrem toho sme v hrubom stave vybudovali farský dom. Značná časť prostriedkov na výstavbu pochádzala zo zbierok obyvateľov Pekelníka, ako aj od našich rodákov v Amerike. Na výstavbe svoj-pomocne pracovali viacerí naši občania. V centre obce pri urbárskom dome sme postavili nové oplotenie a posadili sosnové stromky, čo prispeje ku skrášleniu tejto časti obce.

Chcem ešte poznamenať, že nedávno sme mali richtárske voľby. Do tejto funkcie bol opäťovne zvolený spomínaný Vladislav Szuba, ktorý sa oprávnenne teší veľkej dôvere obyvateľov. Stará sa o dedinu, chce pokračovať v doterajších obecných práciach a pre každého má milé slovo. Treba si len priať, aby sa všetky obecné plány podarilo uskutočniť.

JÁN ŠVIENTEK

ŽIADA SA OPRAVA

Nedávno som napísal článok pod titulom Na streche republiky, v ktorom som popísal moju túru na Gerlach v spoločnosti pána Dominika Michalíka a môjho jurgovského roľáka, pána Vojtecha Chovanca, ktorú sme uskutočnili 26. septembra 1998. Článok bol uverejnený v Živote č. 12/98 na str. 11. V tlačenej podobe článku ma prekvapili - okrem niektorých menších - dve závažné chyby. Totiž v pôvodnom teste som použil správnu formu Batizovská próba a Velická próba, a právom som očakával, že také toponomastické názvy si prečítam aj v Živote. Nestalo sa tak. S údiovom som zistil, že v Živote redakcia „premenovala“ obidve próby na skúšky (Batizovská skúška, Velická skúška). Toto „zlepšenie“ textu iste priviedlo ľudí, ktorí poznajú masív Ger-

lachu, do pomykova, keďže Batizovská skúška a Velická skúška sú naozaj prázdné pojmy, kym Batizovská próba a Velická próba sú staré pomenovania dvoch skalných útvarov Gerlachu. Takéto názvy nemôže meniť, aj keď sa mu to zdá lepšie, žiadnen redaktor. Redaktori sa próba zdala natoľko umelá a neslovenská, že nad fotkou podstatné meno próba napísal v úvodzovkách. Je možné, že príčinou takej metamorfózy textu bola skutočnosť, že ide vlastne o synonymické názvy, lebo - ak to uvádzaj Slovník slovenského jazyka (III. diel, Bratislava 1963, s. 619; próba, -y, prób, ž. hovor. skúška). Miestne názvy sa všobec nedá modernizovať okrem iného aj preto, že zmena môže čitateľa pomýliť. A to je vlastne jediná príčina, prečo som sa rozhodol napísť túto malú opravu.

JOZEF ČONGVA

***

V Živote č. 12/1998 (str. 7) sme omylem zamenili meno nebohého Antona Capiaka s iným oravským podpredsedom a v článku prof. J. Čongvu Na streche republiky (str. 11), došlo k chybnému premenovaniu Batizovskej a Velickej próby na skúšku. Rodine Capiakovcov, prof. Čongovi a všetkým čitateľom sa za tieto vážne chyby úprimne ospravedlňujem.

PETER KOLLÁRIK

POZDRAVY

Monika

Alina

Anna

Jana

Alžbeta

Kristína

Naša stredoškolská mládež na Slovensku si znamenite počína, o čom sme už neraz písali. V tomto školskom roku postúpilo do štvrtého, posledného ročníka na troch stredných školach až šesť žiačok, ktoré nám poslali pozdravy zo slávostného odovzdávania maturitných stužiek. Sú to: Monika Bednáriková, Alina Šoltýsová a Anna Cervasová z Novej Belej - žiačky Gymnázia A. Bernoláka v Námestove, Jana Pacigová z Krempáča - žiačka Strednej zdravotníckej školy v Poprade a Alžbeta Klukšovská z Krempáča a Kristína Dluhá z Novej Belej - žiačky Gymnázia P. O. Hviezdoslava v Kežmarku.

Dve posledné nám v pozdrave o.i. napsali: *Tento rok je pre nás významným, finančným rokom. Čaká nás maturitná skúška, ktorá nám otvorí brány do dospelého života. Za tie štyri roky sme poznali všetky taje žiackeho života, oboznámili sme sa so Slovenskom, jeho krásami, kultúrou a dejinami... Rady sa budeme vracať na Slovensko, ktoré je pre nás druhou vlastou, a dlho budeme spomínať na naše studentské roky...*

Dakujeme za milé pozdravy. Želáme na maturitách veľa šťastia a samé jednotky, ako aj mnoho úspechov v ďalšom vzdelení na vysokých školách.

Redakcia

ZO ZASADANIA GMINNÝCH RÁD

Na zasadaniach gminných rád v Jablonke (29. decembra) a vo Veľkej Lipnici (30. decembra) poslanci schválili výšku daní na rok 1999. Vo Veľkej Lipnici hovorili tiež o aktuálnych otázkach súvisiacich s prebiehajúcou reformou zdravotnej služby.

V roku 1999 zaplatia občania gminy Jablonka (Veľká Lipnica): za nákladné automobily o nosnosti 2-4 ton - 350 zl. (405 zl.), 4-6 ton - 475 zl. (544 zl.), 6-8 ton - 560 zl. (652 zl.), 8-10 ton - 830 zl. (8-12 ton - 965 zl.) a vyše 10 (12) ton - 1100 zl. (1268 zl.). Výška dane za traktory - 1100 zl. (1268 zl.), za prívesy a návesy s nosnosťou 5-20 ton (vyše 5 ton) - 160 zl. (180 zl.), za vyše 20 - tonové - 280 zl. Majitelia autobusov do 15 miest zaplatia 240 zl. (275 zl.), 15-30 miest - 435 zl. (505 zl.) a vyše 30 miest - 960 zl. (1112 zl.)

Dane za nehnuteľnosti v jablonskej gmine: za 1m² obytnej plochy - 0,25 zl., za 1m² neobývanej plochy (okrem roľníckych objektov) - 6,74 zl., za garáže - 2,00 zl./1m²

Trhové poplatky: za predaj koňa - 5 zl., dobytok - 2,50 zl., za ošípané, telce, žriebatá, prasiatka, ovce a kozy - 2 zl. za každý kus. Roľníci, predávajúci syry, maslo, vajcia, zeleninu, jahody, hríby zaplatia 1 zl. a pri predávaní z auta, vozu alebo bezprostredne - 3,5 zl./1m². Pri predaji automobilov treba uisťiť poplatok vo výške 3,5 zl.

- V súvislosti s reformou zdravotníctva nie sú v našej gmine žiadne problémy - povedal na zasadaní veľkolipnický vojt Franciszek Adamczyk.

Poznamenajme, že gmina prevzala miestne zdravotné stredisko už v roku 1993. Koncom vlaňajšieho roka sa zmienilo na Samostatné verejné liečebné stredisko, ktorého vedúcim je Jan Grygierczyk. Nachádza sa tu všeobecná a detská poradňa, zubný lekár, stredisko rehabilitácie a očkovania, analytické laboratórium a pôrodná asistentka. Občania žijúci v gmine musia do konca marca t.r. nahlásiť, v ktorom stredisku sa chcú liečiť a vybrať si lekára-internistu.

PETER KOLLÁRIK

MALOPOESKÉ NAMIESTO NOWOSĄCZSKÉHO

Ako vieme, od 1. januára t.r. prestalo existovať nowosączské vojvodstvo. Celé Podhalie, Orava, Spiš, Gorce a Pieniny odteraz patria do Malopoľského vojvodstva so sídlom v Krakove. Predstaviteľom vlády je vojvoda Ryszard Masłowski a predstaviteľom samosprávy maršálek vojvodstva Marek Nawara, vybraný sejmikom. Úrad malopoľského vojvodu, ako aj sídlo maršálka vojvodstva sa nachádza v Krakove, ul. Basztowa 22. Tel. (0-12) 616-02-00 (vojvoda) a tel. (0-12) 616-02-29 (maršálek vojvodstva).

Reforma prinavrátila za sídlo okresu Nový Targ, do ktorého patria gminy Jablonka, Veľká Lipnica, Czarny Dunajec, Spytkowice, Maniowy, Raba Wyżna, Rabka, Nový Targ-gmina a mesto, Szaflary, Niżne Lapše, Czorsztyn, Ochotnica Dolna, Krościenko nad Dunajcom a Szczawnica. Starostom je Jan Lasyk. Adresa: Nowy Targ, Aleja Tysiąclecia 35, tel. 26-670-34.

PETER KOLLÁRIK

VIANOČNÝ STOLNOTENISOVÝ TURNAJ

Telovýchovná jednota Dunajec Spišská Stará Ves zorganizovala koncom decembra V. ročník Vianočného stolnotenisového turnaja. Svoje umenie si na zelených stoloch v telecvični miestnej základnej školy zmeralo 20 hráčov. Okrem „domáčich“ - zamagurských stolných tenistov sa podujatia zúčastnilo aj 6 hráčov športového klubu Sromowce Wyżne - účastníka IV. pol'skej ligy v stolnom tenise. Učastníci turnaja hrali v štyroch základných skupinách systémom každý s každým na dva víťazné sety.

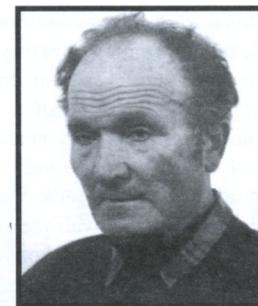
Celkovým víťazom turnaja sa stal Starovešťan J. Stanko pred Sromowčanmi - F. Góreckim, J. Pierwolom a J. Kowalczykom. (mn)

ZA ANDREJOM BAFIOM

Našu miestnu skupinu postihla veľká strata. Dňa 4. decembra 1998 zomrel v Repiskách-Vojtičkovom Potoku vo veku 70 rokov krajan

ANDREJ BAFIA

Zosnulý bol dlhoročným obetavým členom Miestnej skupiny SSP v Repiskách, ktorý sa aktívne zúčastňoval všetkých schôdzí a iných krajanských kultúrnych podujatí. Bol tiež horlivým čitateľom a propagátorom Života a tešil sa všeobecnej úcte občanov. Ako roľník hľadával na neveľkom gazdovstve, ale bol známy ako dobrý hospodár, ktorý sa zameriaval na chov jatočného dobytka a produkciu mlieka. V roku 1954 sa oženil s krajkou Máriou Madejovou, s ktorou vychovali štyri deti - dve dcéry a dvoch synov a dočkali sa niekoľkých vnukov a vnučiek. Bol všeobecne známy ako svedomitý, poriadkumilovný a do-

broprajný človek, ktorý myslil nielen na seba, ale aj na iných. Na poslednej ceste 6. decembra min. roka ho preto popri najbližšej rodine odprevádzali zástupy občanov. Navždy nás opustil vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Manželke Márii a celej rodine zosnulého vyjadrujeme hlbockú sústrast.

**MS SSP v Repiskách
a redakcia Života**

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 18. augusta 1998 zomrel v Nedeci vo veku 74 rokov krajan

JAKUB REŠČIAK

Zosnulý bol dlhoročným obetavým členom nášho Spolku a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 17. septembra 1998 zomrela v Nedeci vo veku 77 rokov krajanka

MÁRIA MILANIAKOVÁ rod. Kuželová

Zosnulá bola aktívou členkou Spolku od jeho vzniku a dlhoročnou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 7. októbra 1998 zomrel v Nedeci vo veku 69 rokov krajan

JOZEF MADEJA

Zosnulý bol aktivným členom Miestnej skupiny SSP v Nedeci od jej založenia, viačnásobným delegátom na zjazdoch Spolku a dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbockú sústrast.

MS SSP v Nedeci

* * *

Dňa 6. januára zomrel v Pekelníku vo veku 76 rokov krajan

JOZEF KOTLÁR

Zosnulý bol členom nášho Spolku od jeho vzniku, tajomníkom MS v Pekelníku, ako aj horlivým čitateľom Života. 12 rokov pracoval ako richtár obce, bol tiež zaslúženým členom miestneho Roľníckeho krúžku. Za svoju činnosť si získal všeobecnú úctu a uznanie. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný krajan, manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji! Počas poslednej rozlúčky so zosnulým na cintoríne po prvýkrát po vojne zazneli v Pekelníku slovenské piesne.

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbockú sústrast.

MS SSP v Pekelníku

Z KALENDÁRA NA FEBRUÁR

Záhradkári

Február nás môže prekvapíť takmer jarným, teplým počasím, ale rovnako aj mrazmi a snehom. Záhradkár však musí byť pripravený aj na jedno, aj na druhé. Nie každý si môže dovoliť postaviť skleník, hoci aj menší, zato každý by chcel mať čo najskôr čerstvú zeleninu. Umožňujú to o.i. pareniská, na ktoré sa v posledných rokoch čoraz častejšie zabúda. Možno v nich predpestúvať viaceré rastliny a tým aj urýchliť ich zber o niekoľko týždňov.

Na založenie teplého pareniska potrebujeme pod jedno okno ($1,5 \text{ m}^2$) asi 300 kg čerstvého, najlepšie konského hnoja, a keď ho nemáme, tak aspoň kompostu, ktorý sme si pripravili už na jeseň. Navrstvime ho do výšky 40-50 cm a prikryjeme oknami (môže v nich byť aj dvojitá fólia) a rohožami. Počas rozkladu hnoj uvoľňuje biologické teplo, ktoré už na 4. deň dosahuje hodnotu 50°C , na 7. deň 75°C , na 12. deň 55°C , na 16. deň 24°C a na tejto teplote zostáva asi mesiac. Potom teplota klesá. Asi 10 dní pred plánovanou sejbohou (sadením) dáme do pareniska vrstvu (15-20 cm) dobrej, preosiatej zeminy, ušliapeme a čakáme, až sa opäť zapári, pričom dbáme, aby medzi vrstvou zeminy a oknom zostal priestor asi 20-25 cm. Potom do takto pripraveného (a vyvetraného) pareniska už môžeme vysadiť šalát, hlúbovú zeleninu bud' zasiat' ako medzikultúru red'kovku, red'kev a pod. Keď parenisko, po presadení rastlín na záhony, vyprázdnime, môžeme ho využiť na predpestovanie ďalších, neskorších druhov zeleniny, napr. rajčín.

Ovocinári

v tomto mesiaci pokračujú v čistení stromov od starej borky, lišajníkov, machu a pod.,

a keď je priaznivé počasie, presvetľujú korunu drevín, odstraňujú letorasty vyrastajúce na kmeňoch alebo z podpníka na koreňovom kŕčku. Koncom mesiaca pôda občas už rozmríza, takže možno začať presádzat' staršie stromy, jablone a hrušky až do veku 10 rokov, slivky a čerešne do 8 rokov. Vo dne korenove vo väčšej vzdialosti od kmeňov treba obkopat' tak, aby pri koreňoch zostal väčší bal zeminy. Večer pred očakávaným mrazom tento bal polejeme vodou z kanvy, aby po prevlhnutí cez noc zamrzol. Ráno pred otepnením stromček i s balom zeminy vyberieme z pôdy, prevezieme na nové stanovište a vyasadíme do nezamrznutej pôdy.

V tomto mesiaci obozretne režeme konáre stromov, ktoré chceme na jar preštetiť. Ešte možno rezat' vrúbly jadrovín na predjarné vrubľovanie ovocných drevín. Na začiatku marca môžeme napr. štetiť kôstkoviny, najmä čerešne a višne. Zároveň na ríbežl'ových a egrešových kroch odrezávame prestarnuté konáre a ako náhradu ponechávame niekoľko jednoročných výhonkov. Nemožno zmladzovať celé kry naraz, ale postupne, aby sme mali každý rok dobrú úrodu.

Chovatelia

Starostlivosť o hydinu v tomto mesiaci je podobná ako v predošom. Vo februári popri kačiciach začínajú znášať aj husi. Chovateľ by mal vajcia hned' pri zbieraní triediť podľa veľkosti a stavu škrupiny. Vajcia so znečistenou škrupinou treba ukladať osve a ihneď umyť prúdom vody teplej 45°C . Vajcia na liahnutie vyberáme približne rovnaké, ani príliš veľké, ani veľ'mi malé. Uskladňujeme ich v miestnosti, v ktorej teplota neklesne pod 8°C a ani nevystúpi nad 15°C , najlepšie stojato tupým koncom hore. Keď sú naležato,

treba ich každý deň obrátiť o 180° . Násadové vajcia treba pred vložením do umelej liahne alebo pod kvočku dezinfikovať. Pod kvočajúcemu sliepku možno podložiť 11 až 19 slepáčich, 7 až 9 kačacích alebo 5 až 7 husacích či morčacích vajec. Pod hus sa vkladá 11 až 19 husacích vajec. Pod morku, ktorá je najvytrvalejšou kvočkou, možno vložiť 27 až 29 slepáčich, 13 až 17 morčacích alebo 11 až 15 husacích vajec. Čas liahnutia trvá: slietky - 20-21 dní, kačice - 26-28 dní, morky a husi - 28-30 dní.

Včelári

Február patrí sice medzi zimné mesiace, ale občas, najmä koncom mesiaca, prichádza aj niekoľkodňové značné oteplenie. Ak teplota vystúpi na okolo 10°C , včelstvá uskutočňujú očistňovací prelet. V tom čase neradno gaždinám vešať bielizeň na dvoroch alebo v záhradách, pretože výkaly včiel ju znečistia tak, že ju možno vycistiť až po niekoľkonásobnom praní. V tomto čase včelstvá zvyšujú rozlohu plodovania a preto hľadajú vodné zdroje. Treba preto pre ne zriadiť hygienické napájadlá, aby sa nenaucili mavštevovať kaluže.

Dni sa už viditeľne predĺžujú a v teplejších oblastiach sa čoskoro objavia prvé snežienky a nekôr aj iné zdroje peľu. Včelstvo inštinktívne cíti bližiacu sa jar a rozlohu plodu stále zväčšuje. To má za následok úbytok zimných zásob a uvoľňovanie priestoru na kladenie vajíčok. Čím priaznivejšie sú poveaternostné podmienky pre včelstvá, tým je intenzívnejšie plodovanie. Keď sme zimné zásoby svedomite doplnili, nemusíme sa báť, že včelstvám budú chýbať. Ak sme včelstvám po zakrmení neobsadené plásty s medom odobrali, počas ošetrovania v marci ich vrátime, aby vydržali do kvitnutia rakyt, vrb, prípadne ovocných stromov. (js)

ZBIERAME BYLINY

Dnes predstavíme ďalšiu rastlinu a vlastne ker, známy aj u nás, ktorý sa využíva i na liečebné účely. Ide o HLOH OBYČAJNÝ (lat. *Crataegus oxyacantha* L., pol. glóg), rastúci na stráňach, medziach, v krovinách, pri okrajoch svetlých lesov a pod.

Najčastejšie liečebné použitie majú biele kvety hľihu, ktoré sa zbierajú na začiatku kvitnutia (máj-jún), potom listy, ako aj červené plody, ktoré možno zbierať od septembra do novembra. Plody sa napred sušia v tenkých vrstvách na vzdušnom mieste a potom dosúšajú umelou teplotou (do 70°C) napr. v rúre. Treba však dávať pozor, aby sa nepripiekli a neskôr pri skladovaní kontrolovať, či nevlhnú a neplesnivejú.

Hľoh obsahuje hodne na srdce účinkujúcich flavónov, aminopuríny, saponín, pektín, triesloviny, vitamíny C a B, ako aj kyseli-

ny kratekolovú, urzolovú a oleanolovú, ktoré majú vplyv na rozširovanie koronárnych tepien a posilňujú srdcový sval. Droga má ukludňujúci účinok a znížuje krvný tlak

Ako liečivý prostriedok sa hľoh používa vnútorne vo forme záparu (2 čajové lyžičky hľihu na šálku vody, 2-3 šálky denne), ale najmä vo forme tinktúry (20-25 kvapiek vo vode 3-krát denne). Siahame poň o.i. ako po posilňujúci prostriedok pri rôznych srdcových ťažkostiah nervového pôvodu, pri búšení srdca, ťažkostiah s dýchaním, bolestiach srdca, pri zvýšenej dráždivosti, nespavosti, zvýšenom krvnom tlaku a pri rôznych ťažkostiah sprevádzajúcich klimaktérium. S dobrým liečebným účinkom sa podáva zápar z hľihu najmä pri ľahších formách zlyhávania koronárnych tepien, pri poruchách srdcového svalu po rôznych infekčných chorobách a pri iných poruchách spôsobených zlým prekvením mozgu. Nezanedbateľný je vplych

záparu na zvýšenie minútového objemu srdca a tým aj na zlepšenie cirkulácie krvi v organizme.

V terajšom období môžeme zbierať už ken plody. Pripomíname však, že liečebne najhodnotnejšou časťou hľihu sú kvety a listy. Nezabudnime si ich nazbierať na jar. (js)

TRI STUDNIČKY

Povest'

V tichej tatranskej doline stála osamelá horáreň. Statočný horár si v nej založil šťastný domov. Žil práci, dobrej žene a dvom pekným dcérám, Zuzke a Marienke.

Lenže odrazu matku skosila smrť. Horáreň ostala bez láskavej opatery, a tak sa horár po čase rozhadol, že sa znova ožení. I doviadol si druhú ženu a svojim dcéram macochu. Ibaže nie dobre urobil. Macocha bola zlá, nuž nečudo, že nevlastné dcéry trápila, ako mohla.

Jedného dňa zavolala:

„Zuza, ber putňu a dones vody!“

Zuzka vzala putňu a bežala k studni. Na brala vodu, len keď tu v blízkom húští čosi l'útostivo zapišťalo. Zuzka hned' vedela, že tak narieka malé srňa, čo naisto zablúdilo. Položila teda putňu na zem, zašla za húštinu, pritiahla srňa k studničke, načrela vodu a dala mu piť.

Doma macocha čakala na vodu a sypala na Zuzku hromy-blesky. Zrazu si čo si zmyslela a rozkríkla sa na Marienkú:

„Ber ty putňu a hybjaj po vodu!“

Marienka poslušne utekala k studničke. Tu našla sestru, ako kŕmi srňa. Vtedy aj ona zabudla na príkaz macochy, zašla k malinčiu a naoberala najkrajších lístkov.

Zatial' v horári išlo macochu od jedu rozhnút'. V hneve vyrieckla tú najhroznejšiu kliatu:

„Bodaj by ste sa obe prepadli pod zem!“

Prekliatie sa splnilo. Sestry sa na mieste prepadli do zeme. Ked' sa otec dozvedel, čo sa stalo, vyhnal macochu z horárne. Potom zašiel k studni a tu videl dve nové studničky, čo vyvreli zo slz zakliatych dievčat.

Voda v studničkách bola ako čisté slzy. A že vyvieraťa rovno zo sŕdc oboch sestričiek, studničky nezamŕzali ani v zime. Od tých čias sú teda v Tatrách Tri studničky.

SRNKA CUPILUPKA

Prešlo leto. Prešla i jeseň. Na kraji sa pomaly znesla zima. Srnky boli hladné. Ne-našli ani stebielka trávický, ani kúsok zeleného lístočka. Od hladu obhrázali kôru stromov.

„Čo budeme obedovať?“ opýtuje sa hladná Cupilupka mamičky. Srnka Brnka od hľadu a zimy nevládze ani odpovedať.

„Ja to už d'alej nevydržím,“ zaplakala Cupilupka.

„Dobre, napíšeme to do snehu. Možno pôjde niekto okolo, prečíta to a pomôže nám,“ povedala mamička.

„Naozaj, veď aj ja viem písat'. Naučil ma to jeleň Paroháčik,“ povedala srnka Cupilupka. A spolu s mamičkou napísali do snehu:

Zima prišla, hladujeme.

Pomôžte nám, zahynieme!

Šiel okolo deduško horár s vnúčatami. A čo vidí? Písmo.

„Aha, srnky nám píšu,“ vraví.

„Srnky? Píšu? Kde píšu? Prečo píšu?“ začudovali sa deti.

„Podte sem, ukážem vám. Vidíte tento rozhrabany sneh?“

„Vidíme.“

„A vidíte v snehu tie odtlačky od kopýtok?“

„Vidíme.“

„Tak si to prečítame:

Zima prišla, hladujeme.

Pomôžte nám, zahynieme.“

„Aký si mûdry, deduško, keď vieš prečítať také škrabanice.“

„To nie sú škrabanice, ale jasné písmo. Podte, dovezieme srnkám na sánkach trochu sena.“

Priviezli srnkám sena. A srnky žuli a žuli. Pri kŕmidlách nechali deduškovi a vnúčatkám pozdrav. Boli v ňom dve pekné slová: Ďakujeme vám!

MÁRIA HAŠTOVÁ

ZLATÉ ZRNKÁ

Nekrič hop, kým si nepreskočil.

Kto má čerta za kmotra, dostane sa ľahko do pekla.

Lepšie dačo znať, ako mnoho mať.

Dobrá rada lepšia ako vrece dukátov.

Ej, padá, padá rosička...

(Zvoľna)

B. Bulla, [1893–4], myjavská, (Myjava, Nitrianska)

Ej, pa-dá, pa - dá ro - sič - ka, spa - li by mo - je
o - cič - ká; spa - li by mo - je, spa - li by
tvo - je, spa - li by, du - ša má, o - bo - je.

Ej, padá, padá rosička,
spali by moje očičká,
spali by moje,
spali by tvoje,
spali by, duša moja, oboje.

Ej, padá, padá listopád
pozdravuj milú nastokrát,
pozdravuj milú,
holubienku sivú,
že už ja neprídem nikdy viac.

MÁRIA RÁZUSOVÁ-
MARTÁKOVÁ

PAPUČKA

Rozprávka krátka, kratučká:
bola raz jedna papučka
a s bielym chocholcom
bývala pod stolcom.

Jedného rána pre pletku
nechala rozum v opätku,
choholec zoberie
a pod ho pred dvere!

Dňa sa, slnko svietilo
na prahu milo-premilo
a dvor je nádhera
az srdce rozberá.

Vtom príde Zahraj strapatý,
papučku v labách obráti,
zavrčí do dverí,
zubáče vycerf.

Papučka zjajkla napolo,
pozrela s hrôzou okolo:
Zbohom svet - nádhera -
papučka umiera.

ČO JE TO?

Ryšavkastá kométa,
chvostom horu zamätá
a naháňa kade chce,
neposedné zajace.

Čo je to?
(akšľ)

Na pretekoch, rytmus známy
vyklopkáva kopýtkami.
Zváža drevo, tahá voz,
požičiava k husliam chvost.
Čo je to?
(ňôK)

MALÍ DOPISOVATELIA PÍŠU

Vážená redakcia!

Želám Vám zdravé a veselé vianočné
sviatky a šťastný nový rok 1999. Časopis
Život si predplácam už skoro tri roky. Učím
sa slovenský jazyk a mám na Slovensku veľmi
veľkú rodinu. Život mi pomáha pri písaní
domáčich úloh zo slovenčiny a v dorozumevaní
sa s rodinou na Slovensku, ktorá tam býva
a hovorí po slovensky. Ďakujem Vám za to a srdiečne pozdravujem

Emília Funketová
Kacvín

VESELO SO ŽIVOTOM

Onedlho skončíš školu, Miško, a my s mamou by sme chceli, aby si sa stal lekárom.

- Ale, otec, veď predsa dobre vieš, že nedokážem zabíť ani muchu!

* * *

- Babička, ideš s nami do krytej plavárne?
- sptuje sa vnuk.

- Rada by som išla, ale plavky mám na kolene deravé...

* * *

Karolko pozoroval rybára, ktorý hodil späť do vody veľkého kapra. Celý rozrušený sa ho sptuje:

- Prečo ste takého veľkého kapra hodili späť do vody?

- Predsa si nebudem kvôli nemu kupovať väčší pekáč!

* * *

- Čo robí teplomer, Evička, klesol? - pýta sa mamička.

- Áno, mamička, klesol.

- A kam?

- Na zem, - odpovie previnile Evička.

- * * *
- Prečo máš zaviazané oko, Janko?
- Naša susedka ma pichla ihlicou...
- Náhodou?
- Nie, kľúčovou dierkou...

- * * *
- Maťko, vymenuj najkrajšie dni roka!
- Sviatky, prosím...

- * * *
Janko príde zo školy a chváli sa mamke:
- Zo slohu budem mať jednotku.
- A to už ako? - čuduje sa mamka.
- Opísal som ho od Fera. Ten máva vždy jednotky.

- A čo ste písali?
- Životopis!

- * * *
- Ako si dnes spal?
- Ďakujem, dobre.
- A čo si videl vo sne?
- Nič, ja spím so zatvorenými očami.

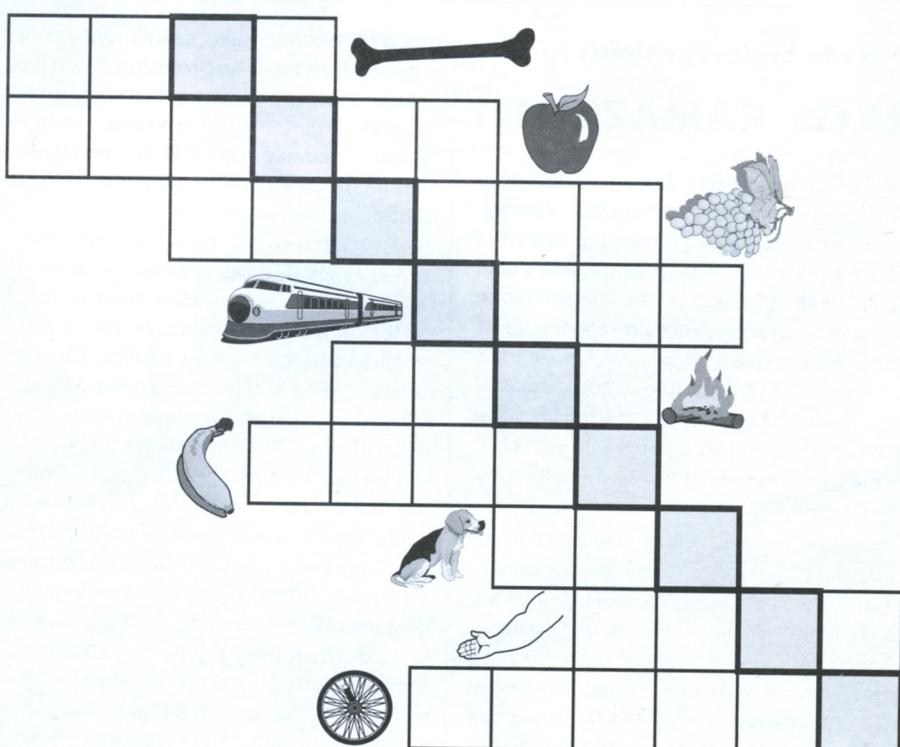
- * * *
- Zapni si šaty, - vraví mamička Pavlinke.
- Ako si ich môžem zapnúť, keď gombík je vzadu a ja som vpred?

NAŠA KRÍŽOVKA

Dnes sme pre vás pripravili malú krížovku. Iste ju ľahko rozlúštite. Stačí, keď do vodorovných políčok vpíšete slovenské pomenovanie predmetov, nakreslených vedľa nich. Odpovede - vylúštenú tajničku - pošlite na adresu redakcie do Krakova. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

Z posledných prác, ktoré sme dostali, sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Helena Chalupková z Novej Belej, Madzia Małysa z Krakova a Kristína Gurniková z Huncoviec. Gratulujueme.

HVIEZDA NAD HVIEZDAMI

Nikto azda nepochybuje, že je to najlepší basketbalista v dejinách, jeden z najväčších a určite najlepšie platených športovcov na svete v uplynúcom storočí. Nemôže to byť nikto iný, len Michael JORDAN, ktorý prednedávnom oficiálne oznámil, že definitívne končí aktívnu športovú činnosť.

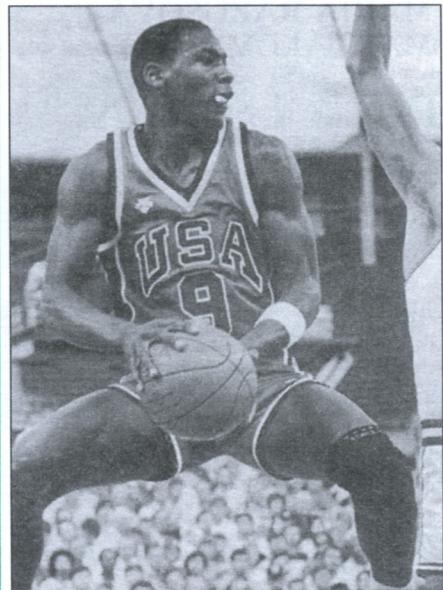
Ako sa niektorí iste pamäťajú, Michael Jeffrey Jordan, narodený 17. februára 1963 v New Yorku, sa už raz vzdal profesionálneho basketbalu. Bolo to v októbri 1993, asi mesiac pred začatím novej sezóny najlepšej basketbalovej ligy na svete (NBA). Hovorilo sa vtedy, že sa k tomu rozhodol v súvislosti s tragicou smrťou svojho zavraždeného otca, ktoréj okolnosti neboli dodnes plne objasnené. On sám hovoril o psychickej únave a potrebe iného života, bez lopty, tréningov a zápasov. Vtedy sa namiesto basketbalu pokúšal hrať baseball a golf. NBA mu však nedala pokoj. Akoby aj nie, ved' z neho žila a bez neho by stratila veľmi veľa. Ostatne na to, že sa vráti, čakalo nielen Chicago a Amerika, ale celý basketbalový svet. Nevydržal a už 18. marca 1995 začal opäť hrať. NBA ožila a celá Amerika si vydychla.

M. Jordan debutoval v NBA v roku 1984 a získal v nej prakticky všetko, čo sa len získať dalo. Od ceny pre najlepšieho debutanta po šesť majstrovských titulov s tímom Chicago Bulls, desať titulov najlepšieho strelnca, päť titulov najlepšieho hráča sezóny a šesť titulov najlepšieho hráča vo finálových zápasoch. Okrem toho ho 11-krát nominovali na tradičný Zápas hviezd. M. Jordan je tiež dvojnásobným olympijským majstrom - prvý titul vy-

bojoval ešte ako amatér na OH v Los Angeles v roku 1984, kým druhý ako najslávnejší profesionál na OH v Barcelone v roku 1992. Číslo 23 na jeho tričku sa stalo najobľúbenejším číslom miliónov mladých ľudí, pre ktorých sa stal Michael Jordan jediným a nenahraditeľným idolem.

14. júna minulého roka viedol Jordan „chicagočkých býkov“ vo finálovom zápase s Utah Jazz k šiestemu majstrovskému titulu NBA. Hral ako vždy fantasticky a získal až 45 bodov, vtom aj tie rozhodujúce o víťazstve. Stovky ráz musel rozhodovať o výsledkoch zápasov, pričom v takýchto momentoch len zriedkavo sklamal. Mal dar, aký nemali iní - bol basketbalistom akoby z inej planéty, dokázal dokonca lietať s loptou vyššie a dlhšie ako ostatní „velikáni“ NBA. Žiaľ, tento vlaňajší zápas - ako nedávno vysvitlo - bol vlastne jeho rozlúčkou s najlepšou basketbalovou liganou.

- *Jeho mnohoročnú kariéru nikdy nepošpinili škandále, bol verným pretekárom mužstva, mesta, ligy, športu a predovšetkým celého národa* - písali prednedávnom viaceré americké noviny. Jeho priateľ a dávny súper Magic Johnson povedal, že „takí hrdinovia nikdy neumierajú.“ Magazín *Fortune* vypočítal, že tzv. „Jordanov efekt“ priniesol NBA zisk odhadovaný na vyše 10 miliárd dolárov. Je do toho započítaný o.i. predaj dodatočných vstupeniek za 165 mil. dolárov (na zápas, v ktorých hral) a 365 mil. dolárov za televízne kontrakty a predaj pamiatok. Chicago získalo ešte viac, podľa primátora mesta Jordan vraj „vpumpoval“ do ekonomiky Chi-

caga vyše bilión dolárov. Poznamenajme ešte, že basketbalistovo rozhodnutie malo vplyv aj na americkú burzu. Napr. hodnota akcií firmy Nike, výrobcu športového náradia, klesla po správe o zavŕšení jeho kariéry o 4 percentá. Jordan mal s touto firmou už mnoho rokov výhodnú zmluvu na reklamu jej výrobkov, za čo dostával ročne 20 mil. dolárov.

S Jordanovým odchodom sa nikto nechce zmieriť, ani jeho materský klub Chicago Bulls, ktorý za jeho hru v sezóne 1998/99 bol ochotný zaplatiť 34,7 mil. dolárov, čiže o 5 percent viacej, než dosťával doteraz. Jordan sa však už nedal zlákať, veď napokon peňaží má viac ako dosť. „Skončila sa jedna éra vo svetovom basketbale“, písali viaceré časopisy. Je to možno trochu prehnané, ale tak či onak, podobného pretekára už asi dlho nevidíme. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

EROS RAMAZZOTTI

Hovorí sa o ňom, že je to neobvyklý umelec - neobvykle sentimentálny, väšnivý, vzrušujúci, všeobecne povedané, spevák s hlasom, ktorý sa vkráda ženám do duše. Tak či onak, v Európe je dnes nepochybne romantickým spevákom číslo jeden, či už sám, alebo v duele Eros. Nečudo, že vyše tridsaťročný Eros Ramazzotti dokázal napr. trikrát za sebou vypredať hľadisko slávnej bruselskej koncertnej sály Vorst National, čo sa azda doteraz ešte nikomu nepodarilo.

Spievajúci účtovník Eros Ramazzotti sa narodil 20. októbra 1963 v robotníckej štvrti Cinecittá nedaleko Ríma. Jeho otec Rodolfo bol maliar, kym matka Raffaela pracovala v domácnosti. Mladý Eros po absolvovaní základnej školy vyštudoval sice účtovníctvo, lenže - ako to často býva - nevenoval sa vyučenej profesi. Istý čas

pracoval dokonca ako čašník, ale potajme sníval, že sa stane profesionálnym futbalistom alebo spevákom. Napokon zmyseľ pre rytmus, pôsobivý hlas a vrodene hudobné nadanie spôsobili, že prestal myslieť na futbal a začal sa seriózne venovať hudbe. Stal sa vokalistom.

Spočiatku sa mu nevodilo bohvieako dobre. Spieval občas v baroch a študentských kluboch, ale súčasne zdokonaľoval svoje hudobné schopnosti, skrátka pripravoval sa na vokalistickú kariéru. Odštartoval ju vtedy, keď ho otec presvedčil, aby sa zúčastnil na jednej speváckej súťaži, kde získal aj cenu. Potom sa už jeho spevácka kariéra rozbehla rýchlym tempom. Dosiahol celý rad úspechov, medzi iným dvakrát vyhral festival v San Remo. V roku 1988 sa vydal na svoje prvé medzinárodné turné po Európe, počas ktorého si vo viacerých krajinách získal veľkú popularitu. Veľa koncertuje a nahráva. Z jeho početkých nahrávok, ktoré pripravuje vo vlastnej gramofónovej spoločnosti Radio Rama, patria k najúspešnejším najmä albumy *Dove c'è*

musica, ako aj *Eros*. Nedávno mu vyšla *Live* - CD a v súčasnosti pripravuje nový album, ktorý má výjst koncom tohto roka. O jeho obľube svedčí aj celkový náklad doteraz vydaných platní, ktorý už prekročil 20 mil. výliskov. (jš)

Eros s Tinou Turnerovou

NENAHRADITEĽNÝ SEMIŠ

V poslednom čase sme ho vídavali čoraz zriedkavejšie. Zdalo sa, že módní návrhári naňho zabudli. Bolo to však len dočasne, ba, vyzerá na to, že už od tejto sezóny sa semiš opäť vráti do nášho oblečenia. Dá sa z neho vyčariť veľmi zaujímavé kombinácie, ktoré pristanú nielen dcéram, ale aj ich mamám. Niekoľko z nich predstavujeme, napr. úzke, hnedé semišové nohavice s běžovým pulóvrom a o niečo tmavšími črevicami alebo tmavá semišová kazajka s bielym pulóvrom a károvanými nohavicami. Mladým dievčatám sa iste zapáči hnedá semišová sukňa v kombinácii s bielym svetrikom vzorkovaným zaujímavými tmavohnedými pásikmi alebo tmavohnedý semišový kabátik s tvídovými nohavicami běžovej farby a semišovými topánkami. Páčia sa vám?

PASOŽYTNICTVO

Pasožytničtviem nazývame taki rodaj vzajemných stosunkov dvoch organizmov, v ktorých jeden z nich, zazwyczaj fizyczne - pasožit - živi si kosztem drugiego (živiciela) i wykorzystuje go jako miejsce stałego lub okresowego pobytu. Typowymi pasožytami sú bez wątpienia tasiemce, żyjące w jelitach różnych zwierząt i człowieka. Tasiemiec dostając się do organizmu żywiciela nie opuszcza go już więcej i żyje jego kosztem. Obfitość pokarmu, w którym pasožit po prostu się pлавi, sprawia, że przewód pokarmowy tasiemca zanika a odżywianie odbywa się po prostu przez wchłanianie całą powierzchnią ciała. Z drugiej jednak strony przebywającym w jelicie tasiemcom grozi niebezpieczeństwo wydalenia na zewnątrz wraz z kałem żywiciela. W związku z tym pojawiają się u nich nowe przystosowania w postaci narządów przyczepu, jak haki i przysawki. Do tej samej grupy przystosowań należą u tasiemców i licznych innych pasožytów różne właściwości ich narządów rozrodczych i sposobów rozmnażania.

Ze względu na swoisty sposób życia pasozyty stają się czynnikiem atakującym organizm zwierzęcia i człowieka na podobieństwo bakterii. Zaatakowanie organizmu przez pasozyty stanowi infekcję. Stąd właśnie nazwa - choroba infekcyjna, która może przyjąć różnorodny charakter, w zależności od ilości i właściwości pasożytów, od ich umiejscowienia, warunków klimatycznych itp.

Ze względu na miejsce bytowania, wyróżnia się pasozyty zewnętrzne i wewnętrzne. Zewnętrzne bytują na powierzchni ciała żywiciela lub w jamach ciała łatwo dostępnych z zewnątrz (jama nosowa, ucho). Charakterystyczną cechą pasożytów zewnętrznych są silnie wykształcone narządy czepne ułatwiające przymocowanie i poruszanie się na ciele żywiciela. Do tej grupy należy większość pasożytniczych owadów, jak pchły, komary itp.

Pasozyty wewnętrzne osiedlają się w najróżnorodniejszych częściach ciała żywiciela: w jego narządach i tkankach. Typowymi przedstawicielami tej grupy są: przymry, tasiemce, nicienie, pierwotniaki itp. Niektóre pasozyty odbywają wędrówki w ciele swego żywiciela i w określonym porządku przechodzą z narządu do narządu, dopóki nie osiągną ostatecznego miejsca bytowania (np. glisty).

Ze względu na okres pasožytniczego trybu życia, dzielimy pasozyty na czasowe i stałe. Pasozyty czasowe bytują samodzielnie

w środowisku zewnętrznym i napadają żywiciela tylko co pewien czas w celu pobrania pokarmu. Pasozyty stałe całe swoje życie spędzają w ciele lub na ciele żywiciela. Jako przykład mogą służyć tu wszy, świniorbowce i inne, które spędzają wszystkie stadia swojego życia na zwierzęciu i które poza nim nie mogą istnieć. Pewną kategorią pasožytnictwa stałego jest pasožytnictwo okresowe, w którym osobnik prowadzi taki tryb życia tylko w pewnych okresach swego rozwoju. Do nich zalicza się np. gza bydlęcego. Owad ten w swojej dojrzałej postaci jest istotą wolnożącą. Natomiast jego larwy wyklułe ze złożonych na skórze bydła jajeczek są groźnymi pasożytami, wędrując bowiem w ciele żywiciela, aby usadowić się w końcu pod skórą grzbietu tworząc bolesne guzy.

Mianem żywiciela oznaczamy istotę, w której lub na której pasożyt przebywa i korzysta z niej jako źródło pokarmu. Pasożytom groziłoby wymarcie wraz se śmiercią żywiciela, gdyby nie zdolność przechodzenia z jednego na drugiego żywiciela. Drogi krążenia są niezwykle różnorodne. Czasem przechodzą bezpośrednio, jak np. wszy. Przeważnie jednak dostają się w postaci jaj lub larw do środowiska zewnętrznego, skąd dopiero wnikają do żywiciela. Dlatego też rozwój pasożytów bywa bardzo rozmaity. Sprawa komplikuje się jeszcze przez fakt, że wiele pasożytów dla całkowitego rozwoju wymaga

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

MARINOVANÉ REZNE. 600 g mordacích príš alebo bravčového karé, 2 vajíčka, 3 lyžice maizény, 2 lyžice oleja, 2-3 strúčiky cesnaku, lyžička soli, 1/2 lyžičky mletého čierneho korenia, 1 lyžica horčice.

Umyté a osušené mäso nakrájame na rezne, náklepeme ich a poukladáme do nádoby s pripravenou marinádou, ktorú si urobíme takto: vajcia nahľadko vymiešame s olejom, maizennou, horčicou, pretlačeným cesnakom, soľou a korením. Rezne necháme v marináde aspoň cez noc, najlepšie 24 hodín, potom ich opečieme na oleji alebo tuku dozlatista. Podávame s opekanými zemiakmi, ktoré sme najprv uvarili v šupke, a s bohatou zeleninou oblohou.

PREKLADANÉ CESTOVINY. Ľubovoľné množstvo cestovín (špagety, rezance, fliačky) a brokolice, 2 vajcia, sladká smotana alebo mlieko, soľ, korenie, vegeta, drvená rasa, syr na strúhanie.

Cestoviny uvaríme obvyklým spôsobom, ako aj brokolici. Po vychladnutí brokolici rozoberieme na ružičky a pokrájame. Vy-

šľaháme vajcia so soľou, vegetou, rascou a smotanou. Nastrúhamo syr. Misu z jenského skla alebo pekáč vymästíme, posypeme strúhankou a postupne kladieme vrstvu cestovín, vrstvu brokolice, zalejeme pripravenou vajcovou zmesou a posypeme syrom. Opakujeme tak, aby vrchnú časť tvorila cestovina, a dáme do vyhriatej rúry zapieť. Pred dopečením polejeme zvyškom vajec a dobre posypeme syrom. Ešte chvíľu zapekáme doružova. Podávame s hlávkovým šalátom.

CESNAKOVÁ POLIEVKA. 4-5 strúčikov cesnaku, 1 stredná cibuľa, petržlenová vŕňať, 1 lyžica masla (aj rastlinné), 1 téglík sladkej smotany, 1 lyžica polohrubej múky, 1 rožok.

Cesnak pretlačíme, cibul'u pokrájame madrobno a spolu popräzíme na masle dosklovita. Zalejeme 1 litrom vody a nasypeme pokrájanú petržlenovú vŕňať. Necháme asi 15-20 minút vriť. Podľa chuti osolíme, môžeme pridať trochu cukru a citrónovej šťavy. Múku rozhabarkujeme v smotane a vlejeme do vriacej polievky. Necháme opäť zovrieť a mierne zhustnúť. Podávame s opráženými kockami, ktoré sme pripravili z rožka.

ŠALÁTY

CISÁRSKY ŠALÁT. 3 lyžice oleja, 5 lyžic citrónovej šťavy, 6 krajcov sendviča alebo podobne množstvo rožkov, 2 lyžice pose-

kaného petržlenu, 1 hlávka šalátu, 1 údená makrela, 1 vajce, kôra z 1 citróna, 50 g údeného syra, soľ, mleté čierne korenie.

Sendvič alebo rožky pokrájame na kocky, šalát umyjeme a rozoberieme, makrelu pokrájame na väčšie kúsky. Olej a 2 lyžice citrónovej šťavy zmiešame, dáme na panvicu a opečieme kocky sendviča alebo rožkov dozlatista. Odstavíme a posypeme petržlenom. Do šalátovnej misy dáme kúsky makrely, rozbieraný hlávkový šalát a ochutnáme zálievkou vymiešanou z vajca, zvyšnej citrónovej šťavy, 1 lyžice oleja, umytej a postrúhanej citrónovej kôry, štipky mletého čierneho korenia. Podľa potreby mierne posolíme. Pridáme oprážené kúsky pečiva, premiešame a posypeme syrom, postrúhaným nahrubo.

MÚČNIKY

MEDOVNÍČKY S ORECHMI. 700 g hladkej múky, 300 g práškového cukru, 4 celé vajcia, 1 lyžička škorice, trochu drvených klinčekov, 1 lyžička jedlej sódy, 1 balíček vanilkového cukru, 350 g tekutého medu, 1-2 hrste mletých orechov.

Cukor, vajcia, korenie, vanilku vyšľaháme šľahačom do peny, postupne pridáme med, orechy a sódu. Na doske vypracujeme s múkou na hladké cesto. Po čiastkach cesto vyvalíkáme na 1/2 cm hrúbku a vykrajujeme rôzne tvary. Kladieme na slabo pomatený plech, potierame rozšľahaným vajíčkom,

dwoch lub więcej żywicieli. Pasożyty w zależności od swoich właściwości mogą wniąć do żywiciela czynnie lub biernie. Do inwazji czynnej zdolne są przede wszystkim pasożyty zewnętrzne, czasowe, jak pluskwy, pchły, komary. Przy inwazji biernej pasożyt nie odgrywa czynnej roli w wyszukiwaniu żywiciela. Decyduje o tym tylko przypadek. Inwazja ta dokonuje się przez:

- 1/ otwór ustny - gdy żywiciel zjada pokarm zanieczyszczony pasożytami;
- 2/ przez kontakt - np. podczas zapłodniania;
- 3/ przez skórę - drogą wszechienia, gdy pasożyt zostaje wprowadzony wprost do krwi żywiciela za pomocą innych zwierząt odżywiających się krwią. Np. komar widłiszek wszechienia człowiekowi pasożyt malarii.

Szkodliwe działanie pasożytów sprawdza się do:
a/ odjadania żywiciela;
b/ działania mechanicznego;
c/ działania trującego.

Odjadanie powoduje u żywiciela anemię, wychudzenie. Działanie mechaniczne powoduje uraz narządów wewnętrznych lub skóry. Działania trujące powodują zaburzenia natury ogólnej, ostre lub przewlekłe zatrucie całego organizmu. Wymienione czynniki mogą doprowadzić do zakłócenia podstawowych czynności koniecznych do życia narządów żywiciela i prowadzi do śmierci.

HENRYK MĄCZKA

ozdobíme orieškami alebo mandľami a pečieme v horúcej rúre.

KOKOSOVÉ STRAPÁČIKY. 250 g strúhaného kokosu, 250 g margarínu, 250 g hladkej múky, 80 g práškového cukru, 30 g kakaa, 1 vajce.

Plnka: 125 g masla, 100 g práškového cukru, 1 lyžica kakaa, 1 vajce, 50 g orechov.

Na doske zmiesime kokos, margarín, múku, práškový cukor, kakao a vajce. Cesto rozdelíme na 2 časti a rozvalíme ich. Formičkou vykrajujeme malé kolieska a upečieme ich. Upečené spájame plnkou po dve, polejeme čokoládovou polevou a posypeme strúhaným kokosom. Plnku si pripravíme nasledovne: maslo vymiešame s cukrom, kakaom, vajcom a pomletými orechmi. Strapáčiky sú veľmi chutné a pekné.

MLADÝM GAZDINÁM

- Prevarené a rýchlo ochladené mlieko vydrží dlhšie.
- Majonéza sa dobre vymieša, keď sú potraviny rovnakej teploty.
- Máso musí byť odležané, lebo inak by sa nedalo na mäkkoo upravit.
- Máso solíme až po opečení na tuku, aby nepúšťalo šťavu.
- Do kysnutých pečených múčnikov je z tukov najvhodnejší olej.

PRAWNIK

PŁACIMY ZA LECZENIE

Od 1 stycznia 1999 r. lecząc się, nawet jeśli jesteśmy ubezpieczeni, będziemy musieli zapłacić za niektóre świadczenia. Chodzi o tzw. świadczenia ponadpodstawowe. Ich wykaz został opracowany przez ministra zdrowia. Np. będziemy musieli zapłacić za: operację zmiany płci, za świadczenia z zakresu akupunktury (z wyjątkiem tych, które leczą ból), zabiegi chirurgii plastycznej i zabiegi kosmetyczne (o ile nie są wykonane w celu usunięcia wady wrodzonej, urazu, choroby, bądź też następstw jej leczenia). Będziemy również płacić za świadczenia pomocy doraźnej (z wyjątkiem wypadków, urazów, nagłego zagrożenia życia, świadczeń związanych z ciążą i porodem) i za niektóre świadczenia z zakresu stomatologii. (Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 2.11.1998 r. w sprawie wykazu świadczeń ponadstandardowych - Dz. U. nr. 140, poz. 909)

ŚWIADEK W SĄDZIE

Jeżeli widzieliśmy, jak doszło do wypadku drogowego, napadu itd., powinniśmy liczyć się z tym, że będziemy wezwani do sądu na rozprawę, aby złożyć zeznania w charakterze świadka. Musimy się tam stawić. Na rozprawie pytania mogą zadawać również: adwokaci, prokurator, a nawet oskarżony. Zeznań może odmówić tylko osoba najbliższa dla oskarżonego. Od odpowiedzi na pytanie możemy się uchylić, gdy udzielenie jej mogłoby narazić nas, albo osobę dla nas najbliższą, na odpowiedzialność za przestępstwo lub wykroczenie. Jeżeli złożenie zeznania zagraża naszemu życiu, zdrowiu, wolności, lub też mieniu, wtedy sąd albo prokurator mogą postanowić o tym, że nasze dane zostaną zachowane w tajemnicy. Przed rozpoczęciem przesłuchania sąd powinien uprzedzić nas o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy, lub zatajenie jej (Art. 177-192 kodeksu postępowania karnego).

KARY DLA NIELETNICH

Jeżeli młody człowiek popełnił przestępstwo już po ukończeniu 17 roku życia, to odpowiada za nie jak dorosły. W pewnych wypadkach na takich samych zasadach może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej nieletni, który przestępstwo popełnił po ukończeniu 15 lat. Jednakże w ten sposób (czyli jak dorosły) ukarany będzie tylko wtedy, gdy popełni on jeden z wymienionych czynów: np. dokona zamachu na życie prezydenta, zabije człowieka, spowoduje ciężki

uszczerbek na zdrowiu, bądź też śmierć człowieka na skutek tego uszczerbku, wywoła pożar, przyczyni się do zawalenia budowli, spowoduje eksplozję materiałów wybuchowych, uprowadzi samolot, dokona gwałtu zbiorowego itp. Najczęściej jednak w ten właśnie sposób karze się nieletniego wówczas, gdy stosowane wcześniej w stosunku do niego środki wychowawcze lub poprawcze nie przyniosły rezultatu. (Art. 10 kodeksu karnego)

DODATEK WYRÓWNAWCZY

Kobieta w ciąży nie może być zatrudniona przy wykonywaniu niektórych prac. Został nawet opracowany wykaz owych prac. Może się zdarzyć, że lekarz uzna, iż kobieta w ciąży nie powinna wykonywać, ze względu na swój stan, dotychczasowej pracy i wyda stosowne zaświadczenie. W obu tych przypadkach kobieta powinna zostać przesunięta do innych zadań. Jeśli na nowym stanowisku dostawałaby mniejsze wynagrodzenie, to wtedy należy jej się dodatek wyrównawczy w wysokości równej różnicy między nowym a dotychczasowym wynagrodzeniem. Prawo do dodatku wyrównawczego ma również pracownik, który na skutek choroby zawodowej został przeniesiony do innej pracy, a przeniesienie to spowodowało wypłatę niższego wynagrodzenia. Może się również zdarzyć, że pracownik uległ wypadkowi przy pracy i z tego powodu nie jest zdolny do dalszego jej świadczenia, lecz nie zaliczono go do żadnej grupy inwalidzkiej (lub niepełnosprawnych). Gdy zostanie przeniesiony do innej pracy i otrzyma niższe wynagrodzenie, wtedu powinien otrzymać też dodatek wyrównawczy. Dodatek wypłacany jest najwyższej przez 6 miesięcy, licząc od chwili przesunięcia (Art. 179, 230 i 231 kodeksu pracy i Dziennik Ustaw nr. 114, poz. 545 z 1996 r.).

PRZEGŁĄD SAMOCHODU

Pierwsze badanie techniczne pojazdu powinno zostać przeprowadzone jeszcze przed jego zarejestrowaniem. Nie robi się go, jeśli ten typ auta ma świadectwo homologiczne, lub zwalniające od homologacji. Wyjątek od tej zasady dotyczy aut do przewozów materiałów niebezpiecznych, taksówek oraz pojazdów uprzywilejowanych. Nowy samochód osobowy oddajemy do przeglądu po 3 latach eksploatacji, potem po 2 latach a następnie co roku. Przed upływem 3 roku robi się też przegląd samochodu ciężarowego (o dopuszczalnej masie do 3,5 t), ciągnika, motocykla lub przyczepy. Motorower i przyczepa lekka nie podlegają badaniom okresowym. Na dodatkowe badania pojazd może skierować organ kontroli ruchu, o ile uzna to za konieczne. (Ustawa z 20.VI.1997, Dz. U. nr. 98, poz. 602)

HVIEZDY O NÁS

RYBY

(19.2.-20.3.)

Zdá sa, že si trochu unavený a roztržitý, čo nie je dobré znamenie. Prestaň myslieť na minulosť a začni hľadať východisko z novej situácie, v ktoré si sa očitol. Príjemné chvíle v milej spoločnosti zverujú lepšie časy. Víkendy venuj na odpočinok, lebo ho skutočne potrebujete. Nepodceňuj prechladnutie a iné drobné neduhy, o zdravie sa treba starat.

BARAN

(21.3.-20.4.)

Teší sa z každého úspechu a dobre vykonanej práce, aj keby to boli maličkosti. Vydaný krok v podnikaní ti pomôže uveriť vo vlastné sily, upevní svoje sebavedomie. Neopliehaj sa príliš na pomoc osoby, ktorá ti ju ponúka. Nebude mať dosť sín a vytrvalosti. Veľmi sľubne vyzerajú tvoje spoločenské kontakty.

BÝK

(21.4.-20.5.)

Je potešiteľné, že sa nebojiš ľažkostí, komplikácií a návalu práce. Naopak, mobilizuje to tvoje sily a energiu. Preto možno očakávať, že si aj s terajšími úlohami hravo poradíš. Len sa nesmieš dekoncentrovať maličkostami a nesnaž sa všetko robiť sám. Na to máš spolupracovníkov, preto sa sústred na organizačnú stránku veci.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

Onedlho t'a čaká skúška tvojej samostatnosti a iniciatívnosti. Ked' dobre obstojíš, získaš nové skúsenosti a aj pekné vyhliadky do budúcnosti. Očakávaný rozhovor s niekym dôležitým ti môže vyjasniť nedorozumenia a umožní spoločne plánovať ďalšiu činnosť. Nezabudn pri tom na dovolenku a oddych, ktorý veľmi potrebuješ.

RAK

(22.6.-22.7.)

Zmena prostredia, nové známosti a mnoho užitočných postregov vystriedajú doterajšiu jednotvárnú, všednú skutočnosť. Netráp sa zbytočne tým, čo stratiš, získaš zato niečo iné, rovnako užitočné. Zaujíma sa o teba niekto spoza okruhu tvojich známych. Je to sice osoba veľmi sympatická, na druhej strane táto nová ználosť nebude mať väčší význam.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

Všetko závisí len od teba. Môžeš si dovoliť aj trochu experimentov, samozrejme pod podmienkou, že neprekročíš určité hranice. Predstavení ťa považujú za dobrého pracovníka a umožňujú ti značnú samostatnosť. Vyrieš si konečne osobné záležitosti, ktoré ťa už dlhší čas trápi. Odkladanie nič nepomôže a partnerova trpezlivosť sa môže vyčerpáť.

KEV

(23.7.-23.8.)

Daj na nás a začni sa trochu šetríť, lebo doterajšie tempo dlho nevydržíš. Musíš bojovať so svojimi menlivými náladami a pomáhaj v tom aj iným. Zišiel by sa ti krátke odpočinok, ktorý by ti pomohol zregenerovať sily a predovšetkým nervy. Onedlho môžeš dostať zaujímavú ponuku. Nebolo by od veci využiť príležitosť, tým viac, že zisk môže byť veľký a námaha nepatrnná.

PARNÁ

(24.8.-23.9.)

Snaž sa pozberať do rúk všetky nite a až potom uvažovať, za ktorú máš potiahnuť v prvom rade a ktorú nechat' na neskôr. Každý prenáhlený krok môže prinesť škodu. Neboj sa pomenovať veci tak, ako si zaslúžia. Otvorenosť a úprimnosť môžu iba pomôcť. V osobnom živote ťa čakajú dosť veľké a významné zmeny, všeobecne povedané - k lepšiemu.

VÁHY

(24.9.-23.10.)

Nikdy nezabúdaj, že jeden neopatrný krok môže spôsobiť mnoho komplikácií. Na druhej strane musíš vedieť, že viacerým z nich sa možno vyhnúť a tým si zaistíť psychický komfort. Pouvažuj o tom práve teraz, keď máš isté starosti v zamestnaní, ba aj v rodine. Nájdì si čas na spoločenské stretnutia, na ktoré si pozývaný. Stretneš tam ľudí, ktorí ti môžu pomôcť.

KOZOROŽEC

(22.12.-20.1.)

Čaká ťa sice neplánovaná, ale zaujímavá cesta s viacerými atrakciami, ktorá ti prinesie trochu zábavy, ale aj isté starosti. Stretneš sa opäť s niekým, koho si už dávno nevidel. Takéto návraty bývajú často riskantné, ale nezriedka aj sympathetic. Nič nestratíš, keď si pripomeneš dávnejšie časy a - aspoň duševne - omladneš.

VODNÁR

(21.1.-18.2.)

Mnoho nasvedčuje tomu, že teraz už všetko pôjde hladko - všetko vybavíš, so všetkými sa dohodneš, ba možno aj niečo zarobiš. Všetko ostatné závisí od tvojej iniciatívnosti a nápaditosti, čo ti nikdy nechýbalo. Čas pracuje na tvoj prospech, využi to! Pri svojej zaneprázdenosti neodmietaj nikomu pomoc, ak ťa o ňu niekto požiada.

NÁŠ TEST

Chcete prestat' fajčiť?

1. Kol'ko cigaret vyfajčíte priemerne denne?

a/ Asi 1 škatuľku - 0; b/ Viac ako dvadsať - 5.

2. Ked' niekam idete, beriete so sebou len 1 škatuľku cigaret alebo aj ďalšiu do rezervy?

a/ Len jednu - 0; b/ Vždy sa „poistím“ - 5.

3. Fajčíte viac predpoludním alebo poobede a večer?

a/ Predpoludním - 5; b/ Poobede - 0.

4. Máte svoju značku, alebo fajčíte, čo príde?

a/ Mám svoju značku - 5; b/ V zásade nemám len jednu značku - 0.

5. Uprednostňujete slabšie alebo silnejšie cigarety?

a/ Mám radšej slabšie - 0; b/ Uprednostňujem silnejšie - 5.

6. Pri fajčení vdychujete dym do plúc, alebo ho hned vypustíte z úst?

a/ Šlukujem - 5; b/ Dym len občas prehľtam - 0.

7. Ktorá cigareta je pre vás dôležitejšia?

a/ Prvá ranná - 5; b/ Posledná pred spaním - 0.

8. Na podujatiach, kde sa nefajčí, vydržíte do konca, alebo si odbehnete zapáliť?

a/ Dokážem vydržať - 0; b/ Myslim na to, ako si zapáliť - 5.

VÝHODNOTENIE

0-10 bodov: Zatiaľ vaša závislosť od nikotínu nie je ešte veľká. Vaše fajčenie je skôr rozmarom, prispôsobovaním sa okoliu. Zapáľujete si, keď nemáte čo robiť, alebo si myslíte, že sa potrebujete uspokojiť. Ak máte skutočne úmysel skončiť s cigaretami, stačí vám na to len trochu pevnej vôle, stáť si za svojím rozhodnutím.

- To je hrozné! Prišla som sa ospravedlniť, a vy zasa kričíte!

Dcéra príde s plačom k matke:

- Manžel mi povedal, aby som šla k čertu do pekla!
- A ty si čo urobila, dcérenka moja?

- Prišla som k tebe, mamička.

* * *

- Viete, kedy je muž skutočne dospelý?

- Kedy?

- Ked' zhasína lampa zo spôsobilosti a nie zo sentimentality.

* * *

Dvaja dobre podgurážení sa stretnú na ulici a jeden sa pýta druhého:

- Priateľko, teraz je noc, alebo deň?

- Veru, to vám neviem poviedať, ja nie som odtiaľto...

* * *

- A vieš, Evička, ako sa máš správať, keby t'a Tomáš zvádzal?

- Jasné, babi. Skôr mi, prosím t'a porad', čo mám robiť, keby sa k tomu nemal?

* * *

- Mojej žene sa ničím nezavdáčím! Nech robím, čo robím, do všetkého mi hovorí...

- Jáj, to si musíš ženu vychovať! Tá moja mi nehovorí už ani do varenia...

* * *

Stretnú sa Jano s Ďurom ako deväťdesiatroční:

- Tak čo, Ďuro, pamäťasá sa, ako sme chodili za dievčatami?

- Pamätam, pamätam. Len neviem, prečo sme za nimi chodili...

* * *

Matka vyprevádzza syna-pilotu do služby so slovami:

- Dávaj na seba pozor, synak! Lietaj pomaly a nízko nad zemou!

* * *

Stretnú sa dve priateľky:

- Ako ten tvoj syn vyrástol!

Ved' je z neho už hotový muž.

- Máš pravdu. Ten čas veľmi letí. Onedlho už bude starší ako ja!

* * *

Vaše srdce je ľadové, drahá Elenka!

- Ale ľahko sa roztopí!

- Pri akej teplote?

- Pri osemnásťkarátovej!

MENO VEŠTÍ

IGNÁC - milé, malebné, vtípné, farebné a seriózne meno. Človek s týmto menom, - ktoré ešte stretávame na Orave, kým na Spiši veľmi zriedkavo, - máva najčastejšie tmavé vlasy a len občas gaštanové alebo hrdzavé. Spravidla vysoký, štíhly, s peknou, súmernou postavou, originálny, nápaditý, vtípný. Od detstva máva ľažký život a prezíva viacero drám, ktoré mu osud nešetrí. Napr. dosť časté sú prípady Ignácov, že im otec zomiera pomerne skoro. Pochádza z nezámožnej mnohočlenej rodiny, roľníckej bud' robotníckej. Je veľmi nadaný, bystrý, obratný, s pôsobivým intelektom, čo sa prejavuje už v základnej škole, ktorú končí spravidla s výborným prospechom. Napriek tomu máloktočí z Ignácov pokračuje v d'alšom vzdelávaní na strednej škole alebo priemyslovke a len občas aj na vysokej, ktorú úspešne absolvuje.

Hoci Ignác máva niekol'kých súrodencov, práve on je matkínym miláčikom. Matka, dobrá a múdra žena, ho niekedy príliš miluje a rozmaznáva. Jeho výchova nie je ľahká, má totiž bujnú fantáziu a býva neposedný. Hoci po otcovi dedí nadanie a záľubu pre techniku ponáša sa viac na matku. Nemáva príliš veľký úspech u žien. Žení sa obyčajne s prvou láskou, ktorá je o niekol'ko rokov mladšia. Má však pritom veľké šťastie, s manželkou totiž vychádza veľmi dobre, v čom mu pomáha jeho inteligencia, dobrá vôľa a najmä jeho zmierlivá, dobroprajná povaha.

Ignác má rád tanec, dobrý film a divadlo. Niekedy býva krátkozraký a vtedy nosí okuliare. Často je náchynlý na neurózy, ako aj žalúdočné a črevné choroby. Napriek tomu sa väčšina Ignácov dožíva vysokého veku a len občas podliehajú neočakávaným ochoreniam. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote pripadá medzi 20. a 35. rokom. Ked' je Ignác roľníkom, dobre hospodári a patrí k najväčzenejším občanom obce. Hoci sa mu dobre vodí, peniaze si neveľmi váži. Má najčastejšie dve deti, len zriedkavo tri. Je dobrým a chápavým manželom a starostlivosťom, aj keď dosť prísnym otcom, ktorý sa snaží urobiť všetko, aby svojim deťom zabezpečil vzdelenie a dobrú budúcnosť. Niekedy mu osud dosť skoro zoberie ženu. Dožíva v kruhu milujúcich detí a teší sa všeobecnej úcte. (js)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Đatelinu kvitnúť vidieť - radostná budúcnosť; list (štvorlístok) vidieť - šťastie; pole s d'atelinou vidieť - usporiadana budúcnosť.

Dojít - získať bohatú známost'; niekoho vidieť - nové priateľstvo.

Dravá zver - získať nového priateľa.

Dym - zdanlivé šťastie; čierne - hádky a prekážky; v dome mať - útok zlých ľudí; priamo z komína - domáci pokoj a šťastie; roztáhovať sa vidieť - zdanivo ľažký problém sa dá ľahko vyriešiť.

Farbit' sám seba - pre muža hanba, pre ženu dobro.

Farby v krabici vidieť - zisk a bohatstvo.

Fejtón písat' - strata peňazí, majetku a pod.

Fľaša, prázdnu vidieť - zlá nálada, zloba; rozbitú vidieť - zármutok, žial'; plniť ju - pred tebou veľa práce.

Flauta, počuť jej zvuk - čaká ľa sklamanie; hrať na nej - zažiješ utrpenie v láske.

Fotografia - stretnieš niekoho, koho si už dávno nevidel; farebná - dás si schôdzku s veľmi milou spoločníčkou(kom).

Fúzy vidieť rást' - tvoj majetok sa zväčší; odstrihnúť - spôsobiť niekomu škodu; vytrhávať - čakajú na teba veritelia; šedivieť vidieť - staneš sa predmetom posmechu; čierne - zdravie; veľmi veľké - čest' a sláva; červené - obklopujú ľa falošní priatelia; vypadávať vidieť - veľký smútok; byť bez nich - vytýčil si si zlý ciel'.

Gazdovstvo viesť - v živote si so všetkým poradíš.

Gazdu vidieť - stratís výhodu, výhodné postavenie a pod.; byť ním - výsledky tvojej práce ti budú na osoh. (js)

10-30 bodov: Ak budete takto pokračovať, ste na najlepšej ceste stat' sa silným fajčiarom. Cigaretu už potrebuje vaša psychika i organizmus pravidelne a stále častejšie. Nefajčíte už len z nervozity, ale preto, že na prísun drogy ste si zvykli. Naopak, začíname byť nesvoji, keď ju dlhší čas nemáte. Ak chcete s fajčením skončiť, bude si to vyžadovať nielen pevnú vôľu, ale aj podporu vašich blízkych a okolia, pretože najmä spočiatku sa zvýši vaša agresivita.

30-40 bodov: Patrite k silným fajčiarom, ktorých závislosť' od nikotínu sa už prejavuje aj na celkovom zdraví. V žiadnom prípade by ste toto varovanie nemali podceňovať. Vaše rozhodnutie skončovať s týmto neduhom si žiada konzultáciu s odborným lekárom a potom počas odvýkacej kúry podporu okolia, na pracovisku i doma. Je pravdepodobné, že najmä spočiatku budete potrebovať nejakú nikotínovú nahradu, napr. špeciálne žuvačky a pod. (js)

NAJDRAHŠIE SVADOBNÉ ŠATY mala oblečené istá občianka Neapola, 31-ročná majiteľka obchodu Sabrina Battaglia, ked' šla na sobáš s dealerom diamantov Aniellim Formisanom. V šatách, ohodnotených na vyše šesť

miliónov dolárov, bolo všitych šesť tisíc diamantov. Hostia, ohromení leskom drahokamov, neboli schopní obdivovať ani strih šiat, hlboquí výstrih, mušelínové rukávy a perá, ba ani krásu samej mladuchy. Cestou na sobáš a do svadobného domu mladuchu sprevádzalo dvadsať ochranárov. Počas sobášného obradu odpadlo dvadsať diamantov, čím hodnota šiat klesla asi o 20 tisíc dolárov, čiže oveľa viac, než stáli celé svadobné šaty princeznej Walesu (1700 dol.). Päťdesiat diamantov má ísť na aukciu a peniaze z ich predaja budú určené pre neapolské deti nakazené vírusom HIV. Na snímke: mladucha so svojím vyvoleným.

O SOPHII LORENOVEJ, 64-ročnej talianskej herečne už dlhší čas nebolo nič počuť. Zvedaví novinári zistili len to, že bola v New Yorku. V novinách sa začali dohadovať, či je to niečo väzne alebo iba nepodarená skrášľovacia

operácia buď niečo iné. Nikto nič nevedel. Vyzeralo to ako sprisahanecké mlčanie. Až napokon Sophii manžel Carlo Ponti (84) prezradil: „Má problémy so zrýchlenou činnosťou srdca, ale americkí lekári sú príliš opatrní a trvalo im mesiac, kým na to prišli.“ Ponti dodal aj pikantériu: „Sophii newyorský kardiológ Dr. Rosenfeld sa podľa môjho názoru do nej zaľúbil, samozrejme humanitným spôsobom, a nechce ju nechať tak rýchlo odísť...“ Na snímke: Sophia a Dr. Rosenfeld.

OBEŤ SKALPELA.. Kedysi bola veľmi peknou ženou. Dnes však 52-ročná Jocelyn Wildensteinová, rozvedená manželka zámožného obchodníka, vyzerá ako obluda. Manžel Alec jej vyčítal, že všetky peniaze vydávala

na skrášľovacie operácie, ktoré úplne zmenili jej vzhľad. Jocelyn požiadala o rozvod a samozrejme aj o obrovské alimenty, keď zastihla manžela v posteli s 19-ročnou ruskou modelkou. Nedávny rozvod tohto páru sa stal veľkou spoločenskou senzáciou v New Yorku. Zatial' Alec zmizol s modelkou i peniazmi a Jocelyn (na snímke) musí sama chodiť na prechádzky po uliciach Manhattanu.

AKO DETI. Monacké knieža Rainier a jeho mladšia dcéra, princezná Stephanie (na snímke), majú spoločnú vášeň: zbierajú plyšové zvieratká. Vlastnia ich už celé stovky. V mimoriadnej obľube majú najmä žaby. Ako veľké deti si obaja zachovali fascinujúci obdiv aj voči cirkusu. Stephanie sa už od útleho veku rada zúčastňovala na festivale Monacký cirkus, ktorý jej otec založil pred štvrtstoročím. Ked' Rainier parafuje listy svojim priateľom, vždy pod svoj podpis nakreslí hlavu klauna. Po skončení festivalu pozýva do svojho paláca najlepších artistov, kde spolu večerajú a vymieňajú si vtipy. Napokon Rainier a Stephanie sú vásňiví melomani. Ani nečudo, ved' Stephanie bola kedy sú úspešnou speváčkou a knieža sa istý čas učil hrať na saxofón. „Hudba mala vždu veľkú úlohu v

našom rodinnom živote“ - vyhlásil. - „S Grace (manželkou, herečkou Grace Kellyovou - pozn. red.) a deťmi sme ju neprestajne počúvali.“

PAUL NEWMAN popri tom, že stále zostáva myticky hviezdom Hollywoodu, je už vyše pätnásť rokov - o čom málokto vie - mimoriadne aktívnym a úspešným obchodníkom. Je na čele veľkej agropotravinárskej spoločnosti, zahŕňajúcej 14 fabírik po celej Amerike. Obchoduje s malinovkami, paštetami, omáčkami, pukancami a pod. Jeho posledným výrobkom na trhu je tzv. Newman's Own Ice Cream, ktorý sám nedávno predvádzal v New Yorku. Pre väčší úspech svojich produktov neváha teda sám priložiť ruku k dielu. Časť zo zisku ide, ako obyčajne, na

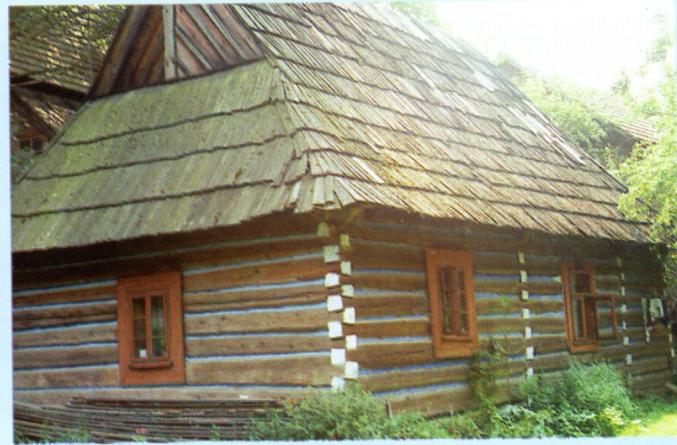
charitatívne ciele. Na snímke: P. Newman počas prezentácie svojich výrobkov.

ZAUJÍMAVOSTI. - Slávny hollywoodský herec Sylvester Stallone predal svoj dom v Miami na brehu mora za 30 mil. dolárov. Mal o.i. 14 izieb, 9 kúpeľní, plesovú sálu, kino, telocvičňu a olympijský bazén. Udržiavanie domu bolo vraj príliš nákladné, preto sa herec rozhodol žiť s manželkou a dvojročnou dcérkou v skromnejšom dome.

- Záľahu darčekov, ktoré kedy sú dostal rumunský komunistický diktátor Nicolae Ceaușescu, predali na dražbu. Išlo o prezenty, ktoré Ceaușescu a jeho žena odmietli opatrosť: bolo medzi nimi o.i. 600 orientálnych kobercov, niekoľko sto bronzových búst, mäkkety tovární, stovky plyšových zvierat, miešačka betónu z krištáľu a desiatky škatúl havanských cigárov od Fidela Castra.

Nižné Lapša
Nedeca-Zámok (starý mlyn)

Kacvín
Falštín

DREVENÁ ARCHITEKTÚRA NA SPIŠI A ORAVE

Foto: P. Kollárik a J. Pivočovský

Podsklie
Veľká Lipnica

Malá Lipnica
Podvlk

Súbor Zelený Javor z Krempáč v programe Páračky. Foto: J. Šternogá.

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

WYKONUJE:

jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości
w formatach A2 i B3
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04, 633-09-41, tel./fax: 634-11-27

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A. III/0 Kraków 10701193 -2017-2221-0100

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.I, (rocznik), Kraków 1993	6,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.III, (rocznik), Kraków 1995	7,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	5,00 zł
Zbigniew Tobijański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	7,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	7,00 zł
M. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	8,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu - antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	9,00 zł
Vlastimil Kovalčík, „ <i>Klucz Światła</i> ” - wybór poezji, Kraków 1998	10,00 zł